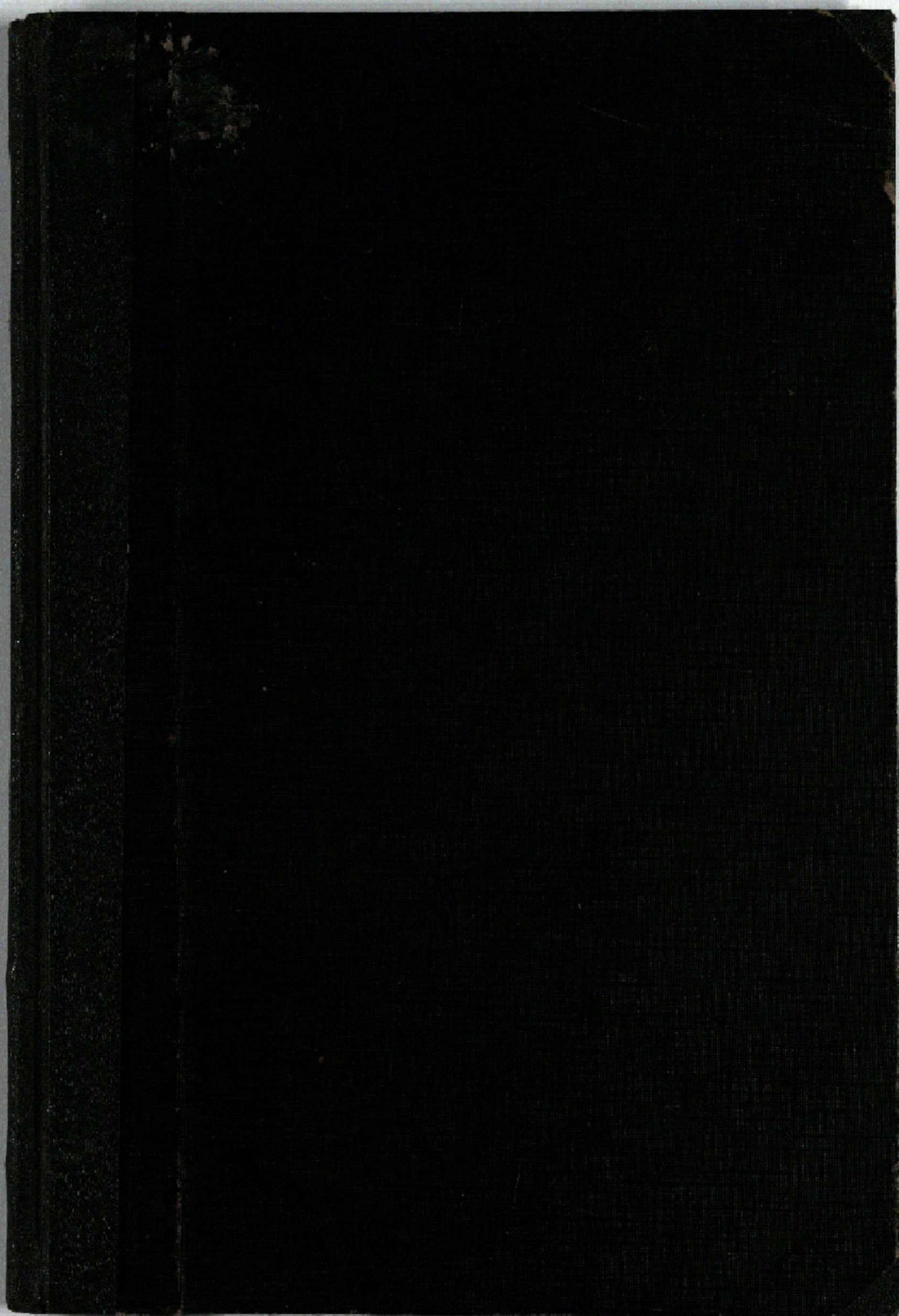

P19 Cp III 91.1

~~P19 178~~

✓ 35

✓ 42

РПЦ 118

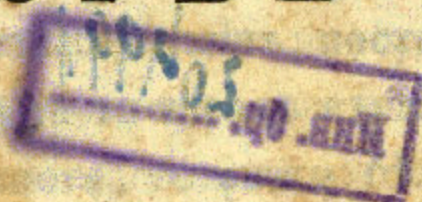
19 Ср III 91.1

М А Л А

НѢМАЧКА ГРАММАТИКА

ЗА

С Р Б Е

ИЗДАНА

ЕВГЕНИЄМЪ БУРКОВИТЬ,

КРАЛ. САВѢТНИКОМЪ.

Великии Князь

БИБЛИОТЕКА А. ИВИТА
СУБОТИЦА

У ПЕШТИ,

Штампано кодъ Василя Козма.

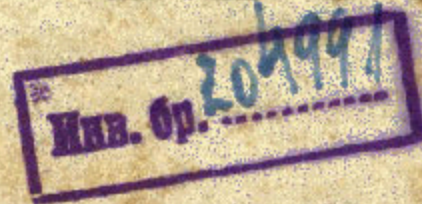
1851.

А. Б. А. М.

ПРИБАВЛЕНІЯ

84

СРБЕ

НАСТАВ

ЕВАНГЕЛИСТЪ
СВЯТЫЙ

В. М. М. М.

СВЯТЫЙ
ЕВАНГЕЛИСТЪ

В. М. М. М.

Издано въ Москвѣ

1891

ПРЕДГОВОРЪ.

У моме объявленію обѣхо самъ ти премилый Роде Србскій, да ѣу за тебе у моме одмору Нѣмачку Грамматіку издати; пакъ што самъ обѣхо, ево садъ самъ и учинію. Съ овимъ дѣлцемъ отворамъ ти путь, да се у Нѣмачкомъ езыку, — кои е намъ у садашнѣмъ магновенію, и у свакоднешнѣмъ трговачкомъ, войничкомъ, судскомъ и другомъ грађанскомъ сообраштеню врло нужданъ и преполезанъ, — лакше изобразити, и съ тымъ твою срећу, напредакъ и оно, што желишъ, постићи можешъ. За утѣху и задовольство нека ти то засадъ служи, да са Нѣмачкимъ и Славенскимъ езыкомъ много, те много бѣлога свѣта обићи, многе красоте и знаменитости видити, научити и на твою користъ и благостаѣ употребити можешъ.

Можда ћешъ ми рећи: Гле! Овай Нѣмачку Грамматіку за Србе издае, а Србску као Србинъ неће, неможе, или незна да изда. На ово ти имамъ то одговорити, а и самъ ћешъ се о праведливости мога извиненія увѣрити, да самъ я Нѣмачку Грамматіку садъ понайвише зато сачинію, гди то господствующа нужда, твоя собственна полза, садашнѣ положенїя, и твое грађанске свезе неодложно изискую. У Србскомъ те езыку у толико изображена знамъ, да ћешъ съ нѣмѣ лако умети не само све твое, у кругу Србскогъ свѣта постоеће потребе и отношенія изравнити, него и ову мою благу намѣру пристойно уважити.

При устроєню овога дѣла нисамъ се у толико свойства Србскогъ езыка придржаво, у колико самъ на то тежію, да ти Нѣмачкій езыкъ више съ правилами, него съ примѣрима одлакшамъ, знаюћи, да душа у човеческомъ тѣлу, а правила у Грамматіки животъ сачиняваю. Ако бы дакле у дѣлцу противъ свойства Србскогъ езыка какову неповольность и нашо, онда ме имай и зато извинити, што мы Срби засадъ поуздане и обште

ОДОБРЕНЕ СРБСКЕ ГРАММАТИКЕ, као Нѣмцы, немамо. Различитогъ стабла и діалекта Нѣмцы умели се свого изображеня и свое користи ради у единомъ книжевномъ езыку саединити; пакъ ако и мы овай примѣръ слѣдовати будемо, онда се у развитку наше младе літтературе цвѣтаюћегъ напредка поуздано надати можемо. Нѣмцы су до душе лако могли у своје предузећу успѣти, ербо су нѣови многостолѣтни трудови свагда съ богатымъ покровителствомъ славны Нѣмачки Владѣтеля подкрѣплѣни бывали; — Срби напротивъ неугодношу толики вѣкова гонѣни морали су у својой літтературі собственнымъ побуженіемъ и усиляваніемъ ревновати, и при свемъ томъ одъ краткогъ времена су србски Списатели за удивлѣніе тако напредовали, да ће они безъ сумнѣ и овомъ главномъ Грамматикѣ недостатку свойски прители, и книжевне езыка и писаня нееднакости у братской слогі и любавномъ споразумѣню онда по найвише изравнити, ако се нашемъ изображеномъ, матернѣмъ (црковномъ) езыку више буду приближити. — То наша срећа и слава изискуе, то и потомство одъ насъ праведно очекуе!

Прійми премилый Роде мой ове мое трудове съ ономъ усрдношћу, съ коіомъ ты я такове подносимъ, и рецы: „Камо срећа, да сви радимо, колико можемо, а не, колико хоћемо“ пакъ бы заиста до оне цѣли dospѣти могли, де кое су Нѣмцы и други изображени народи дошли, и насъ, на жалость, немало претекли.

Свакій благословъ и напредакъ, слогу и славу ти жели,
у Пешти ^{15/27} Новем. 1851.

Евгеній Бурковиъ

Кралѣвскій Савѣтникъ.

УВОДЪ

У

Нѣмачку Грамматіку.

Нѣмачка Грамматика (die deutsche Sprachlehre) садржава у себи она основна правила, по којима се Нѣмачки право говорити и писати учимо.

Мы нашимъ матернимъ языкомъ пре говоримо, него што пишемо; па зато, кадъ кои жели своимъ или другимъ языкомъ право писати, мора найпре научити правилно говорити. Одъ туда слѣдуе, да се и Нѣмачка Грамматика на две главне части дѣли, и то: у првой се учимо правилно говорити, а у другой, правилно писати.

Примѣчаніе.

У называню нѣки имена и частій слова придржаваћу се понайвише оны, кое су Србима изъ Славенски Грамматика познате; ербо я мыслимъ, да ће се Србскій языкъ онда само на вышій степенъ изображеня и савршенства моћи подигнути, кадъ се къ свомъ првообразномъ старосрбскомъ (Црковномъ) языку — кои є іоштъ IX. столѣтія скоро између свію онда цвѣтаюћи языка найсавршеннии, и найизображеннии быо — приближи. Што ћемо се напротивъ яче одъ нѣга удалити, то ћемо нашъ языкъ већемъ несавршенству и већой критики изложити. У языку ніе свагда свѣтно неугого човека или пука израженя, — коя се често одъ околного или сусѣдного народа узаймлюю — тражити, а іоштъ манѣ є добро, такова за своя собствена сматрати и слѣдовати; него треба пукъ на лѣпша, чистія, и правилнія, изъ матернѣгъ књижевногъ языка изцрплѣна нарѣчія поучавати, и нѣга по књижеству а не књижество по нѣму, изобразити. Ово є найсигурніе средство, коимъ ћемо се међу собомъ, и одъ друге Браће Славена лакше и савршено разумѣти; као што и разногъ имена Нѣмцы са своимъ књижевнимъ языкомъ чине.

ЧАСТЬ I.

О правилномъ говору Нѣмачкогъ языка.

СЪЧЕНІЕ I.

а) О познаванію и изговаранію Нѣмачки писмена.

§. 1. Говорити значи свое мысли и осѣнаня другоме у рѣчма са-
общтавати. Рѣчи се са извѣстнымъ виднымъ знацыма, кои се писмена
зову, изясняваю, и представляю. Писмена Нѣмачка, сва скупа узета,
сачиняваю писменицу или Абецеду Нѣмачку, коя у себи садржава слѣ-
дуюћа писмена:

А	а	В	в	С	с	Д	д	Е	е	Ф	ф	Г	г	Х	х	И	и
Ј	ј	К	к	Л	л	М	м	Н	н	О	о	П	п	К	к	Е	р
С	і, ѓ, ѣ	Т	т	У	у	В	р	В	м	Ж	г	У	р	З	з		
Е	с	Т	е	т	У	у	Ф	а	у	Ф	е	в	И	к	с	И	с

Толкованѣ нѣки овдѣ наведены писмена.

А мѣня гласъ на: Ае, а = е, и на: ай, ау, аи = ай.

С, с, изговара се као ц предъ а, о, е, і, у; н. п. Cäsarion, Цеса-
ріонъ; Citronen, Лімуни; Censor, Цензоръ; — као к предъ а, о, и, и
послѣ своію други писмена; н. п. Cardinal, Кардиналь; Curtius, Курціусъ;
Columbus, Колумбъ.

Ш, ш, изговара се као х; н. п. Christ, (хрістъ) хрістіанъ; ако бы
пакъ томе f или s слѣдовало, онда се изговара као f, к; н. п. sechs
(сексъ) шесть; wechseln (векселиъ) мѣняти.

Еі, еи, еу, изговара се као ай; тако: Ein (айнъ) еданъ.

Е, неизговара се, кадъ предъ нѣмъ стои писмо і, него се гласъ
одъ і продужава; као: Liebe (лібе) любовъ; тако исто и

Ш, ш, се на многи мѣсти неизговара, него се предстоеће само-
гласно протеже; као: Uhr (уръ) сатъ; mehr (мѣръ) више.

Д мѣня гласъ на Де, о = е; као: Dehl (елъ) зейтинъ, öde (еде)
пусто.

С, f, s, изговара се као с; а кадъ стои межу два самогласна, као
з; ff, ß, као сс; н. п. daß (дасъ) то; sauber (сауберъ) чисто; lesen (ле-
зень) читати; lassen (лассень) оставити. и. т. д.

Sp, St, у почетку се изговара као шп, шт, а у среди и при крају као сп, ст; н. п. Stücf (штикѣ) комадѣ; Spiel (шпѣль) игра; kostet (костетѣ) вреди.

Sch изговара се као ш; н. п. Schuh (шухѣ) цыпела; schlimm (шлѣммѣ) несташанѣ.

Th изговара се као славенско ѿ; н. п. Theater, Театерѣ.

Z изговара се као ц; н. п. die Kaße (каце) мачка.

Zsch изговара се као ч; н. п. die Zwetschen, шльиве.

U (у) мѣня гласѣ на Ui, ü = ы; као: Trübes (трыбесѣ) Wasser, мутна вода.

V изговара се као ф; н. п. Verfaufen, продати; а међу самогласными као в; н. п. David, Овідѣ.

Y, y, изговара се као и; а послѣ самогласногѣ као й; н. п. Tyrann Тираниѣ; May, Май.

Нѣмцы немаю писмена ж, ш, ѣ, ѣ, ч, него иста допуњаваю са саставлянѣмѣ други писмена.

§. 2. Нѣмачка писмена есу двострука:

1. Самогласна (Selbstlaute), која се безѣ помоћи другогѣ писмена чисто изговараю, и гласѣ одѣ себе даю; такова су: а, ä, е, і, о, ö, и, ü, у. Кадѣ се оваково писмо са другимѣ коимѣ самогласнымѣ у едно слѣе, онда се зове двогласно или сливено (Doppel-laute); такова су кодѣ Нѣмаца: ai, au, ай; au, ау; äи, еі, еу, еи, ай; oi, ой; ui, уй.

2. Согласна (Mittlaute), која безѣ помоћи самогласногѣ писмена чистѣ гласѣ одѣ себе дати немогу; такова су: b, c, d, f, g, h, i, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, z.

б) О Слоговиѣ.

§. 3. Кадѣ се самогласно писмо само по себи, или са согласнымѣ скопчано на еданпутѣ изговори, онда се называ слогѣ (Silbe). Еданѣ или више таковы свезаны слогова саставляю рѣчѣ (Wort); као: Spiegel Анѣео; Peter Петарѣ. Изѣ одногѣ слога саставлѣне рѣчи зову се едносложне (Einsilbig); као: Gott, Богѣ; ich, я; а изѣ више таковы слогова саставлѣне зову се многосложне (Ziel или Mehrsilbig); као: Ka-be, дѣте; Ge-sund-heit, здравлѣ.

Оне рѣчи, кое се изѣ одногѣ или више слогова састое, зову се просте (einfache); као: Ast, стабло; Vater, Отацѣ; — оне пакѣ, кое се изѣ две или више просты рѣчій састое, и свака за себе веѣ нѣшто значи, но скупа узете само еданѣ предмѣтѣ означаваю, имену ю се сложене рѣчи (zusammengesetzte Wörter); н. п. Apfel-baum, дрво одѣ

ябуке; *Hutmacher*, Шеширджія; и т. д. — Кодъ сложены послѣднѣя рѣчь, коя главну стварь рѣчи означава, зове се основателна (*Grundwort*), а она прва, коя качество основателне рѣчи означава, зове се опредѣлительна (*Bestimmungswort*).

§. 4. Изъ едне рѣчи могу се многе друге произвести; н. п. одъ *Salz* солъ, производи се: *salzig* слано, *salzen* солити, *versalzen* пресолити; и т. д. Рѣчь прва, изъ кое се друге производе, называ се коренна (*Stamm und Wurzelwort*); а друге, производне (*abgeleitete Wörter*).

Рѣчи се производе онда, кадъ се коренной рѣчи напредъ или назадъ извѣстни слогови, или саме рѣчи поставе, и ово се зову предслоги (*Vorsilben*), или послоги, (*Nachsilben*) — или кадъ се гласови: а на а, о на о, и на и, премѣну.

Обычни предслоги есу: *ant*, *ent*, *emp*, *be*, *ge*, *er*, *in*, *ur*, *ver*, *zer*, и т. д.; н. п. *Antwort* одговоръ, *entsagen* одказати, *empfangen* приимити;

Послоги пакъ есу многи, као: *and*, *bar*, *chen*, *el*, *en*, *end*, *er*, *ern*, *en*, *haft*, *heit*, *icht*, *ig*, *inn*, *isch*, *keit*, *lei*, *lein*, *lich*, *ling*, *niß*, *sal*, *sam*, *schaft*, *sel*, *sig*, *thun*, *ung*, *zig*, н. п. *Heiland* Спаситель, *dankebar* благодаранъ, *Körbchen* котаричица. и т. д.

СЪЧЕНІЕ II.

О рѣчмаи о скланяню рѣчій.

(*Von den Wörtern und ihren Abänderungen.*)

ГЛАВА I.

О рѣчма вообште.

§. 5. Да бы мы люди скупа живити могли, морамо еданъ другоме да обзнанимо, шта примѣчавамо, сматрамо, осѣћамо, желимо, и мыслимо. Све ово мы помоћу рѣчій, кое су извѣстни знацы наши мыслий, учинити можемо; и како годъ што су мысли и желѣ наше различне, тако су исто и рѣчи, съ коима предречено изяснявамо, различне.

Кадъ дакле желимо, да еданъ другога точно разумѣмо, то морамо рѣчь едну съ другомъ тако везати, да оне подпунъ и савршенъ смысо имаю; кое быва онда, кадъ о едномъ лицу или ствари што прикладно и правилно изговарамо; н. п. *das Kind weint*, дѣте плаче; ове рѣчи свакій разуме. Овакови ясни изговори зову се смысо, изреченѣ, или бесѣда (*Satz*); слѣдователно изреченѣ ніе ништа друго, него

свеза више частій слова, кое свой савршенъ смысao имаю. Дакле свакий онай, кои правилно говорити и писати жели, мора свагда свое мысли разумителнымъ изреченьяма изражавати, почемъ се савъ нашъ разговоръ изъ таковы састои.

§. 6. Све рѣчи дѣле се на две класе; съ однима именуемо, а съ другима изяснявамо. Оне се зову имена (Nennwörter), а ове глаголи (Zeitwörter). Еданъ смысao састои се изъ више рѣчий; више пакъ смысала саставляю цѣлу бесѣду; овакове рѣчи мы части слова (Redetheile) именуемо.

Кодъ Срба таковы частій слова има 8; а кодъ Нѣмаца има ихъ 9; као:

1. Кажиродъ (Geschlechtswort), кои показуе, кога е рода коя рѣчь; н. п. der Baum, дрво; die Frau, жена; das Haus, домъ; и т. д. Частица **der, die, das** показуе, да е кодъ Нѣмаца Baum мушкогъ, Frau женскогъ, а Haus среднѣгъ рода.

2. Име (Nennwort), кое е трегубо;

а) Суштемствително (Hauptwort), коимъ се какво лице или стварь означава; као: der Tisch трапеза, die Feder перо, das Buch књига; и т. д.

б) Прилагателно (Beiwort), кое качество каквогъ лица или ствари показуе; н. п. der gute Wein, добро вино; die schöne Farbe, лѣпа боя; das reife Obst, зрело воће; рѣчь: gute, schöne, reife показуе качество вина, бое, и воћа.

в) Числително (Zahlwort), кое количество лица или ствари означава; н. п. drei, zehn, hundert Gulden, три, десетъ, сто форинты; viele Menschen, многи люди; и т. д.

3. Мѣстоименіе (Fürwort), кое се мѣсто имена суштемствителногъ, да бы се често повторавањ тога избѣгло, употребљава; н. п. gib dem Bruder sein Buch, на мѣсто: das Buch des Bruders; подай брату књигу нѣгову, на мѣсто: књигу братовлѣву.

4. Глаголъ (Zeitwort), кои дѣйство, страданѣ, или буди какво станѣ лица или ствари заедно са временомъ показуе; н. п. ich lerne, я учимъ; ich habe gesehen, я самъ видіо; ich bin geschlagen worden, я самъ био биенъ; и т. д.

5. Причастіе (Mittelwort) естъ такова часть слова, коя не само свойство или качество лица или ствари, него заедно време и станѣ нѣно означава; н. п. der dienende Soldat, служећий войникъ.

6. Нарѣчіе (Nebenwort), кое се обычно глаголу прилаже, и савршенѣ изяснява предметъ глагола на пытанѣ: wann кадъ, wie како, и wo гдѣ? н. п. ich lerne fleißig, я учимъ (како?) прилѣжно;

das Buch liegt dort, книга лежи (гдѣ?) ондѣ; Peter ist heute abgereist, Петаръ е одпутово (каде?) данасъ.

7. Предлогъ (Vorwort) е такава часть слова, која се предъ име суштествително, или другу кою часть слова поставля; н. п. der Hund liegt unter, vor, hinter dem Hause, псето лежи подъ, предъ, за домомъ; н. т. д.

8. Саязъ (Bindewort), кои нѣкада поедине рѣчи, а нѣкада и цѣле смысле едно са другимъ веж; н. п. die Hunde und Katzen schmeicheln, пси и мачке умиляваю се. н. т. д.

9. Междуметіе (Empfindungswort), коимъ се осѣћања душевна и тѣлесна изясняваю; н. п. Ach! ахъ! Psui! фи! Wehe uns! леле нема! н. т. д.

Први петъ части слова есу скланяеме (abänderlich), а остале четири нескланяеме (unabänderlich).

§. 7. Кадъ се имена крозъ падеже мѣняю, зове се скланяти (biegen) — а кадъ се глаголъ мѣня, онда се каже спрезати (abwandeln).

ГЛАВА II.

О кажироду.

(Vom Geschlechtsworte.)

§. 8. Кажиродъ показуе не само родъ, у комъ се суштествително име налази, него и число и падежъ суштествителногъ имена означава. Таковы кодъ Нѣмаца есу: der, die, das, тай, та, то; и: ein, eine, ein, еданъ, една, едно; (или: нѣкій, нѣка, нѣко); **der** и **ein** изражаваю мушкій родъ, **die** и **eine** женскій, а **das** и **ein** средній.

Кодъ Нѣмаца може се одъ свакогъ имена прилагателногъ, нарѣчія, мѣстоименія и глагола, име суштествително произвести, кадъ имъ се кажиродъ der, die, das, предпостави; као: изъ **klug** мудро, буде име суштествително: der Kluge; изъ **mein** мое, **dein** твое буде: das Mein, das Dein; изъ **reden** говорити, **denken** мыслити буде: das Reden, das Denken.

Кои пакъ родочленъ одной или другой рѣчи Нѣмачкой принадлежи, извѣстнаго правила немамо, него то можемо изъ упражняваня, и читаня постићи. Овдѣ по нашемъ Србскомъ езыку држати се неможемо, ербо се многе наше рѣчи у роду са Нѣмачкима неслажу; као: кодъ Нѣмаца е das Zimmer соба у среднѣмъ, die Nase носъ у женскомъ, der Fuß нога у мушкомъ роду, а кодъ насъ се каже: та соба, тай носъ, та нога.

§. 9. Кадъ се о извѣстномъ лицу или ствари разговарамо, онда морамо узети опредѣленъ (bestimmend) кажиродъ **der, die, das** —

а кодъ неизвѣстнаго лица или ствари неопредѣленъ (nicht bestimmend) *ein, eine, ein*; н. п. *gib mir den Stocf*, дай ми тай штапъ; овдѣ извѣстно опредѣлюемъ, кои штапъ желимъ имати; — а кадъ велимъ: *gib mir einen Stocf*, дай ми еданъ (нѣкій) штапъ, онда извѣстно некажемъ, кои штапъ имати желимъ.

§. 10. Кажиродови се тако исто скланяю, као и друга суштествителна, по слѣдующемъ образцу:

I. Опредѣленный кажиродъ.

Единст. число.			Множ. чис.		
Муш.	Жен.	Ср.	М. Ж. С.		
И. <i>der</i> тай	<i>die</i> та	<i>daß</i> то	засва 3 рода	<i>die</i> тii	те та
Р. <i>des</i> тогъ, тога	<i>der</i> те	<i>des</i> тогъ, -га		<i>der</i> тii	тii тii
Д. <i>dem</i> томъ, томе	<i>der</i> той	<i>dem</i> томъ, -ме		<i>den</i> тымъ,	тыма
В. <i>den</i> тогъ, тога	<i>die</i> ту	<i>daß</i> то		<i>die</i> те	те та.

II. Неопредѣленный кажиродъ.

Единст. число.			Множ.
Муш.	Жен.	Ср.	
И. <i>ein</i> еданъ	<i>eine</i> една	<i>ein</i> едно	
Р. <i>eines</i> едногъ, -га	<i>einer</i> едне	<i>eines</i> едногъ, -га	
Д. <i>einem</i> одному, -ме	<i>einer</i> одной	<i>einem</i> одному, -ме	нема.
В. <i>einen</i> одногъ, -нога	<i>eine</i> одну	<i>ein</i> одно	

Примѣчаніе.

I. Кадъ се *ein, eine, ein*, употреблява као неопредѣленъ кажиродъ, онда се у сръбскомъ подразумѣва нѣкій, нѣка, нѣко; — узимали се пакъ еданъ, *ein*, као числително, онда се разумѣва само еданъ, а не нѣкій.

II. Неопредѣленъ кажиродъ се скланя по изложеномъ образцу и онда, кадъ онъ безъ имена суштествителногъ самъ по себи стои; у комъ случаю у единственномъ именителномъ мушкогъ рода добыва *er*, а у среднягъ *es* или *es* као: *Einer, Eines, Eins*.

ГЛАВА III.

О суштествителнымъ именима.

(Von den Hauptwörtern.)

§. 11. Свако лице, или свака стварь, однимъ рѣчи, све, штогодъ очима видимо, и помыслити можемо, има свое име; кое ништа друго не, него само рѣчь, коя се изъ одногъ или више слогова или гласова састои, и коя свѣтомъ лицу или ствари приличи. Међу оваковима

рѣчма нѣке се зову суштествителне, съ коима можемо мы у нашемъ разговорѣ таково лице или стварь именувати, коя на свѣту суштествуе; н. п. *der Mensch*, човекъ; *die Sonne*, сунце; и т. д. — нѣке прилагателне, съ коима можемо свойство, качество, или станѣ какового лица или ствари изразити; као: *der fluge, reiche, hohe und schöne Mann*, мударъ, богатъ, высокъ и лѣпъ мужъ; — нѣке пакъ числителне, съ коима мы количество лица или стварій изражавамо; н. п. *ein Hirt hütet viele Schafe*, еданъ пастыръ чува много оваца.

§. 12. Име суштествително или е собствено (*Eigenname*) или е нарицателно (*Gattungsname*).

Име собственно оно е, кое особито и извѣстно лице или стварь означава; као што су крштена имена и презимена людій, имена земаля, рѣка, народа, градова, мѣста, гора, и т. д. тако: *Peter*, Петаръ; *Serbe*, Србъ; *Pest*, Пешта; *Donau*, Дунавъ; и т. д.

Име е пакъ нарицателно оно, кое многима лицама или ствари ма одъ едногъ рода приличи; као: *der Vogel*, птица; *der Mensch*, човекъ; *das Thier*, звѣрь; *das Kraut*, трава; и т. д.

§. 13. Кодъ свакогъ суштествителногъ имена мора се пазити, кога е 1. рода (*Geschlecht*), 2. числа (*Zahl*), 3. падежа (*Endung, Fall*), и 4. скланяня (*Abänderung*). Садъ ће мо о свакомъ поособъ.

I. О родовыма суштествителны имена.

(*Von dem Geschlechte der Hauptwörter.*)

Суштествителна имена имаю три разна рода, сирѣчь: мушкій (*Männlich*), женскій (*Weiblich*), и средный (*Sächlich*); когъ е пакъ рода едно или друго име, опредѣлюе се кажиродомъ *der, die, das*, тай, та, то; или *ein, eine, ein*, еданъ, една, едно.

Нѣмачке рѣчи у родовыма несогласую се свагда са Србскимъ; кои родъ одной или другой рѣчи Нѣмачкой принадлежи, може се изъ обшты и особенны правила, а понайболѣ изъ упражняваня научити, ербо се кодъ правила многа изятія налазе

По обштемъ правилу имена мужава мушкому, имена жена женскому, а имена млади одушевлѣны и бездушны стварій, не иначе и имена суштествителна одъ глагола произведена, тако зовома глаголна, среднѣму роду принадлеже; као: *der Mann*, мужъ; *die Frau*, жена; *das Kind*, дѣте; — странне рѣчи родъ свой у Нѣмачкомъ языку задржаваю; као: *der Kanal*, каналъ; *die Ambition*, честолюбіе; *das Institut*, заведеніе; ербо е у Латинскомъ языку каналъ мушкогъ, амбиціонъ женскогъ, а інштитутъ среднѣгъ рода.

По особитомъ пакъ правилу принадлеже :

1. Мужскому роду оне рѣчи понайвише, кое се окончаваю

а) на: ahn, al, all, alm, and, arm, ang, arf, auch, aum; као: der Zahn, зубъ; Bal, балъ; Stall, штала; Halm, сламка; Sand, пѣсакъ; Darm, црево; Gesang, пѣние; Rauch, дымъ; Baum, дрво; и т. д.

б) на: el, elm, en, er, eig, eim, и eis; као: der Engel, анѣо; Helm, шлемъ; Boden, дно; Hammer, чекинь; Teig, тесто; Leim, туткало; Preis, цѣна; и т. д.

в) на: ieb, ich, icht, ieg, isch, iß; као: der Dieb, крадливцацъ; Etich, ударацъ; Bericht, извѣстие; Krieg, война; Fisch, рыба; Eiß, сѣдиште и т. д.

г) на: oß, of, ohn, ol, oll, elch, orf, ord, orn, ost, oß; као: der Bloß, пань; Hof, дворъ; Lohn, плата; Groll, мрзость; Dolch, штилетъ; Knopf, дугме; Bord, бродъ; Zorn, гнѣвъ; Ost, востокъ; Troß, упорство; и т. д.

д) на: uch, uß, ug, umpf, und, unß, uß, uß; као: der Besuch, похода; Druck, тисакъ; Pflug, плугъ; Sumpf, мочаръ; Grund, основъ; Grund, пиѣ; Fuß, нога; Schutz, покровительство; и т. д.

2. Женскому, кое се окончаваю

а) на: acht, ät, aft, au; као: die Nacht, ноѣ; Majestät, Величество; Kraft, снага; Frau, жена; и т. д.

б) на кратко е, и на: heit, feit, enß, ei; као: die Ehre, честь; Gewohnheit, обычай; Billigkeit, справедливость; Dieberei, крадливство; Condelenz, сажаленѣ; и т. д.

в) на: id, ie, ist, iß, on; као: die Logik, Логика; Astronomie, Астрономия; Schrift, писмо; Hinderniß, препона; Nation, народъ; и т. д.

г) на: icht, ist, uld, unft, ung, ur, uth; као: die Frucht, плодъ; Luft, воздухъ; Schuld, дугъ; Zukunft, будущность; Änderung, промѣна; Spruch, трагъ; Großmuth, великодушіе; и т. д.

3. Среднему роду принадлеже рѣчи, кое се окончаваю

а) на: ad, at, ech, et, ir, iv; као: das Bad, купка; Direktorat, Управительство; Pech, смола; Bier, пиво; Creditiv, вѣроятно; и т. д.

б) на: oß, or, oß, ot, um, thum; као: das Loch, утро; Thor, капія; Roß, коцка или судбина; Brot, лѣбацъ; Seculum, столѣтіе, вѣкъ; Alterthum, древность; и т. д.

Примѣч. И ова особенна, као и обшта правила су многима изятіями подложна.

§. 14. У Нѣмачкомъ языку има и таковы существительны, коя се еднако изговараю, али двояко означенѣ, и за свако, другій родъ имаю; као:

der Band, кнѣига	das Band, пант.лика
„ Bauer, простакъ	„ Bauer, кавезъ
„ Buckel, грба	die Buckel, шарѣ на седлу
„ Bund, савезъ	das Bund, свезка
„ Chor, друштво пѣваня	„ Chor, хоръ у Цркви
„ Erbe, наслѣдникъ	„ Erb, наслѣдіе
die Erkenntniß, признанство	das Erkenntniß, пресуда
„ Flur, поляна	„ Flur, преддворникъ
„ Gift, миразъ	„ Gift, отровъ
der Geißel, емацъ	die Geißel, бычъ
„ Heide, поганикъ	„ Heide, неплодна поляна
„ Haft, копча	„ Haft, робство, или затворъ
„ Hut, шеширъ	„ Hut, чуванѣ
„ Kiefer, челюсть	„ Kiefer, дрво феня
„ Koller, ковьска несвѣстица	das Koller, свиралька
„ Kunde, муштерія	die Kunde, гласъ, вѣсть
die Kuppel, врхъ одъ торня	das Kuppel, сводъ
der Lauer, злодѣй	die Lauer, вребанѣ
„ Leiter, воѣа	„ Leiter, лѣствице
die Mandel, бадемъ	das Mandel, 15 снопа
der Mangel, недостатакъ	die Mangel, роля
„ Mensch, човекъ	das Mensch, служавка
„ Messer, мѣритель	„ Messer, ножъ
„ Mast, катарка	die Mast, гоенѣ марве
„ Schild, обрана	das Schild, грбъ
„ See, игла, и езеро	die See, море
„ Schwulst, краснорѣчіе	„ Schwulst, отокъ
„ Sprosse, породъ	„ Sprosse, клинови у лѣствицама
„ Stift, клинчиѣ	das Stift, заведеніе
„ Taube, глувый	die Taube, голубъ
„ Thau, роса	das Thau, велико уже.
„ Thor, глупакъ	„ Thor, капія
„ Verdienst, награда	„ Verdienst, заслуга
„ Vorwand, изговоръ	die Vorwand, предный зыдъ
die Wehr, обрана	das Wehr, прудъ
der Weise, мудрый	die Weise, начинъ
„ Zeug, тканя матерія	das Zeug, справа.

III. О числу существительны имена.

(Von der Zahl der Hauptwörter.)

§. 15. Нѣмачкій языкъ има два числа; единственно (einfache

Zahl), кое едно лице или одну стварь показуе; као: *der Mensch*, човекъ; *das Buch*, книга; и множественно (*Mehrzahl*), кое више лица или стварий означава; као: *die Menschen*, люди; *die Bücher*, книги, и т. д.

§. 16. Кодъ Нѣмаца налази се и такovy суштествителны имена, одъ кои нѣка само единствено, а друга само множественно число имаю.

А. Само единствено число имаю:

а) Собственна имена; као: *Peter*, Петаръ; *Pest*, Пешта; *Donau*, Дунавъ; и т. д.

б) Имена сабирателна, качество или вештество означавајућа; као: *Milch*, млеко; *Geblüth*, крвь; *Eisen*, гвожђе; *Salz*, солъ; *Kalk*, кречъ; *Sand*, пѣсакъ; и т. д.

в) Чувство или страсть изражавајућа имена; као: *Zorn*, гнѣвъ; *Haß*, мрзость; *Fleiß*, прилѣжность; *Eifer*, ревность; и т. д.

г) Суштествителна глаголна; као: *das Laufen*, трчањъ; *das Sehen*, виђењъ; *das Schreiben*, писањъ.

д) Суштествителна одъ прилагателны са окончанъмъ е произведена имена; као: *das Wahre*, истинo; *das Schöne*, лѣпо; и т. д.

Б. Само множественно число имаю:

die Fasten, постъ; *Weihnachten*, Божићъ; *Eltern*, родители; *Einkünfte*, приходи; *Ferien*, одморъ; *Kosten*, разходи; *Leute*, люди; *Ostern*, воскресеніе; *Pfingsten*, Дуови; *Gebrüder*, браћа; *Geschwister*, браћа и сестре; *Ähnen*, прадеди; *Ärten*, Алпійске горе; *Weinfleider*, чакшире; *Truppen*, войска, чета; *Waffen*, оружје; *Blattern*, богинѣ; *Erbfen*, грашакъ; *Einsen*, сочиво; *Kleien*, мекинѣ; *Molken*, лобода; *Nisse*, гњиде; *Pocken*, оспице; *Ränke*, плетке; *Schläse*, слѣпе очи; *Wicken*, куколь; и т. д.

§. 17. Кодъ Нѣмаца се число множественно на тј и начина изражава;

1. Кадъ се суштествително име у единственомъ, и множественномъ числу еднако окончава, онда се число множественно са кажиродомъ изражава; као: *der Deckel*, заклопацъ; *das Messer*, ножъ; *das Gebirge*, планине; *der Keller*, подрумъ, разликуе се у множественномъ числу са кажиродомъ *die*; тако каже се: *die Deckel*, заклопцы, *die Messer*, ножеви, *die Gebirge*, планине, *die Keller*, подруми.

2. Кадъ се писмо а, о, и, премѣньюе на ѣ, ѓ, ѣ; као: *der Vater*, отацъ; *der Wolf*, куракъ; *die Mutter*, мати; изговараю се у множественномъ числу: *die Väter*, *die Wölfe*, *die Mütter*, и т. д.

3. Кадъ се каковой рѣчи слѣдующа окончена: *e, er, n, en*, при-
союзе, као: *der Tisch* трапеза, *das Buch* книга, *die Feder* перо, *der Fürst*
князь, изговараю се у множественномъ числу: *die Tische*, *die Bücher*, *die*
Federn, *die Fürsten*, и т. д.

III. О падежима существителны имена.

(Von den Endungen der Hauptwörter.)

§. 18. Нѣмцы у скланяню немаю 7, као Срби, него само 4. падежа:

1. Именительный (Nominativ), кои се полаже на пытанѣ: *wer*
или *was*, ко, шта? и. п. *der Schüler* schreibt, ученикъ пише; ко
пише? Ученикъ *der Schüler*.

2. Родительный (Genitiv), коимъ се на пытанѣ: *wessen*, чіе?
одговара; као: *das Haus des Nachbars* ist schön, домъ комшіе е лѣпъ;
чіи домъ? комшіе *des Nachbars*.

3. Дательный (Dativ), съ коимъ се на пытанѣ: *wem*, коме?
одговара; као: *dem Vater* gebührt die Ehre, Отцу пристои честь;
коме пристои честь? Отцу, *dem Vater*.

4. Винительный (Accusativ), съ коимъ се на пытанѣ: *wen*,
was, кога, шта? одговара; као: *der Sohn* liebt *den Vater*, сынъ
люби Отца; кога люби сынъ? Отца, *den Vater*.

IV. О скланяню

A. существителны имена.

(Von der Abänderung der Hauptwörter.)

§. 19. Скланяти зове се крайній слогъ, или крайнѣ писмо су-
ществителногъ имена крозь све горе изложене падеже и числа промѣ-
нливати; као у числу единственномъ: *der Lehrer* учитель, *des Lehrers* у-
чителя, *dem Lehrer* учителю, *den Lehrer* учителя. — У числу множе-
ственнымъ: *die Lehrer* учителя, *der Lehrer* учителѣ, *den Lehrern* учите-
льима, *die Lehrer* учителѣ.

Да бы смо Нѣмачкій языкъ лакше и болѣ сватити могли, придржа-
вао самъ се найновіи Нѣмачки езыкописателя, кои су за одлакшанѣ свогъ
начина предаваня само два образца скланяня ставили, сирѣчь едно сла-
бо (*schwach*), а друго яко (*stark*); коя се међу собомъ у оконченю
родителногъ и дателногъ единственнога, — и именителногъ множествен-
нога числа разликую.

O I-омъ скланяню, тако зовомомъ слабымъ.

(Von der schwachen Declination.)

§. 20. Слабогъ скланяня рѣчи у свима падежима обоегъ

числа примаю окончень и или ен, — изузима се само именителный единственный, и кодъ средиѣгъ рода іоште и винителный, — пѣке пакъ бездушне и средиѣгъ рода рѣчи у единственномъ родительномъ еп ѣ.

Образацъ

I-огъ скланяня, тако зовомогъ слабогъ: (ſchwach.)

Единст. число. Множ.

Му.

Ж.

Ср.

И.

—

—

—

за сва 3 рода
п, ен

Р. п, ен, *) ен ѣ

именит.

ен ѣ

п, ен

Д. п, ен

као

ен

п, ен

В. п, ен

именит.

ен

п, ен

Примѣръ

I-огъ, слабогъ скланяня.

Единст. число.

М.

Ж.

Ср.

И. der Mensch

die Frau

das Herz

човекъ

жена

срдце

Р. des Menschen

der Frau **)

des Herzens

човека

жене

срдца

Д. dem Menschen

der Frau

dem Herzen

човеку

женн

срдцу

В. den Menschen

die Frau

das Herz

човека

жену

срдце.

Множест. число.

И. die Menschen

die Frauen

die Herzen

люди

жене

срдца

Р. der Menschen

der Frauen

der Herzen

людиѣ

жена

срдца

Д. den Menschen

den Frauen

den Herzen

людма

женама

срдцама

В. die Menschen

die Frauen

die Herzen

люде

жене

срдца.

*) Кодъ личны полаже се: ен; кодъ безличны: ен ѣ.

**) Пѣки полажу и: Frauen, као у мушкомъ роду.

§. 21. Правила. Къ I-омъ скланяню принадлеже:

а) сва она суштествителна имена, коя су одъ прилагателны произведена; н. п. *der Gelehrte* ученъ, *die Vornehmste* найотличнѣя, *das Schönste* найлѣпше;

б) многа суштествителна имена мушкогъ рода, коя на е излазе; као: *der Serbe* Србинъ, *Pole* Полякъ; *Jude* Еврей; и т. д.

в) многа едносложна, и странна имена, коя се на сугласно окончавая; као: *Fürst* князь, *Graf* Графъ, *Prinz* Принцъ, *Elephant* слонъ, *Student* Такъ, *Advokat* Правдословъ, *Bär* медведъ, и т. д.

г) сва суштествителна имена женскогъ рода, коя се у единственномъ именителномъ на самогласно окончавая и у множественномъ числу гласъ непремѣнюю; као: *die Frau* жена, *die Taube* голубъ, *die Klage* тужба; и т. д.

О II-омъ, тако зовомомъ якомъ скланяню.

(Von der starken Declination.)

§. 22. По другомъ овомъ скланяню сва суштествителна имена имаю у родителномъ единственногъ числа *ѣ* или *еѣ*, у дателномъ *е* — а у множественномъ именителномъ *е* или *ег*, и ово често са премѣномъ слога или писмена *а*, *о*, *и*, на *ѣ*, *ѡ*, *ѣ*; као: *der Schlag* ударацъ, *des Schlages*, *dem Schlage* — множ: *die Schläge* ударцы. и т. д.

Образецъ

II-гъ скланяня, тако зовомогъ якогъ.

Единст. число.

Множ.

	М.	Ж.	С.
И.	—	—	—
Р.	е, еѣ	као	еѣ
Д.	е	имен.	е
В.	као именителный		

засвазъ рода

е, ег
е, ег
ен, егн
е, ег.

Примѣри

II-гъ, якогъ скланяня.

Единственно число.

М.	Ж.	С.
И. <i>der Sohn</i> сынъ	<i>die Kraft</i> снага	<i>das Thor</i> капія
Р. <i>des Sohnes</i>	<i>der Kraft</i>	<i>des Thores</i>
Д. <i>dem Sohne</i>	<i>der Kraft</i>	<i>dem Thore</i>
В. <i>den Sohn</i>	<i>die Kraft</i>	<i>das Thor</i>

Множест. число.

М.	Ж.	С.
И. die Söhne сынови	die Kräfte снаге	die Thöre капије
Р. der Söhne	der Kräfte	der Thöre
Д. den Söhnen	den Kräften	den Thören
В. die Söhne	die Kräfte	die Thöre

Единствено число.

М.	С.	М.
И. der Acker нива	das Buch книга	der Garten башча
Р. des Acker's	des Buches	des Gartens
Д. dem Acker	dem Buche	dem Garten
В. den Acker	das Buch	den Garten.

Множест. число.

И. die Acker ниве	die Bücher књиге	die Gärten башче
Р. der Acker	der Bücher	der Gärten
Д. den Ackern	den Büchern	den Gärten
В. die Acker	die Bücher	die Gärten.

§. 23. Правила. Овомъ другомъ скланяню принадлеже:

а) она суштествителна имена, која се на: *el, em, en, er, lein*, окончавају, и која како у дателномъ единственогъ числа, тако и у множественномъ числу падежно *e* одбацују, а својствено своје оконченъ задржавају; као: *der Apfel* ябука, не каже се у един. дателномъ *dem Apfel*, него *dem Apfel*, пити се у множественномъ изговара *die Apfele*, него са премѣномъ гласа: *die Apfel*;

б) суштествителна имена на *ing, ling*, и среднѣгъ рода на *n iß* излазећа, као: *der Jüngling* харинга, *Jüngling* младићъ, *das Geheimniß* тайна;

в) едносложне рѣчи безъ *a, o, u*; као: *der Berg* брдо, *Brief* писмо, *Knecht* слуга;

г) суштествителна среднѣгъ рода, која се са слогомъ *Be*, или *Ge* почињу, и на *e* окончавају; као: *das Gebirge* брегови, *das Beschlüge* оковъ;

д) суштествителна женскогъ рода, која се у единственогъ числа именителномъ на согласно окончавају, и у множественномъ гласъ премѣњују; као: *die Stadt* градъ, *Hand* рука, *Nacht* ноћъ, имаю у множественномъ, *die Städte*, *Hände*, *Nächte*;

е) производне рѣчи, кое се са предслогомъ *Ge* почињу, и на *el, er, en*, неокончавају; као: *das Geschenk* даръ, *Gericht* судъ.

§. 24. Обшта правила, коя се при скланяню имена наблюдавати имаю:

1. Сва суштествителна мушкогъ и среднѣгъ рода у единственномъ родительномъ на *e* ѣ излазеѣа, добываю у единст. дательномъ *e*; као: *deß Sohneß* има у дательномъ единственномъ, *dem Sohne* сыну; *daß Buch*, *deß Bucheß*, *dem Buche* кнѣзи.

2. Сва суштествителна имена безъ изятія добѣяю у множ. дательномъ *n* или *en*; осимъ, ако бы се она сама по себи тако окончавала; као: *daß Mädchen* дѣвойка има у множ. дательномъ: *den Mädchen* дѣвойкама, а не *den Mädchenen*.

3. Суштествителна женскогъ и среднѣгъ рода имаю у единственномъ именителный винителное равнѣ — а у множественномъ, ови су падежи кодъ сва три рода еднаки; као: *die Frau* та и ту жену; *daß Herz* то срце; имаю у множественномъ числу: *die Menschen* тѣи, и те люде, *die Frauen* те жене, *die Herzen* та сердца. и т. д.

4. Рѣчи на *e*, *er*, *en*, *chen*, излазеѣе ово свое окончѣнѣ задржаваю у свѣма падежима единственногъ и множественногъ числа, и то едне безъ, а друге са премѣномъ гласа; као: *Engel* анѣо, *Warpen* грбъ безъ премѣне — напротивъ: *Äpfel* ябука, *Äcker* нѣива, *Garten* башча, имаю у множественномъ: *die Äpfel*, *Äcker*, *Gärten* са премѣномъ.

5. Кодъ суштествителны женскогъ рода сви су падежи единственногъ числа равни своме именителное, — а тако и множественногъ числа падежи (осимъ дательногъ, кои се свагда на *n* окончавати мора) своме именителное; као: *die*, *der*, *die Frau*, *Kirche*, та, те, той, ту жену, цркву, у множественномъ имаю: *die*, *der*, *den*, *die Frauen*, *Kirchen*; те, тѣи, тѣма, те жене, цркве.

6. Све рѣчи мушкогъ и женскогъ рода, кое у множественномъ числу на *e* излазе, гласъ свой мѣняю; као: *der Tag* данъ, *der Gebrauch* обичай, *die Stadt* градъ, *Hand* рука, имаю у множественномъ: *die Tage*, *Gebräuche*, *Städte*, *Hände*. — А напротивъ

7. рѣчи среднѣгъ рода у числу множественномъ на *e* излазеѣе гласъ свой не премѣняю; као: *daß Besuch* молба, *Loos* коцка имаю: *die Besuche*, *Loose*, а не: *die Besuch*, *die Lose*, — а на *er* окончаваюѣе се, гласъ понавѣше мѣняю; као: *daß Land* областъ, *Buch* кнѣга, *Tuch* чоя, имаю у множественномъ са премѣномъ: *die Länder*, *Bücher*, *Tücher*. и т. д.

Примѣчаніе.

I. Нѣка суштествителна имена, као што су:
а) *Bett* креветъ, *Insect* насѣкомо, *Ohr* уво, *Heim* кошуля, *Dorn* трнъ, *Gliedmaß* удъ (тѣла), *der See* езеро, *Sporn* мамуза, *Staat*

држава, Strahl зракъ, Unterthan подайникъ, Diamant діамантъ, Karain копунъ, Affect страсть, Zierath нажитъ, Pfau паунъ, Psalm псаломъ, Ruin развалина, Forst лѣсъ, Auge око; — неиначе:

б) Better стрыць, Stiefel чизма, Bauer простакъ, Nachbar комшія, Pantoffel папуча, Muskel мишица, Ende конаць, Stachel жаока, Flitter шльока, Gevatter кумъ, — па и странне рѣчи на а r, e r, o r излазеће, као: Tartar татаринъ, Baier Бавараць, Professor учитель, скланяю се у множественномъ числу по I-омъ (слабомъ) скланяню, и пріймаю **n** или **en**, а у единственномъ по II-омъ (якомъ); сирѣчь имена подъ а) пріймаю у родителномъ единст. **e** s, у дателномъ **e**, а друга подъ б) наведена пріймаю у родителномъ единст. **s**, а дателанъ **e** раванъ именителноме; премда слѣдуюће рѣчи: der See, Thron тронъ, престолъ, Mast катарка, Dorn, Forst, Ihr, Auge, Ende край, Bett креветъ, Leib тѣло, имаю у множественномъ числу: die Thronen и Throne; Dornen и Dorne; Betten и Bette.

II. Има у Нѣмачкомъ езыку и таковы имена суштествителны, коя се у множественномъ числу са премѣномъ гласа, а и безъ премѣне изговараю; као: die Bogen сводови, табацы, каже се и Bögen; Gräben и Graben, ендецы: Krägen и Kragen яке; Mägen и Magen стомцы, желудцы. и т. д.

Б. О скланяню собственныхъ именъ.

(Von der Declination der eigenen Namen.)

§. 25. Собственна имена скланяю се или

1. са кажиродомъ, кадъ се самъ кажиродъ мѣня, а собственно име остае непремѣнно; као: der, des, dem, den Adam; тай, тога, томе, тога Адама; — die, der, der, die Marie, та, те, той, ту Марію; — или

2. безъ кажирода, и то:

а) по правилу и начину онога странногъ езыка, одъ куда е име узето; као: Им. Iesus Christus, Иисусъ Христосъ; Р. Jesu Christi; Д. Jesu Christo; В. Jesum Christum; — или

б) по правилу Нѣмачкогъ езыка, и то у единственномъ числу безъ кажирода.

Имена собственна у множественномъ числу скланяю се, као имена нарицателна безъ премѣне гласа правильно, и пріймаю у именителномъ множественногъ числа **n**, **en**, **e**, — или **e** множественный раванъ именителноме единственногъ числа.

Примѣчаніе. Главномъ издѣніи въ книжкѣ нѣтъ ни

[illegible]

I-о (слабо.) Єд. Мн. П-о (яко) Єд. Мн.

[illegible]

И-гъ с. 1260 гъ. П-гъ явогъ.

1950

1. Ако више собствени имена или презимена едно за другимъ

2. Какъ предъ собственнымъ именемъ предлогъ или кажиродъ стои,

3. Ако предъ собственнымъ именемъ стои нарицателно са кажи-

AMERICAN
EXPORT COMPANY

жирода предъ собственнымъ именемъ, онда се само собственно име скланя, као овдѣ у образцу подѣ б).

Образецъ скланяня собственны имена.

Единственно число.

а) И. der Doktor Schiller

Р. des Doktors "

Д. dem Doktor "

В. den Doktor "

б) Doktor Schiller

" Schillers

" Schillern

" Schillern

4. Ако послѣ собственногъ имена числительно, или мѣсто существительного употреблено прилагательно име слѣдуетъ, онда се ово само скланя; н. п. Franz Joseph des Ersten, Франца Иосифа првога; das Bild Carl des Großen, образъ Карла великаго.

5. Кадъ се собственно име градова или мѣста у родительный падежъ ставити мора, онда мѣсто падежа, у кои бы се собственно име поставити морало, могу се предъ собственно име употребити слѣдующе рѣчи: **die Stadt** градъ, **das Dorf** село; или предлогъ **von**; н. п. die schöne Umgebung von Ofen, или der Stadt Ofen, von Pomaß или des Dorfes Pomaß, лѣпа околность града Будима, или мѣста Помаза.

В. О скланяню странны имена.

(Von der Declination der fremden Namen.)

§. 25. Странна Грчка и Латинска имена на **us**, **is**, **es**, **or**, излазећа или

1. избацую странне падеже са свимъ, пакъ онда мушка имена скланяю се по горњима правилама — женска по I-омъ слабомъ, — а средня по II-омъ якомъ скланяню; — или се

2. скланяю у единственномъ числу по II-омъ, а у множественномъ по I-омъ скланяню; као: Professor, Doktor и т. д. има у единст. родительномъ des Professors, Doktors, а у множественномъ: die Professoren, Doktoren, и т. д. — или

3. Латинско име у множ. числу добія оконченѣ на **a**, а у дателномъ **en**; као одъ Verbum буде множественно: die Verba, дателный: den Verben.

4. Француска имена мушкогъ и среднѣгъ рода, ако иста француски желимо изговарати, мораю се у множественномъ числу на **s** окончавати; као: die Brigadiers Бригадири; Corps, военна тѣла, и т. д.

5. Странна на **on**, **am** излазећа имена добываю у множественномъ числу **e**; а на **o** излазећа приймаю **ne**; н. п. Melancton Меланхтонъ има у множ. числу Melanctone, Cato Catone, Cicero Cicerone, као што е у §. 26. изложено.

6. Кажиродъ се обычно предъ она странна собственна имена по-
ставля, коя мы нерадо Нѣмачки скланямо.

Образцы скланяня странны имена.

Единст. число.

Странно име	Нѣмач.	Стран.	Нѣм.
И. der Notarius	Notar	Doktor	Dokter
Бѣлежникъ			лѣкаръ
Р. des Notarius	Notars	Doktors	Dokters
Д. dem „	Notar	Doktor	Dokter
В. den „	Notar	Doktor	Dokter

Множ. число.

И. die Notarien	Notare	Doktoren	Dokter
Бѣлежницы			лѣкари
Р. der Notarien	Notare	Doktoren	Dokter
Д. den „	Notaren	„	Doktern
В. die „	Notare	„	Dokter

Единст. число.

И. das Thema	Them	Verbum	Verb
	задаткъ		глаголь
Р. des Themaß	Themens	Verbums	Verbes
Д. dem Thema	Them	Verbum	Verb
В. das Thema	Them	Verbum	Verb

Множ. число.

И. die Themen	Theme	Verba, en	Verbe
	здатцы		глаголи
Р. der Themen	Theme	Verba, en	Verbe
Д. den Themen	Themen	„, en	Verben
В. die „	Theme	„, en	Verbe.

ГЛАВА IV.

О прилагательнымъ именима

(Von den Beiwörtern.)

§. 29. Много пута намъ е нужно, да мы лице или стварь, о коіой говоримо, точно са нѣнимъ свойствомъ или качествомъ опредѣлительно изкажемо. Име, кое мы на то употребляемо, зове се прилагател-

но зато, што се оно свагда имену суштествителномъ прилаже, и съ нѣмъ се на питањъ: *was für ein, eine, ein*, какавъ, какова, какво? одговара; као: *Peter trinkt einen, guten, alten Wein*, Петаръ пије вино (каково?) добро, старо.

§. 30. Прилагателна имена производе се одъ нарѣчія, кадъ имъ се на краю писмо *e* прида; н. п. изъ нарѣчія *grün* зелено, *gut* добро, *alt* старо, постане прилагателно име: *der grüne, der gute, der alte*.

§. 31. Прилагателна имена могу се не само скланяти, него и сравњивати; зато она имаю своя скланяня и сравњиваня.

I. О скланяню прилагателны имена. (Von der Abänderung der Beiwörter.)

§. 32. Прилагателна имена мораю са своимъ суштествителнымъ свагда у едномъ истомъ роду, падежу и числу стаяти; као: *ich habe den schönen Tisch gekauft*, я самъ ту лѣпу трапезу купио.

§. 33. Прилагателна имена скланяю се на 3. начина; сирѣчь

1. са предстоећимъ опредѣленнымъ кажиродомъ *der, die, das*; као: *der gute, alte, süße Wein*; добро, старо, сладко вино; или

2. са предстоећимъ неопредѣленнымъ кажиродомъ *ein, eine, ein*; као: *ein guter, alter, süßer Wein*; нѣко, добро, старо, сладко вино; или

3. безъ кажирода са суштествителнымъ именомъ; као: *guter, alter, süßer Wein*; добро, старо, сладко вино.

Већегъ упражнѣня ради овдѣ се придаю сва три поменута начина у образцу.

Образецъ скланяня прилагателны имена.

	Единственно число.						Множ. за сва 3 рода.
	М.		Ж.		С.		
I. начинъ	И. <i>der</i>	— <i>e</i>	<i>die</i>	— <i>e</i>	<i>das</i>	— <i>e</i>	<i>die</i> — <i>en</i>
са опред.	Р. <i>des</i>	— <i>en</i>	<i>der</i>	— <i>en</i>	<i>des</i>	— <i>en</i>	<i>der</i> — <i>en</i>
кажиро-	Д. <i>dem</i>	— <i>en</i>	<i>der</i>	— <i>en</i>	<i>dem</i>	— <i>en</i>	<i>den</i> — <i>en</i>
домъ.	В. <i>den</i>	— <i>en</i>	<i>die</i>	— <i>e</i>	<i>das</i>	— <i>e</i>	<i>die</i> — <i>en</i>
II. нач.	И. <i>ein</i>	— <i>er</i>	<i>eine</i>	— <i>e</i>	<i>ein</i>	— <i>es</i>	Множ. нема
са неопре-	Р. <i>eines</i>	— <i>en</i>	<i>einer</i>	— <i>en</i>	<i>eines</i>	— <i>en</i>	
дѣл. кажи-	Д. <i>einem</i>	— <i>en</i>	<i>einer</i>	— <i>en</i>	<i>einem</i>	— <i>en</i>	
родомъ.	В. <i>einen</i>	— <i>en</i>	<i>eine</i>	— <i>e</i>	<i>ein</i>	— <i>es</i>	

	Єд.	М.	Ж.	С.	Мн. за сва 3 род.
Ш. нач.	И. — er	— e	— es	— e	
безъ кажи-	Р. — es, en *)	— er	— es, en *)	— er	
рода.	Д. — em, en	— er	— em, en	— en	
	В. — en	— e	— es	— e	

П р и м ѣ р њ

I. начина.

Єдинственно число.

М.	Ж.	С.
И. der gute Mann тай добаръ мужъ	die gute Frau та добра жена	das gute Kind то добро дѣте
Р. des guten Mannes	der guten Frau	des guten Kindes
Д. dem guten Manne	der guten Frau	dem guten Kinde
В. den guten Mann	die gute Frau	das gute Kind

Множественно число.

И. die guten Männer тии добри мужеви	die guten Frauen те добре жене	die guten Kinder та добра дѣца
Р. der guten Männer	der guten Frauen	der guten Kinder
Д. den — Männern	den — Frauen	den — Kindern
В. die — Männer	die — Frauen	die — Kinder

II. начина.

Єдинственно число.

И. ein guter Mann нѣкій добаръ мужъ	eine gute Frau нѣка добра жена	ein gutes Kind нѣко добро дѣте
Р. eines guten Mannes	einer guten Frau	eines guten Kindes
Д. einem guten Manne	einer guten Frau	einem guten Kinde
В. einen guten Mann	eine gute Frau	ein gutes Kind

Множественна числа нема, него се може само прилагателно име скланяти по III начину.

*) Кадъ име суштествително мушкогъ и среднѣгъ рода у єдинст. родителномъ падежу на es излази, онда прилагателно име благогласія ради у томъ истомъ падежу не на es, него на en мора се окончавати, и обратно; као: gutes Fürsten, und guten Kaisers sind diese Werke, ова су дѣла доброга князя, и доброга Цара; — рѣчи пакъ на in излазеће у єдин. дателномъ in избацую, и n (n) приймаю.

III. начина.

Единственно число.

М.	Ж.	С.
И. guter Mann	gute Frau	gutes Kind
добаръ мужъ	добра жена	добро дѣте
Р. guten Mannes	guter Frau	guten Kindes
Д. gutem Manne	guter Frau	gutem Kinde
В. guten Mann	gute Frau	gutes Kind

Множественно число.

И. gute Männer	gute Frauen	gute Kinder
добри мужеви	добре жене	добра дѣца
Р. guter Männer	guter Frauen	guter Kinder
Д. guten Männern	guten Frauen	guten Kindern
В. gute Männer	gute Frauen	gute Kinder.

Правила о скланяю прилагательны имена.

§. 34. Изъ образца и примѣра I. начина види се: да прилагательна имена у единст. именителномъ кодъ сва три рода — и у единст. винителномъ кодъ женскогъ и среднѣгъ рода окончаваю се на **e**, а у другима свима падежима на **n**.

По овомъ начину скланяю се сва она прилагательна имена, коя се у бесѣди на мѣсто *der, die, daß*, употребляваю; као: *aller* савъ, *mancher* нѣкій, *jeder* свакій, *dieser* овай, *jener* онай, *derselbe* тайистый, *derjenige* онаистый, *selbiger* истый, *solcher* такій, *welcher* кои, *beide* обое, *feiner* никои, *einiger* нѣкій, *etlicher* нѣколикій, *folgender* слѣдуюћий, *erwähnter* поменутый, *vieler* многий, *weniger* маный, *verschiedener* различитый; и. п. *Ich habe jedes Deutsche Wort verstanden*, я самъ сваку Нѣмачку рѣчь разумѣю.

Изъ II. начина се види: да послѣ неопредѣленогъ кажирода стоеће прилагательно име у единст. именителномъ прійма оконченѣ опредѣленогъ кажирода **der, die, daß**, а у другима падежима **n**; изузимаюћи женскій и среднѣй родъ, кодъ кои **e** свагда единст. винителный именителноме раванъ.

По овомъ начину скланяю се: а) сва имена прилагательна, предъ коима стои мѣстоименіе лично, или притяжательно, на мѣсто *ein, eine, ein*, као: *ich, du, er, я, ты, онъ, она, оно*; *wir, ihr, sie, мы, вы, они, оне, она*; *mein, dein, sein, мое, твое, нѣгово*; *unser, euer, ihr, наше, ваше, њино*; *viel, много*; *mehr, више*; *wenig, мало*; *kein, никои* и. п. *ich armer Mann*, я сирома

човекъ ; *mir* armen Manne, мени сиротомъ человеку ; *mich* armen Mann, мене сиротогъ човека.

б) Овогъ начина прилагателна имена у множ. именителномъ и винителномъ немаю *en*, него *e* послѣ слѣдуюћи неопредѣлительны числительны : *fein*, нико ; *mehr*, више ; *viel*, много ; *wenig*, мало ; *zwei*, два ; *drei*, три ; *vier*, четыре ; *beide*, обое ; *einige*, *etliche*, нѣколико ; *solche*, такіи ; *alle*, сви ; *manche*, нѣкіи ; као : *es gibt viel, wenig schöne Äpfel*, има много, мало лѣпи ябука ; а не : *wenig schönen Äpfel*.

Изъ III. начина примѣтити можемо : да прилагателна имена безъ кажирода предъ суштествителнымъ стоећа приймаю окончена опредѣленогъ кажирода *der, die, das*.

По овомъ начину скланяю се :

а) сва прилагателна имена (было нѣи коликому драго), коя безъ кажирода предъ своимъ суштествителнымъ именемъ стое ; као : *guter, alter, weißer, Wein*, добро, старо, бѣло вино ;

б) кадъ предъ прилагателнымъ именемъ собственно име у родителномъ падежу стои ; као : *Heinrichs guter, wohlgezogener Sohn*, Хайнриха добаръ и лѣпо воспитанъ сынъ ; и

в) кадъ предъ прилагателнымъ именемъ стое слѣдуюћа неопредѣлительна числительна ; *etwas*, нѣшто ; *genug*, доста ; *aller*, свакій ; *dergleichen*, таковый ; *ziemlich*, подоста ; *lauter*, сасвимъ ; *viel*, много ; *wenig*, мало ; *zwei, drei*, два, тры ; *welch*, кои ; *manch*, нѣкій ; *solch*, такий ; н. п. *etwas guter Wein*, нѣшто добро вино ; *ziemlich gute, schöne Frau*, подоста добра, лѣпа жена.

§. 35. Кадъ се у Нѣмачкой бесѣди прилагателно име одъ суштествителногъ средствомъ глагола *ist*, или *sind* есть или есу, оддѣли, онда оно нити родъ, нити падежъ означава, него се сматра као нарѣчіе ; н. п. *das Buch ist vortrefflich*, ова е књига отмѣнна ; *schön sind die Worte*, лѣпе су рѣчи, и т. д.

II. О сравняваню прилагателны имена.

(Von der Steigerung der Beiwörter.)

§. 36. Сравняванѣ есть, кадъ се име прилагателно или у веіій и найвеіій, или у маній и найманій степенъ постави. Степени сравняваня есу три ; првый се зове положительный (*positiv*), другій сравнительный (*comparativ*), а треіій превосходительный (*superlativ*).

Ови степени производе се кодъ Нѣмаца изъ прилагателны имена, кадъ имъ се на краю у сравнительномъ *er*, или на *e* произлазеіимъ *r*, а у превосходительномъ *est* или *ist* присаюзи ; н. п. изъ : *der gehorsame po-*

корный у сравнительномъ быва: *gehorsam er*, покорный; а у превосходномъ: *gehorsam st er*, найпокорный.

§. 37. Према прилагателна имена, коя качество лица или ствари означаваю, ако су коренна, по већой части при сравниваню, а на *ā*, о на *ō*, и на *ū* премѣнюю, као: *alt*, *älter*, *ältest*, старъ, старин, найстарин; *groß*, *größer*, *größt*, грубъ, грубин, найгрубин; *jung*, *jünger*, *jüngst*, младъ, млађий, наймлађий; — ништа манѣ има и таковы имена прилагателны, коя при сравниваню свое коренно окончѣ непрѣмѣнно задржаваю; као што су: *blaß*, бледъ; *bunt*, шаренъ; *ehrlos*, безчестный; *froh*, радостанъ; *gerade*, управо; *glatt*, глаткій; и т. д. Ова, и овима подобна прилагателна имена у сравнительномъ степену добываю предъ собомъ рѣчицу *mehr* више, *minder*, *weniger*, манѣ; а у превосходномъ *sehr*, врло; *überaus*, прекосвега; *ungemein*, чрезвычайно; *außerst*, безмѣрно; *außernormend*, отмѣнно; *besonderst*, особито; н. п. *minder lustig*, манѣ весело; *sehr traurig*, врло жалостанъ, и т. д.

Налази се и таковы прилагателны имена, коя степень сравниваня одъ туђегъ корена приймаю, и тако неправилно се сравниваю; као: *gut* има: *besser*, *der beste*, добро, болѣ, найболѣ; *viel* има: *mehr*, *das meiste*, много, више, найвише, и т. д.

§. 38. Нѣмцы кадъ говоре у положительномъ степену, употребляваю рѣчицу *wie* као, а у сравнительномъ *als* него; н. п. *er ist schön, wie*, (а не, *als*) *seine Mutter*; онъ е лѣпль, као нѣгова мати — *er ist schöner, als* (а не *wie*) *seine Mutter*; онъ е лѣпшій, него нѣгова мати.

§. 39. Прилагателна имена, коя време и мѣсто означаваю, само се у сравнительномъ и превосходномъ степену употребляваю; као *der niedere*, *niederste*, низскій, пайнижій; *der obere*, *oberste*, горный пайгорный; и т. д.

§. 40. Прилагателна имена у сравнительномъ и превосходномъ степену тако се исто скланяю на три начина, као што се кодъ просты прилагателны имена горе у §. 33. навело; тако: *Höcher*, *höchster Berg*, вышій, найвышій брегъ; *ein höher*, *höchster Berg*; *der höhere*, *höchste Berg*.

§. 41. Нѣка прилагателна имена никаково сравниванѣ нетрпе; такова су:

а) она, кодъ кои се ни вышій, ни нижій степень ни помyslити неможе; као: *Tot*, мртавь; *schriftlich*, писменъ; *mündlich*, устменъ;

б) коя стварь означаваю, изъ кое се што зготовлява; као: *hölzern*, дрвенъ; *tuchern*, чоянъ, *woollen*, вунснъ; *eisen* гвозденъ; и т. д.

в) коя са существительнымъ именемъ сложена сама по себи

найве́йшій степенъ означаваю; као: *Eiskalt*, ладанъ као ледъ; *Schneeweiß*, бѣло као снѣгъ; *Eisenfest*, тврдъ као гвождѣ; *Höchstgeehrt*, превысокопочитанъ; и т. д.

ГЛАВА V.

О числительнымъ именима.

(Von den Zahlwörtern.)

§. 42. Числительно име само се онда употреблява, кадъ множину лица или ствари едне струке числомъ яснѣ изразити желимо, него што се она средствомъ числа множественногъ исказати може.

Числительна имена или су опредѣлена, съ коима се число извѣстно изяснява; као: *zwei, drei, zehn Pferde*, два, три, десетъ коня; — или су неопредѣлена, кадъ се више или манѣ лица или стварій неизвѣстно изяснява; као: *viele, wenige, Pferde*; много, мало коня.

I. О опредѣленнымъ числительнымъ.

(Von den bestimmenden Zahlwörtern.)

§. 43. Опредѣлена числительна есу петорогуба 1. основательна (*Grund und Hauptzahlen*); 2. редовна (*Ordnungszahlen*); 3. дѣлительна (*Gattungszahlen*); 4. повторительна (*Wiederholungszahlen*); 5. умножительна (*Wervielfältigungszahlen*).

1. Основательна числительна есу она, съ коима се на пытанѣ *wie viel* колико? одговара; као: *Ein, zwei, drei, zehn, Hundert*; еданъ, два, три, десетъ, сто, и т. д. — Одъ овы се само *Ein* скланя, као неопредѣленъ кажиродъ у §. 10, кадъ стои предъ суштествительнымъ; — стоили пакъ само безъ суштествительногъ, онда се скланя по III. начину прилагателны имена §. 33. као: *Einer, eine, eines*, и т. д.

Ein е еданъ изговара се само у простомъ брояню; као: *Ein, zwei, drei*; еданъ, два, три; и т. д. другіе се *ein* каже.

Zwei и *Drei* скланяю се безъ кажирода овако: Им. *Zwei, Drei*; Род. *Zweier, Dreier*; Дат. *Zweien, Dreien*; Вин. *Zwei, Drei*; и. п. *aus dem Munde zweier hab ich es gehört*; я самъ то чуо изъ уста нѣх двоице, или нѣх двога; *ich gab dreien von Ihnen das Geld*, я самъ троицы између нѣх новаца дао. —

Мѣсто *zwei* употреблява се рѣчица *beide* обадва, обадве; но и то само у числу множественномъ; као: *beide Hände waren gebunden*, обадве руке были су свезане; *keiner von beiden war mein Freund*, ни еданъ одъ нѣх двоице нѣ было мой пріятель.

Vier, Fünf, и проча числительна основательна скланяю се само у дателномъ множественномъ са оконченьемъ *en*, ако оне безъ кажирода,

и безъ существителногъ имена стое; као: *Er fährt mit Bieren, mit Sechsen*; онъ се вози на 4, на 6. коня.

Примѣчаніе.

У брояню Нѣмцы предпоставляю единице десетицама; као: *Fünfzehn* петнайсть; *Ein und zwanzig*, двадесетъ и еданъ; — а у рачуну кажу: *Zwei und Vier ist Sechs*; 2 и 4 есть 6; — *Vier von Acht bleibt Vier*; 4 одъ 8 остае 4; — *Fünfmal Sechs ist Dreißig*, 5 пута 6 есть 30; — *Acht in Vierzig geht Fünfmal*, 8 у 40 иде 5 пута.

2. Редовна числителна есу она, коя редъ лица или ствари означаваю, и раѣаю се изъ основателны на пытанѣ, *der wie vielte?* кои е у реду? кадъ се основателное числу на краю дода слогъ *te*, или *ste*, и то, *te* се полаже одъ 2 до 19; као *Zweite*, *Zehnte*, *Neunzehnte*; другій, десетый, деветнайстый, а *ste* одъ 20 докле се годъ бронтти може; као: *Zwanzigste*, *Tausendste*.

Изъ редовны чисала производе се числа полутина, кадъ имъ се при концу прида рѣчица *halb* полакъ; као: *dritthalb*, полтрекій; *zehnthalb*, полдесетый; и т. д.

Редовна числителна исто се тако на три начина скланяю, као прилагателна имена у §. 33.

Примѣчаніе.

Кадъ послѣ редовногъ, или основателногъ числа существително име слѣдуе, онда се ово у родительный падежъ поставля; као: *drei meiner Brüder*, троица мое браће; *der sechste deiner Schüler*, шестый твой ученика; и т. д.

3. Дѣлительно числително производи се одъ основателногъ на пытанѣ *wie vielerlei* коликогубый? кадъ се овоме на краю дода слогъ *erlei*; као: *dreierlei*, *zehnerlei*; *hunderterlei*, тростручный, десетостручный, стостручный, и т. д. — Ова се числителна нескланяю.

4. Повторителна числителна раѣаю се изъ основателны, кадъ имъ се *mal* при краю дода на пытанѣ *wie vielmal* коликократный? као: *einmal*, *zehnmal*, *hundertmal*, еднократный, десетократный, стократный; — и ова се нескланяю.

5. Умножителна числителна производе се одъ основателны на пытанѣ *wie vielfach*, *wie vielfältig*, коликостручный? кадъ се основателное числу *fach*, *fältig* на краю присаюзи; н. п. *Einfacher Dufat*, простъ дукать; *Hundertfältiger Dank*, стостручна благодарность. — Ова се исто тако скланяю, као прилагателна имена у §. 33.

II. О неопредѣленнымъ числительнымъ.

(Von den Nichtbestimmenden Zahlwörtern.)

§. 44. Неопредѣлена числительна есу: viel много, wenig мало, mehr више, etwas нѣшто, genug доста, nichts ништа; и ова се нескланяю; числительна пакъ: aller савъ, jeder свакий, keiner никон, vieler многій, mancher нѣкій, weniger маный, einiger нѣколикий, etlicher нѣкой, скланяю се као прилагателна имена у §. 33.

Числительна рѣчь: Jeder, jede, jedes, само се у единственномъ числу употреблява, и скланя се по трећемъ начину прилагателны имена у §. 33.

ГЛАВА VI.

О мѣстоименіяхъ вообще.

(Von den Fürwörtern.)

§. 45. Мѣстоименія употребляю се мѣсто существительны зато, да бы се у бесѣды често повторяванѣ существительного имени избѣгло; н. п. нѣе добро речено: Wenn der Peter aufsteht, spült Peter gleich Peters Mund auß; кадъ Петаръ устане, Петаръ одма испере уста Петрова; него се мора казати: Wenn Peter aufsteht, spült er gleich seinen Mund auß; кадъ Петаръ устане, одма онъ испере уста своя; овдѣ се er и seinen узима на мѣсто Петра.

Мѣстоименія су петоростручна, 1. лична, 2. притяжательна, 3. указательна, 4. относительна, и 5. вопросительна.

О мѣстоименіяхъ воособѣ.

I. О личныхъ.

(Von den persönlichen Fürwörtern.)

§. 46. Мѣстоименія лична употребляю се мѣсто лица какового, и есу опредѣлена, или неопредѣлена.

A. Мѣстоименія лична опредѣлена назначую лице ясно, и извѣстно; такова су: ich я, du ты, er онъ, mein мое, dein твоє, sein нѣгово, meiniger мой, derjenige тайистый, dieser овай, derselbe тайистый, jener онай, selber истый, jedermann свакий.

Мѣстоименія лична опредѣлена скланяю се по слѣдующемъ начину:

I. лице.

Ед.	И. Ich	я	Мн.	Wir	мы
	R. Meiner	мене		Unser	насъ
	D. Mir	мени		Uns	нама
	B. Mich	мене		Uns	насъ

II. лице.

Ед.	И. Du	ты	Мн.	Ihr	вы
	P. Deiner	тебе		Euere	васъ
	D. Dir	теби		Euch	вама
	B. Dich	тебе		Euch	васъ

III. лице.

	М.		Ж.		С.	
Ед.	И. Er	онъ	Sie	она	Es	оно
	P. Seiner	нѣга	Ihrer	нѣ	Seiner	нѣга
	D. Ihm	нѣму	Ihr	нѣой	Ihm	нѣму
	B. Ihn	нѣга	Sie	нѣю	Es	оно

Множест. число.

	М.	Ж.	С.
И. Sie	они	оне	она
P. Ihrer		нѣй	
D. Ihnen		нѣима	
B. Sie		нѣи	

засва 3 рода

Мѣстоименія лична могу се и као односителна (zurückführend) употребити, ако се сирѣчь лице само на себе односи, или само на себе дѣйствуе; као: *ich kann mich, du dich loben*; я могу мене, ты тебе хвалити; — у ономъ пакъ случаю, кадъ се дѣйствіе на дѣйствующе лице односи, полаже се у сва три рода единственного и множ. числа треће лице *sich*; н. п. *Er liebt sich*, онъ себе люби; *sie empfehlen sich*, они се препоручую.

Желили ко лично мѣстоименіе іошть яснѣе, и силнѣе изразити, онда му мора нескланяему рѣчицу *selbst* или *allein* придати; н. п. *ich selbst habe es gesehen*; я самъ самъ видѣо то, *du allein warst hier*; ты си самъ быо овдѣ.

Б. Мѣстоименія лична неопредѣлена есу она, коя треће лице неизвѣстно означаваю; као: *jemand* нѣко, *jedermann* свакій, *wer immer* макои, *einer* нѣкій, *niemand* нико, *man*, ес се.

Jemand и *Einer* означава лице безъ разлике рода; —

Jemand, *Niemand* и друга мѣстоименія неопредѣлена скланяю се по слѣдующемъ Образцу:

Ед.	И. Jemand	нѣко	Множественно се
	P. Jemandes	нѣкога	неупотреблява.
	D. Jemandem	нѣкоме	
	B. Jemanden	нѣкога	

Man никада се нескланя; полаже се пакъ ондѣ, гдѣ се у Србскомъ подразумѣва треће неопредѣлено и неизвѣстно лице, *man darf nicht alles sagen*, не смѣ се свашта казати; *man sagt*, каже се; *man hat uns zu Wissen gemacht*, дало намъ се на знанѣ.

Es а) означава сваку бездушну стварь, и само се у единст. имени-
телномъ, и винителномъ падежу употребљава; као: man hat es bemerkt,
то се примѣтило; Es положе се:

б) и ондѣ, гдѣ се у Србскомъ то или нѣшто подразумѣва; као:
ich habe es gehört, я самъ то чуо;

в) гдѣ Нѣмцы кажу: es donnert, грми; es regnet, киша пада. —

Нѣкада се es и са другомъ рѣчи у одну слива; н. п. gebt mir's,
мѣсто: gebt mir es, дайте ми то; ich bin's, мѣсто: ich bin es, я самъ то.

Es у почетку бесѣде се онда поставља, кадъ што съ већимъ печатль-
нѣмъ изрећи желимо; као: Es ist nur ein Gott, само е еданъ Богъ!

II. О притяжательнымъ мѣстоименіямъ.

(Von den zueignenden Fürwörtern.)

§. 47. Мѣстоименія притяжательна показую, коме лицу
притяжанъ какове ствари принадлежи. Она се производе изъ родител-
ногъ падежа личны мѣстоименія; као изъ meiner, mein; изъ deiner, dein;
такова есу:

Единст. число.						Множ. чис.		
М.	Ж.	С.	М.	Ж.	С.	М.	Ж.	С.
Mein мой	meine моя	mein мое	meine мои,	— е,	— я	за сва 3 ро да	— е,	— я
Dein твой	deine твоя	dein твое	deine твои,	— е,	— я		— е,	— я
Sein нѣговъ	seine нѣгова	sein нѣгово	seine нѣгови,	— е,	— а		— е,	— а
Ihr *) нѣнъ	ihre нѣна	ihr нѣно	ihre нѣни,	— е,	— а		— е,	— а
Unser нашъ	unsere наша	unser наше	unsere наши,	— е,	— а		— е,	— а
Euer вашъ	eure ваша	euer ваше	eure ваши,	— е,	— а	за сва 3 ро да	— е,	— а
Ihr нѣовъ	ihre нѣина	ihr нѣино	ihre нѣини,	— е,	— а		— е,	— а

Ова притяжательна мѣстоименія скланяю се по слѣдующемъ примѣру:

Примѣръ.

Единст. число.						Множ. чис.		
М.	Ж.	С.	М.	Ж.	С.	М.	Ж.	С.
I. mein мой	meine моя	mein мое	meine мои,	— е,	— я	за сва 3 ро да	— е,	— я
R. meines мога	meiner мое	meines мога	meiner мой	— е,	— я		— е,	— я
D. meinem моме	meiner моіой	meinem моме	meinen моима	— е,	— а		— е,	— а
V. meinen мога	meine мою	mein мое	mine мои,	— е,	— я		— е,	— я

Ако притяжательно мѣстоименіе предъ существительнымъ именемъ
стои, онда се оно скланя у единст. числу као неопредѣленный кажиродъ
ein, eine, ein, а у множ. числу са окончѣмъ опредѣленогъ кажирода
der, die, das.

*) Ihr, ihre, ihr узима се у трећемъ лицу женскога рода, а не
Sein.

§. 48. Притяжательна имена могу и сама безъ существителногъ имена стояти онда:

а) ако се она, као рѣчиѣ послѣ существителногъ имена у свези са глаголомъ поставе; н. п. *das Haus ist mein, dein, unser*, овай е домъ мой, твой, нѣговъ;

б) кадъ се она, као права прилагателна имена на предидуће существително односе, и онда се безъ кажирода *der, die, das*, као прилагателно по III. начину §. 33. скланяю; н. п. *dein Sohn ist fleißig, meiner, seiner, träge*; твой сынъ е прилѣжанъ, мой, нѣговъ лѣнъ. У овомъ случаю приймаю притяжательна мѣстоименія на краю слогъ *ig* свагда са опредѣленнымъ — и никадъ са неопредѣленнымъ — кажиродомъ, съ коимъ се, као да бы существително было, по слѣдующемъ примѣру скланяю, као: *der Meinige, der Deinige, der Seinige, die Ihrige*. и т. д. н. п. *mein Hut ist schöner als der Deinige*, мой шеширъ е лѣпшій, него твой.

Примѣръ.

Ед.	М. Ж.	С. мой, моя, мое,	Множ.	мои, мое, моя,
И. <i>der die</i>	<i>das Meinige</i>	за свакогъ рода	<i>die Meinigen</i>	
Р. <i>des der</i>	<i>des Meinigen</i>		<i>der</i>	"
Д. <i>dem der</i>	<i>dem Meinigen</i>		<i>den</i>	"
В. <i>den die</i>	<i>das Meinigen</i>		<i>die</i>	"

§. 49. Ако желимо притяжанъ едне ствари силнѣ изразити; онда се може притяжателномъ мѣстоименію рѣчь **eigen**, додати, коя се као прилагателна скланя; н. п. *das ist mein eigenes Haus*, то е мой собственъ домъ.

III. О мѣстоименіама указательнымъ. (Von den anzeigenden Fürwörtern.)

§. 50. Мѣстоименія указательна опредѣлнѣ показую лице, или стварь, него лична. Мѣстоименія указательна есу: *dieser* овай, *jener* онай, *solcher* таковый, — и одъ овы саставлѣна: *derselbe* тайистый, *derjenige* онаистый, *dieselbe*, *diejenige* таишта, *онаяишта*, *ein solcher* *) такий истый, и т. д. — Мѣстоименія указательна се безъ свакогъ кажирода тако исто скланяю, као прилагателна, по III. начину §. 33; а кодъ сложены мѣстоименія и прва и друга рѣчица се скланя по овдѣ наведеннымъ примѣрима:

*) **Ein solcher**, у множественномъ избацуе **ein**, и само се **solcher** скланя; као: *ein solcher Mensch* каже се у множественномъ: **solche Menschen**, такови люди.

Примѣръ.

Единств. число.			I.	Множ.
М. тай	Ж. та	С. то	М. тѣмъ, Ж. те, С. та	
И. dieser	diese	dieses	{ diese	за свазъ рода
Р. dieses	dieser	dieses	{ dieser	
Д. diesem	dieser	diesem	{ diesen	
В. diesen	diese	dieses	{ diese	

II.

тай истый	та иста	то исто	тѣмъ исти, — е, — а,	
И. derselbe	dieselbe	das selbe	{ derselben	за свазъ рода
Р. desselben	derselben	desselben	{ derselben	
Д. demselben	derselben	demselben	{ denselben	
В. denselben	dieselbe	das selbe	{ derselben	

III.

таковый	такова	таково	таковы, — ве, — ва,	
И. ein solcher	eine solche	ein solches	{ solche	за свазъ рода
Р. eines solchen	einer solchen	eines solchen	{ solcher	
Д. einem solchen	einer solchen	einem solchen	{ solchen	
В. einen solchen	eine solche	ein solches	{ solche.	

Dieser означава предметъ оближе, **jener** подалѣ стоещій; желимо ли пакъ нѣювъ значай снажнѣимъ учинити, онда имъ морамо рѣчицу **da** овдѣ, **dort** ондѣ, **hier** ту придати; н. п. *dieser Mensch da ist mein Freund*, овай човекъ овдѣ мой е прѣтель.

Кадъ се *der, die, das* не као кажиродъ, него као указателно мѣстоименіе безъ суштествителногъ употреблява, онда се оно скланя као кажиродъ *der, die, das*, съ томъ разликомъ, да се у родителный единственогъ числа не полаже: *des, der, deß, него: dessen, deren, dessen*; а у множественный родителный кодъ сва три рода не *der*, него *deren*, у дателный пакъ не *den*, него *denen*.

IV. О мѣстоименіахъ относительныхъ.

(Von den beziehenden Fürwörtern.)

§. 51. Мѣстоименія относительна зову се она, коя се на предидуше лице или стварь односе; поставляю се пакъ у онай истый родъ и число (но не падежъ), у комъ се суштествително име налази, на кое се она позываю; н. п. *Er ist derselbe Knabe, welchen, или den wir gesehen haben*: то дѣте е оно исто, кое смо мы видели.

Мѣстоименія относительна есу: *welcher, welche, welches; der, die, das; кои, коя, кое; wer, ко; was, шта; so, такій.*

Welcher, welche, welches, скланя се као прилагателно име безъ кажирода по овдѣ ставлѣномъ образцу съ тымъ примѣчаніемъ, да оно у родителномъ единственномъ само по себи безъ имена существительногоъ стояти неможе; н. п. *der Mann, dessen* (а не, *welches*) *Umstände ich kenne*, мужъ, кога обстоятелства я познаемъ; *Frau, deren* (а не *welcher*) *Ring ich gefunden habe*, жена, кое самъ прстенъ я нашао.

Образецъ

Ед.	М. кои	Ж. коя	С. кое	Мн. кои, е, я,
И.	<i>welcher</i>	<i>welche</i>	<i>welches</i>	<i>welche</i>
Р.	<i>welches</i>	<i>welcher</i>	<i>welches</i>	<i>welcher</i>
Д.	<i>welchem</i>	<i>welcher</i>	<i>welchem</i>	<i>welchen</i>
В.	<i>welchen</i>	<i>welche</i>	<i>welches</i>	<i>welche.</i>

на свѣзъ рода

Мѣстоименіе относительно **der, die, das** овдѣ то исто значи, што *welcher, welche, welches*, и често се мѣсто овога поставля, чи скланя се по истомъ начину, као што се овдѣ горе о *welcher* навело, и примѣтило.

Wer узима се на мѣсто *welcher, welche* — а **Was** на мѣсто *welches*, гдѣ се опредѣлено существительное не подразумѣва; као: *Er hat mir alles gesagt, was er gesehen hat*; онъ ми е све казао, што е видіо; — скланяю се пакъ по овдѣ изложенѣмъ образцу:

Един.	Му. ко	Ж. ко	С. ко, шта	У Множ.
И.	<i>wer</i>	<i>wer</i>	<i>was</i>	числу
Р.	<i>wessen</i>	<i>wessen</i>	<i>wessen</i>	неупо-
Д.	<i>wem</i>	<i>wem</i>	<i>wem</i>	треблява се.
В.	<i>wen</i>	<i>wen</i>	<i>was</i>	

So нескланя се, него се само измѣне ради мѣсто именителногоъ **der, welcher**, и винителногоъ **wen, welchen** употреблява; н. п. *der Mensch, so* (мѣсто, *den, welchen*) *wir gesehen haben*, човекъ, кога смо мы видили.

Wo означава мѣсто, и нескланя се; н. п. *das ist das Haus, wo* (мѣсто: *in welchem*) *ich geboren bin*; ово е онай домъ, гдѣ самъ се, или у комъ самъ се я родіо. **Wo** скончава се са различныма нарѣчіяма, кадъ га о стварма или лицама употребити желимо; као: *wobei* гдѣ, *wo-* *mit* съ чимъ, *wodurch* чимъ, *worauf* начему, *woher* одкуда, *wofür* збогъ чега, и т. д.

V. О мѣстоименіама вопросительнымъ.

(Von den fragenden Fürwörtern.)

§. 52. Мѣстоименія вопросительна есу оне рѣчи, съ коима пытанѣ чинимо о лицу или о ствари каковой; и есу: *wer*, *ко*; *was*, *шта*; *welcher*, *welche*, *welches*, *кои*, *коя*, *кое*; *was für ein*? каковый? У комъ се падежу што пыта, у ономъ се и одговара; н. п. *weisen Haus*? *des Vaters*; чій е домъ? Отца, или отчевъ.

Wer односи се на мушка и женска душевна — а **Was** на средня бездушна имена.

Wer и **welcher** скланя се по начину у предидушемъ §. 51. наведенномъ.

Кодъ **Was für ein** скланя се само послѣдна рѣчица **ein**, као неопредѣленный кажиродъ *ein*, *eine*, *ein* по другомъ начину §. 33. н. п. *was für ein*, *was für eines*, *was für einem*. и т. д.

ГЛАВА VII.

О Глаголима.

(Von den Zeitwörtern.)

§. 53. Глаголъ есть такова часть слова, коя показуе, шта се са лицемъ или ствари збыва, и коя намъ представля лице или стварь у нѣкомъ дѣйству или страданю заедно са временомъ, у коме е было то, или быва. Кодъ Нѣмаца глаголъ се окончава на **en**, **ein**, **ern**, и разликуе се одъ други части слова у томе, што му се предпоставити може *ich* я, *du* ты, *er* онъ, *sie* она, *es* оно, *wir* мы, *ihr* вы, *sie* они, оне, она; н. п. *ich lebe*, я живимъ; *du lebst*, ты живишь; *er, sie, es lebt*; онъ, она, оно живи. и т. д.

I. О образованю глагола.

(Von der Bildung der Zeitwörter.)

§. 54. Глаголи су трогуби, 1. основни или коренни (*Stamm*), 2. производни (*Abgeleitete*), 3. сложени (*zusammengesetzte Zeitwörter*).

1. Основни глаголи есу они, кои се ни одъ какове друге части слова непроизводе; н. п. *essen*, ести; *gehen*, ићи;

2. производни, кои се одъ други части слова са премѣномъ коренногъ гласа, или са придаткомъ пред или послога производе; као: *schärfen* одъ *scharf*, оштрити одъ оштаръ; *übergeben* предати, одъ *über* и *geben*; и т. д.

Слогови или частице, кое се предъ глаголомъ полагају, зову се

предслоги (Vorsilbe), као што су *be, ge, ent, er, ver, vor, zer*, и т. д; н. п. *begleiten*, пратити; *gefallen*, допасти се; кое се пакъ при концу глагола поставляю, называю се послози (Nachsilbe); такови су: *chen, eln, ern, schen, zen, igen, iren*; н. п. *sprechen*, говорити; *spöttein*, ругати се; и т. д.

3. Сложени глаголи произлазе изъ суштествителны, прилагателны имена, и одъ други частій слова; као: *willfahren*, саизволити сложенно е изъ *will* и *fahren*; *weissagen* предсказати, изъ *weiss* и *sagen* и т. д.

Составляиѣ овы глагола или е

а) право, т. е. неодѣлно (*echt*), кадъ се сирѣчь предслогъ одъ коренне рѣчи никада неодѣплюе; као: *willfahren*, саизволити; *frohlocken*, радовати се и т. д; овдѣ се *will* одъ *fahren*, и *froh* одъ *locken* никадъ не раставля, а у прошломъ и давнопрошломъ времену се предслогъ **ge** избацуе; као: *ich habe es verbraucht*, я самъ то потрошио (а не *vergebraucht*), *ich habe ihn empfohlen*, (а не *emgerpfohlen*) я самъ га препоручио.

б) неправо, т. е. одѣлительно е пакъ (*unecht*), кадъ се предслогъ одъ коренне рѣчи раздѣлюе; као: *abreisen*, одпутовати, *ich reise ab*, я љу одпутовати; *hochschätzen*, высокопочитовати, *ich habe meinen Vater hochgeschätzt*, я самъ мога Отца высокопочитовао. Ови глаголи оддѣлюю предслогъ одъ свое коренне рѣчи у начину изъвителномъ, времену пакъ садашиѣмъ, преходеѣмъ, прошломъ, и давнопрошломъ, а слогъ **ge** између предслога и глагола у прошломъ и давнопрошломъ задржаваю; као кодъ *ausschieben* одложити: *ich schiebe auf*, я одлажемъ; *ich schob auf*, я одложи; *ich habe aufgeschoben*, я самъ одложио; *ich hatte aufgeschoben*, я самъ давно одложио; — а у прочима временима предслогъ се не раставля одъ глагола; као: *ich werde ausschieben*, я љу одложити; *daß ich ausschiebe*, да я одложимъ; *daß ich ausschöbe*, *du ausschöbest*, *er ausschöbe*, да бы я, ты, онъ одложио. и т. д.

Частице или слогови раздѣлни есу слѣдуюћи: *ab, an, auf, aus, bei, davon, durch, ein, fort, für, hinein, heraus, herunter, herzu, heim, herum, hinunter, hinauf, hinaus, inne, mit, nach, nieder, vorher, voraus, vorbei, vorüber, weg, wider, zurück, zusammen*. —

Частице нераздѣлне есу: *after, ant, be, emp, er, ent, ge, hinter, miß *)*, *ver, un, ur, zer, wider*.

*) Кодъ дѣйствителны глагола слогъ **ge** положе се предъ **miß**, а кодъ средныи послѣ; као кодъ *mißbilligen* неодобравати, каже се: **gemißbilligt** неодобрень; а кодъ *mißglücken* каже се: **mißgeglückt** неуспѣшанъ.

Частице пакъ: um, voll, unter, durch, über, wieder нѣкада се подѣ глагола одѣплюю, а нѣкада не; као: unterstehen, ich habe mich unterstanden, я самъ се усудио; er stand unter der Brücke, онъ встаяо подѣ мостомъ.

II. О раздѣленіи глагола.

(Von der Eintheilung der Zeitwörter.)

§. 55. Кодѣ глагола е найважнѣ а) видѣ (Form), б) начинѣ (Art), в) време (Zeit), г) лице (Person), д) число (Zahl), и е) спрежанѣ (Abwandlung).

A. О виду глагола.

(Von der Form.)

§. 56. Усмотренію вида глаголи су:

1. Дѣйствителни (thätige), кои у подлежащемъ лицу или ствари каково дѣйство означаваю; као: ich spreche, я говоримъ; ich lese, я читамъ.

Къ дѣйствителныма принадлеже и возвратни (zurückführend) т. е. они глаголи, кои дѣйство свое возвращаю на лице или стварь дѣлающе; као: das Kind freut sich, дѣте се радуе; ich tröste mich, я се тѣшимъ.

2. Страдателни (leidende), кои страданѣ подлежащего лица или ствари одѣ дѣйства другога лица или ствари произлазеже показую; као: der Knabe wird gestraft, дѣте се казни (одѣ кога другога).

3. Средни (Mittelzeitwörter), кои само станѣ каково безѣ дѣйства и страданя означаваю; н. п. sitzen, сѣдити; sterben, умерети. Ови се одѣ дѣйствителны глагола у томъ разликую, што страдателни быти немогу, и по векой части приймаю спомагателный глаголѣ sein, быти, и спрежу се као дѣйствителни глаголи; зато о нѣма особитога спрежаня неће се навести.

Примѣчаніе.

а) Осимъ овы глагола налази се кодѣ Нѣмаца и таковы, кои се сами по себи разумѣти немогу; и зато, да се савршено разумѣти могу, мораю поредѣ себе јоште имати другій помоћни глаголѣ у неопредѣленомъ начину придруженѣ, и зову се недостаточни, као: wollen, хтети; können, моћи; mögen, желити; dürfen, смѣти; sollen, требати; müssen, морати; lassen, допустити; wissen, знати; н. п. ich will, ich muß ausgehen, я хоѣу, я морамъ изићи; ich will, ich muß, само по себи не разумѣ се, шта хоѣу, шта морамъ, ако имъ се небы додао другій глаголѣ у неопредѣленомъ начину, као ausgehen, и т. д.

б) Како овн, тако и глаголи *hören* слушати, *sehen* видети, кадъ се са другима находе, полагају се мѣсто прошлогъ времена у садашнѣ неопредѣлено; као: *ich habe ihn sehen* (а не: *gesehen*) *kommen*, я самъ га видѣо долазити; *man hat ihn reden lassen* (а не: *gelassen*), дозволило му се говорити.

Б. О начину глагола.
(Von der Art des Zeitwortes.)

§. 57. Начинъ, кои показуе, како шта изражава глаголъ у оба-
два вида, есть четворогубъ;

1. Изъявительный (*Anzeigende*), кадъ се глаголомъ управо-
што, као извѣстно изражава; тако: *ich schreibe*, я пишемъ; *du hast gese-
hen*, ты си видѣо; *er wird gehen*, онъ ће ићи.

2. Повелительный (*Gebietende*), съ коимъ се заповѣда,
опоминѣ, моли и обвезуе, да штогођь буде; н. п. *gehe in die Schule*, иди
у школу; *rede nicht viel*, неговори много;

3. Сослагательный (*Verbindende*), кадъ се са глаголомъ
нѣшто неизвѣстно, условно изговара; тако: *ich glaube, daß der Knabe
schreibe* (а не: *schreibt*), я мыслимъ, да дѣте пише; *wenn ich ihn sehen
könnte* (а не: *konnte*), кадъ бы га я могао видети.

4. Неопредѣленный (*Unbestimmte*), съ коимъ се безъ о-
предѣленя лица, само време вообще означава; н. п. *lernen*, учити; *ha-
ben*, имати; *lesen*, читати.

В. О времену глагола.
(Von der Zeit.)

§. 58. Време кодъ глагола показуе кадъ бѣва дѣйство, страданѣ
или станѣ едногъ лица или ствари.

Глаголи имаю три времена;

1. садашнѣ (*Gegenwärtige*), кое показуе, што садъ бѣва;
као: *ich schreibe*, я пишемъ; *ich singe*, я пѣвамъ; *ich werde geplagt*, я се
мучимъ.

2. Прошло (*Vergangene*), показуе дѣйство, страданѣ или
станѣ, кое е прошло; као: *ich habe geschrieben*, я самъ писао; *ich habe ge-
sungen*, я самъ пѣвао.

Прошло време дѣли се кодъ Нѣмаца на три прошла времена, и то:

а) на преходеће (*jüngst Vergangene*), гдѣ се дѣйство
или страданѣ нѣ сасвимъ окончао, кадъ се друго започело; као: *ich
war*, я бы; *ich liebte*, я люби; *ich lernte*, алъ *Er zu mir kam*, я се учи,
кадъ онъ къ мени дође;

б) на прошло (völlig Vergangenheit), кое дѣйство или страданѣ савршено прошло и окончано означава; као: *ich habe es gelernt*, я самъ то учио;

в) на давно прошло (längst Vergangenheit), кое дѣйство или страданѣ давно савршено изьявлюе, кадъ се друго започело; н. п. *nachdem ich meinen Brief geschrieben hatte, ging ich in den Garten*, кадъ самъ мое писмо написао быо, отидо у башчу.

3. Будуће (künftige), показуе дѣйство, страданѣ или станѣ, кое ће текъ слѣдовати; као: *ich werde singen*, я љу пѣвати.

Будуће време дѣли се кодъ Нѣмаца на два времена,

а) на просто будуће (künftige), съ коимъ оно дѣйство или страданѣ назначуемо, кое ће се текъ догодити; као: *ich werde das Buch lesen*, я љу ту књигу читати;

б) на будуће прошло (künftig Vergangenheit), съ коимъ се будуће дѣйство или страданѣ, као већ савршено изьявлюе; н. п. *wenn ich werde das Buch gelesen haben, werde ich zu dir kommen*, кадъ я будемъ ту књигу прочитао быо, хољу къ теби доѣи.

Изъ наведени времена се види, да Нѣмачкій езыкъ 6 времена има, 1. садашнѣ, 2. преходеће, 3. прошло, 4. давно прошло, 5. будуће, и 6. будуће прошло.

Г. О числу глагола.

(Von der Zahl.)

§. 59. Число кодъ глагола означава количество лица или ствари, о којој се бесѣда води.

Свакій глаголъ кодъ Нѣмаца тако исто, као и кодъ Србаля има два числа; единствено (einfache Zahl), кадъ се о едномъ лицу или ствари, — и множественно (vielfache Zahl), кадъ се о више таковы говори; н. п. *ich lese*, я читамъ; ово е у единственномъ числу; а *wir lesen*, мы читамо, у множественномъ.

Д. О лицу глагола.

(Von der Person.)

§. 60. Съ лицемъ се преставаля она стварь, о којој се говори. Свакій глаголъ у оба два числа има 3 лица, као: 1. *ich*, *wir*, я, мы; 2. *du*, *ihr*, ты, вы; 3. *er*, *sie*, *es*, *sie*, онъ, она, оно, они, оне, она; н. п. *ich lese*, я читамъ; *du gehst*, ты идешъ; *er, sie, es, schreibt*, онъ, она, оно пише; *wir essen*, мы едемо; *ihr redet*, вы говорите; *sie singen*, они, оне, она пѣваю.

§. 61. Едни су глаголи лични (persönlich), кои у оба два числа

три лица имаю; као у единственномъ: *ich gehe*, я идемъ; *du gehst*, ты идешъ; *er geht*, онъ иде; — у множественномъ: *wir gehen*, мы идемо; *ihr geht*, вы идете; *sie gehen*, они, оне, она иду; — а други су безлични (*unpersönlich*), предъ којима нестои лична рѣчица: *ich*, *du*, *er*, *wir*, *ihr*, *sie*; него се они само у единственногъ числа трећемъ лицу са рѣчицомъ *es* употребляваю, и спрежу; као: *es regnet*, пада киша; *es donnert*, грми; *es blühet*, сѣва. —

Истина, да се и други лични глаголи могу, као безлични употребити онда, кадъ имъ се рѣчица *es* или *man* предпостави; н. п. *es heißt*, тако се каже; *man spricht*, говори се, и т. д.

Е. О спрезаню глагола вообште.

(Von der Abwandlung der Zeitwörter.)

§. 62. Спрезанѣ ништа друго нѣ, него правилно мѣнянѣ глагола, у комъ се време, видъ, начинъ, число и лице своимъ начиномъ изяснява.

§. 63. Кодъ Нѣмаца глаголи у смотрењу нѣовогъ спрезаня тако исто се дѣле на две класе, као и суштествителна имена, сирѣчь, на слабе (*schwach*), и на яке (*stark*).

Слаби глаголи у спрезаню свое окончѣ безъ премѣне гласа мѣняю, и у причастію на *et* излазе; као: *ich rede*, я говоримъ мѣня се: *ich redete*, *geredet habe*, *werde reden*.

Яки пакъ у спрезаню свое окончѣ са премѣномъ гласа мѣняю, и нѣово причастіе излази на *en*; као: *lesen* читати има причастіе: *gelesen* читао, а у другима временима гласъ мѣня; као: *ich lese*, *ich las*, *daß ich läse*, *ich habe gelesen*.

Да бы сваки Србинъ Нѣмачкій языкъ лакше постићи и научити могао, нужно е было, многа и различита спрезаня, коя бы науку языка обтережавала, избѣћи, и цѣло нѣово полѣ на два само реда свести, одъ кои ће еданъ бити за тако зовоме слабе, а другій за яке глаголе; као што ће се доле навести.

І. О спрезаню глагола спомагателны.

(Von der Abwandlung der Hülfszeitwörter.)

§. 64. При свакомъ спрезаню у нѣкимъ временима ужимаю се у помоћ други тако зовоми спомагателни глаголи (*Hülfszeitwörter*), одъ кои броимо три; сирѣчь: *Haben*, имати; *Sein*, бити; и *Werden*, бивати.

У Нѣмачкомъ спрезаню е найнужднѣ знати, како се ова три спомагателна глагола спрежу; и зато ћемо найпре овдѣ навести нѣова спрезаня.

А. Спрезанъ спомогателногъ глагола

Haben имати.

Изъявит. начинъ. — време Садашнѣ. — Сослагат. начинъ.

Ед. ich habe	я имамъ	daß ich habe	да я имамъ
du hast	ты имашъ	„ du habest	„ ты имашъ
er hat	онъ има	„ er habe	„ онъ има
Мн. wir haben	мы имамо	„ wir haben	„ мы имамо
ihr habet	вы имате	„ ihr habet	„ вы имате
sie haben	они имаю	„ sie haben	„ они имаю

Преходеше.

Ед. ich hatte	я имадо	daß ich hätte *)	да я	} имаю
du hattest	ты имаде	„ du hättest	„ ты	
er hatte	онъ имаде	„ er hätte	„ онъ	
Мн. wir hatten	мы имадосмо	„ wir hätten	„ мы	} имадо
ihr hättet	вы имадосте	„ ihr hättet	„ вы	
sie hatten	они имадосше	„ sie hätten	„ они	

Прошло.

Ед. ich habe	я самъ	daß ich habe	да бы самъ я	} имаю
du hast	ты си	„ du habest	„ бы си ты	
er hat	онъ е	„ er habe	„ бы онъ	
Мн. wir haben	мы смо	„ wir haben	„ „ смо мы	} имаю
ihr habet	вы сте	„ ihr habet	„ „ сте вы	
sie haben	они су	„ sie haben	„ „ су они	

Давнопрошло.

Ед. ich hatte	я самъ	daß ich hätte †)	да бы самъ я	} имаю
du hattest	ты си	„ du hättest	„ „ си ты	
er hatte	онъ е	„ er hätte	„ „ онъ	
Мн. wir hatten	мы емо	„ wir hätten	„ „ смо мы	} имаю
ihr hättet	вы сте	„ ihr hättet	„ „ сте вы	
sie hatten	они су	„ sie hätten	„ „ су они	

*) Полаже се и: ich würde, du würdest, er würde haben, и т.д.

†) Полаже се и: ich würde, du würdest, er würde gehabt haben, и т.д.

И з я в и т. начинъ. — Б у д у щ е. — С о с л а г а т. начинъ.

Ед. ich werde	я бу	даß ich werde	да бу я
du wirst	ты бешъ	du werdest	„ бешъ ты
er wird	онъ бешъ	er werde	„ бешъ онъ
Мн. wir werden	мы бемо	wir werden	„ бемо мы
ihr werdet	вы бете	ihr werdet	„ бете вы
sie werden	они бешъ	sie werden	„ бешъ они

Б у д у щ е прошло.

Ед. ich werde	я будемъ	даß ich werde	да я будемъ
du wirst	ты будешъ	du werdest	„ ты будешъ
er wird	онъ буде	er werde	„ онъ буде
Мн. wir werden	мы будемо	wir werden	„ мы будемо
ihr werdet	вы будете	ihr werdet	„ вы будете
sie werden	они буду	sie werden	„ они буду

П о в е л и т е л н ы й.

Н е о п р е д ѣ л е н ы й.

Ед. habe (du)	имай	с а д а ш. haben	имати (саль)
habe er	нека има онъ	прошло: gehabt haben	(пре)
Мн. habet (ihr)	имайте вы		имати
haben sie	нека имаю они	б у д у щ е: haben werden	имати
			(у будуше)
		П р и ч а с т и е.	
		с а д а ш. habend	имающій
		прош. gehabt	имавшій, имао
		с у ш т. глаголно: daß haben	иманъ.

П р и м ѣ ч а н і е.

Глаголь Haben у помощь се узима кодъ оны глагола,

а) кодъ кои се дѣйство или страданъ на пытаиъ: мен и ма с
кога и шта? одговара: тако: die Mutter hat ihre Tochter belohnt, мати е
кхерь свою наградила;

б) кодъ безличны, возвратны и оны глагола, кои се са пред-
слогомъ а и с починаю, и свршетакъ дѣйства или страдания означаваю;
као: es hat geregnet, киша е падала; ich habe mich geschämt, я самъ се
стыдю; er hat ausgespielt, онъ е изиграо, и т. д.

Б. Спрезанѣ глагола спомагательного

Sein быть.

Изъявит. начинъ. — време Садашиѣ. — Сослагат. начинъ.

Ед. ich bin	я самъ	daß ich sei	да самъ я
du bist	ты си	„ du seist	„ си ты
er ist	онъ есть	„ er sei	„ е онъ
Мн. wir sind	мы смо	„ wir seien	„ смо мы
ihr seid	вы сте	„ ihr seiet	„ сте вы
sie sind	они су	„ sie seien	„ су они

Преходеѣе.

Ед. ich war	я бы	daß ich wäre *)	да бы я	} было
du warst	ты бы	„ du wärest	„ „ ты	
er war	онъ бы	„ er wäre	„ „ онъ	
Мн. wir waren	мы бысмо	„ wir wären	„ „ мы	} были
ihr waret	вы бысте	„ ihr wäret	„ „ вы	
sie waren	они быше	„ sie wären	„ „ они	

Прошло.

Ед. ich bin	} gewesen	я самъ	} было	daß ich sei	} gewesen	да бы самъ я	} было
du bist		ты си		„ du seist		„ „ си ты	
er ist		онъ е		„ er sei		„ „ онъ	
Мн. wir sind	} gewesen	мы смо	} были	„ wir seien	} gewesen	„ „ смо мы	} были
ihr seid		вы сте		„ ihr seiet		„ „ сте вы	
sie sind		они су		„ sie seien		„ „ су они	

Давнопрошло.

Ед. ich war	} gewesen	я самъ	} было	daß ich wäre †)	} gewesen	да бы я	} было	} давно
du warst		ты си		„ du wärest		„ „ ты		
er war		онъ е		„ er wäre		„ „ онъ		
Мн. wir waren	} gewesen	мы смо	} были	„ wir wären	} gewesen	„ „ мы	} были	} давно
ihr waret		вы сте		„ ihr wäret		„ „ вы		
sie waren		они су		„ sie wären		„ „ они		

*) Полаже се и: ich würde sein, du würdest sein и т. д.

†) „ „ : ich würde, du würdest, er würde gewesen sein, и т. д.

Изъявит. начинъ. — Будуще. — Сослагат. начинъ.

Ед. ich werde	я бу	даß ich werde	да я будемъ
du wirst	ты бешъ	" du werdest	" ты будешъ
er wird	онъ бе	" er werde	" онъ буде
Мн. wir werden	мы бемо	" wir werden	" мы будемо
ihr werdet	вы бете	" ihr werdet	" вы будете
sie werden	они бе	" sie werden	" они буду

Будуще прошло.

Ед. ich werde	я будемъ	даß ich werde	да я будемъ
du wirst	ты будешъ	" du werdest	" ты будешъ
er wird	онъ буде	" er werde	" онъ буде
Мн. wir werden	мы будемо	" wir werden	" мы будемо
ihr werdet	вы будете	" ihr werdet	" вы буд-те
sie werden	они буду	" sie werden	" они буду

Повелительный.

Ед. sei (du) буди ты
sei er некъ буде онъ
seiet (ihr) будите вы
seien sie некъ буду они

Неопредѣленный.

с а д. sein быти
прош. gewesen sein было быти
будущ. sein werden будущи

Причастіе.

с а д. кодъ Нѣмаца
нема *) суштіи
прош. gewesen бывшій
будущ. — будущій
сушт. глаг. даß Sein быће

Примѣчаніе.

Глаголь Sein узима се у помоћь,

а) кодъ оны глагола, одъ кои се причастіе прошло може предъ существително име као прилагателно поставити; тако кодъ außsetzen изложити, каже се: ein außgesetztes Kind, изложено дѣте;

б) кодъ оны глагола, кодъ кои се са: sein, was нити пы- тати, нити одговарати може; као: ich bin gewesen, я самъ былъ, и т. д.

Има кодъ Нѣмаца и таковы глагола, кои се кадкадъ са haben, и кадикадъ са sein саюжаваю; за кое сталногъ правила немамо, него се по обычаю владати морамо.

*) Каже се: Abwesend, Anwesend, при = и отсутствующій.

В. Спрезанъ глагола спомогателногъ **быти****Werden** бывати.

И з а в и т. начинъ. — време Садашиѣ. — Сослагат. начинъ.

Ед. ich werde	я бывамъ	daß ich werde	да я бывамъ
du wirst	ты бывашъ	„ du werdest	„ ты бывашъ
er wird	онъ быва	„ er werde	„ онъ быва
Мн. wir werden	мы бывамо	„ wir werden	„ мы бывамо
ihr werdet	вы бывате	„ ihr werdet	„ вы бывате
sie werden	они бываю	„ sie werden	„ они бываю

Преходеѣе.

Ед. ich würde (ward)	я быва	daß ich würde *)	да я быва
du würdest (wardst)	ты быва	„ du würdest	„ ты быва
er würde (ward)	онъ быва	„ er würde	„ онъ быва
Мн. wir wurden	мы бывасмо	„ wir würden	„ мы бывасм
ihr würdet	вы бывасте	„ ihr würdet	„ вы бывасте
sie wurden	они бываше	„ sie würden	„ они бываше

Прошло.

Ед. ich bin	я самъ	daß ich sei	да бы самъ я
du bist	ты си	„ du seist	„ „ си ты
er ist	онъ е	„ er sei	„ „ онъ
Мн. wir sind	мы смо	„ wir seien	„ „ смо мы
ihr seid	вы сте	„ ihr seiet	„ „ сте вы
sie sind	они су	„ sie seien	„ „ су они

Давно прошло.

Ед. ich war	я самъ было	daß ich wäre †)	да бы самъ я
du warst	ты си было	„ du wärest	„ „ си ты
er war	онъ е было	„ er wäre	„ „ онъ
Мн. wir waren	мы смо были	„ wir wären	„ „ смо мы
ihr wäret	вы сте были	„ ihr wäret	„ „ сте вы
sie waren	они су были	„ sie wären	„ „ су они

*) Полаже се и овако: ich würde, du würdest, er würde werden, и т. д.

†) „ „ „ : ich würde, du würdest, er würde geworden sein,

и т. д.

И з я в и т . н а ч и н ѣ . — Б у д у щ е . — С о с л а г а т ѣ , н а ч и н ѣ .

Ед. ich werde	я бу	даß ich werde	да бу
du wirst	ты бешъ	„ du werdest	„ бешъ
er wird	онъ бѣ	„ er werde	„ бѣ
Мн. wir werden	мы бемо	„ wir werden	„ бемо
ihr werdet	вы бете	„ ihr werdet	„ бете
sie werden	они бѣ	„ sie werden	„ бѣ

Б у д у щ е , п р о ш л о .

Ед. ich werde	я будемъ	даß ich werde	да я будемъ
du wirst	ты будешъ	„ du werdest	„ ты будешъ
er wird	онъ буде	„ er werde	„ онъ буде
Мн. wir werden	мы будемо	„ wir werden	„ мы будемо
ihr werdet	вы будете	„ ihr werdet	„ вы будете
sie werden	они буду	„ sie werden	„ они буду

П о в е л и т е л н ы й .

Н е о п р е д ѣ л е н н ы й .

Ед. werde (du)	бывай	с а д . werden	бывати
werde er	некъ быва	п р о ш . geworden sein	бывшій
Мн. werdet (ihr)	бывайте вы	П р и ч а с т .	
werden sie	некъ бываю они	с а д . werdend	бывающій
		п р о ш . geworden	бывао

		бывшій
б у д . werden werden		бывати
		имушій
с у н т . глаг . daß Werden		быванѣ .

П р и м ѣ ч а н і е .

Кодъ глагола Werden, geworden се оцѣ поставля, гдѣ се глаголъ werden, као главный глаголъ узима; тако: Johan ist Soldat geworden, Иованъ е войникомъ постао. — Узимали се пакъ глаголъ werden као спомогателный, онда се worden (а не geworden) полагае; као: er ist geliebt, geschäht worden, онъ е возлюблѣнъ, чествованъ былъ.

§. 65. Осимъ ова 3. спомогателна глагола наведени су у §. 65. јоште нѣи више, кои се у Нѣмачкомъ езѣку за спомогателне сматраю, премда се они управо за сдруштвенне или недостаточне глаголе држати мораю; ербо се они у сдруштву са другимъ главнымъ глаголомъ помоћу глагола спомогателногъ правильно по §. 70, или неправилно по §. 74. спрежу.

§. 66. Времена спомагателногъ глагола *Haben* и *Sein* сачиняваю се слѣдующимъ началомъ:

1. Прошло, изъ садашиѣгъ времена изъвителногъ начина, и прошлогъ причастія; као: *ich habe gehabt*, я самъ имао; *ich bin gewesen*, я самъ былъ.

2. Давно прошло изъ времена преходеѣгъ изъвителногъ начина, и прошлогъ причастія; као: *ich hatte gehabt*, я самъ имао былъ; *ich war gewesen*, я самъ давно былъ.

3. Будуще, кадъ се спомагателный глаголѣ *Werden* у време садашиѣ начина изъвителногъ, а глаголѣ *Haben* или *Sein* у садашиѣ време начина неопредѣленогъ постави; као: *ich werde haben*, я ѣху имати; *ich werde sein*, я ѣху быти.

4. Будуще прошло, кадъ се постави глаголѣ *Werden* у садашиѣ време начина изъвителногъ, а глаголѣ *Sein* или *Haben* у прошло начина неопредѣленогъ; као: *ich werde gehabt haben*, я будемъ имао; *ich werde gewesen sein*, я будемъ былъ.

II. О спрезаню главны глагола.

(Von der Abwandlung der Hauptzeitwörter.)

§. 67. Спрезанѣ глагола кодъ Нѣмаца или е просто (*einfach*), кадъ се глаголѣ самъ собомъ спреже; или е сложено (*zusammengesetzt*), кадъ се у спрезаню юштѣ и другий глаголѣ у помоѣхъ узети мора.

§. 68. У простомъ спрезаню може се произвести само садашиѣ и преходеѣ време изъвителногъ, сослагателногъ, и неопредѣленогъ начина; друга пакъ времена и начини сачиняваю се помоѣху спомагателны глагола, као што ѣе се доле изъ примѣра *Verben*, у §. 70. видити моѣи.

§. 69. Спрезанѣ глагола дѣли се на два реда; у I-омъ реду глаголи мѣняю своя окончания, и правилно или слабо се спрежу безъ премѣне гласа; као: *reden* говорити спреже се: *redete, geredet* — а у II-омъ глаголи се не држе реда правилногъ, него гласове свое не правилно премѣняю, и яко се спрежу; као: *sprechen* говорити има: *sprach, gesprochen*.

I. О слабомъ спрезаню.

(Von der schwachen Abwandlung.)

§. 70. Къ слабомъ спрезаню принадлеже сви они глаголи, кодъ кои, као што е горе у §. 63. изложено, причастіе прошло на *et* излази, и кои гласове свое не мѣняю, а преходеѣ време изъвител-

погъ и сослагателногъ начина единако имаю. Ныюви крайныи слогови сачиняваю се по слѣдующемъ образцу:

Неопред. е п. — Пуучаст. е t — е n d.

Изяв. садаш. = Сослагат. сад. — переход. = повелит.

e	=	e	et-e
est	=	est	et-est
et	=	e	et-e
en	=	en	et-en
et	=	et	et-et
en	=	en	et-en.

Примѣръ

Слабогъ спрезаня

а) дѣйствителногъ глагола: **Lernen** учить.

Изявит. начинъ. — Садашнѣ време — Сослагат. начинъ.

Ед. ich lerne	я учимъ	daß ich lerne	да я учимъ
du lernest	ты учишь	„ du lernest	„ ты учишь
er lernet	онъ учи	„ er lerne	„ онъ учи
Мн. wir lernen	мы учимо	„ wir lernen	„ мы учимо
ihr lernet	вы учите	„ ihr lernet	„ вы учите
sie lernen	они уче	„ sie lernen	„ они уче

Преходеѣе.

Ед. ich lernte	я учи	daß ich lernete	да я учи
du lerntest	ты учи	„ du lernetest	„ ты „
er lernte	онъ учи	„ er lernete	„ онъ „
Мн. wir lernten	мы учисмо	„ wir lerneten	„ мы учисмо
ihr lerntet	вы учисте	„ ihr lernetet	„ вы учисте
sie lernten	они учише	„ sie lerneten	„ они учише

Прошло.

Ед. ich habe	я самъ	daß ich habe	да бы самъ я
du hast	ты си	„ du habest	„ „ си ты
er hat	онъ е	„ er habe	„ „ онъ
Мн. wir haben	мы смо	„ wir haben	„ „ смо мы
ihr habet	вы сте	„ ihr habet	„ „ сте вы
sie haben	они су	„ sie haben	„ „ су они

И з я в и т. н а ч и н ъ. — Д а в н о п р о ш л о в р е м е — С о с л а г. н а ч и н ъ.

Ед. ich hatte	я самъ	daß ich hätte	да бы самъ я
du hattest	ты си	„ du hättest	„ „ си ты
er hatte	онъ е	„ er hätte	„ „ онъ
Мн. wir hatten	мы смо	„ wir hätten	„ „ смо мы
ihr hättet	вы сте	„ ihr hättet	„ „ сте вы
sie hatten	они су	„ sie hätten	„ „ су они

Б у д у щ е.

Ед. ich werde	я бу	daß ich werde	да бу я
du wirst	ты бешъ	„ du werdest	„ бешъ ты
er wird	онъ бе	„ er werde	„ бе онъ
Мн. wir werden	мы бемо	„ wir werden	„ бе мо мы
ihr werdet	вы бете	„ ihr werdet	„ бе те вы
sie werden	они бе	„ sie werden	„ бе они

Б у д у щ е п р о ш л о.

Ед. ich werde	я будемъ	daß ich werde	да я будемъ
du wirst	ты будешъ	„ du werdest	„ ты будешъ
er wird	онъ буде	„ er werde	„ онъ буде
Мн. wir werden	мы будемо	„ wir werden	„ мы будемо
ihr werdet	вы будете	„ ihr werdet	„ вы будете
sie werden	они буду	„ sie werden	„ они буду

П о в е л и т е л н ы й.

Ед. lerne (du)	учи ты
lerne er	некъ учи онъ
Мн. lernet (ihr)	учите вы
lernen sie	некъ уче они

Н е о п р е д ѣ л е н ы й.

с а д а ш. lernen	учити
п р о ш л. gelernt haben	учити
б у д у щ. lernen werden	учити
	бывати

П р и ч а с т.

с а д а ш. lernend	учекий
п р о ш л. gelernt	учивший
с у щ т. глаголю daß lernen	учень.

П р и м ѣ ч а н і е.

Слаби глаголи есу понайвише производни; и зато къ слабомъ спре-
заню принадлеже

1. сви одъ существителны имена произлазехи глаголи; као:
rathschlagen савѣтовати се, одъ Rathschlag савѣтъ;

2. сви одъ премѣне у якомъ спрезаню произведени глаголи; као: *beten* молити се, *legen* метнути одъ: *bitten*, *liegen*; и

3. сви изъ странногъ языка произлазећи, и на *iren* окончавајући се глаголи; као: *raffen*, *raffte*, *gerafft* приличити; *regiren* владати, *studiren* учити се, и т. д.

§. 71. Обшта правила о образованю правилны, тако зовомы слабы глагола

А) дѣйствительны:

1. Садашнѣ време неопредѣленогъ начина узима се за коренъ глагола; онъ се окончава на *n* или *en*; као: *loben* хвалити, *flettern* пеняти се; слогъ, кои послѣ одцѣпленя *n* или *en* заостае, зове се коренный слогъ; тако кодъ *loben* и *flettern*, *lob* и *fletter* есу коренни слогови.

2. Садашнѣ време причастія производи се изъ садашнѣгъ времена, неопредѣленогъ начина, кадъ му се при концу *d* дода; као кодъ *loben*, *flettern* быће: *lobend*, *fletternd*; — а кодъ причастія прошлогъ времена, на мѣсто *n* положе се *t*, и у почетку глагола *ge*; тако кодъ *loben*, *flettern* постаће: *gelobet*, *geflettert*.

Примѣчаніе.

Предслогъ *ge* неузима се кодъ оны глагола,

а) кои се на *iren* окончаваю; као кодъ *studiren* учити се, положе се *studirt* а не: *gestudirt*;

б) и кодъ оны, коима се предпоставляю слѣдуюћи предслози; као: *be*, *beun*, *emp*, *ent*, *er*, *ge*, *ver*, *verab*, *verun*, *zur*; и. п. *begründen* основати, има: *begründet*, а не: *gebegründet*.

3. Садашнѣ време начина изявительногъ кодъ глагола на *en* излазећи у единст. првомъ лицу крайнѣ *n* избацуе — кодъ другогъ лица додаему се *st*, кодъ трећегъ *t*, а у множественномъ числу *n*, *t*, и; као кодъ *reden* говорити: *ich rede*, *du redest*, *er redet*, *wir reden*, *ihr redet*, *sie reden*. — Кодъ оны пакъ глагола, кои се на *n* окончаваю, као *sammeln* купити, у првомъ един. лицу истогъ времена и начина изоставля се у послѣднѣмъ слогу самогласно писмо, а крайнѣ *n* на *e* премѣняе; као: *ich sammle*; у прочима пакъ лицама задржава у послѣднѣмъ слогу природно свое самогласно, а крайнѣ *e* избацуе, и спреже се као што е у почетку овогъ 3-гъ правила речено.

4. Преходеће време начина изявительногъ производи се, кадъ се коренномъ слогу *te* присаюзи; као кодъ: *lob*, *fletter* быће: *lobte*, *fletterte*.

5. Прошло време истогъ начина сачинява се: кадъ се глаголь у причастіе прошлогъ времена, а спомагательный глаголь *haben*

или *sein* у садашнѣ време изъявительнѣго начина постави; тако *loben* има, *ich habe gelobet*, я самъ хвалю; *ich bin gewesen*, я самъ быо.

6. Давно прошло време изъявительнѣго начина производи се, кадъ се глаголъ у причастіе прошлогъ времена, спомогателный пакъ глаголъ *haben* или *sein* у време преходеће изъявительнѣго начина постави; као: *ich hatte gelobet*, я самъ быо хвалю.

7. Будуще истогъ начина сачинява се, кадъ се глаголу у настоещемъ времену неопредѣленогъ начина предпостави спомогателный глаголъ *werden* у садашнѣмъ времену изъявительнѣго начина; као: *ich werde loben*, я љу хвалити.

8. Будуще прошло истогъ начина сачинява се, кадъ се спомогателный глаголъ *werden* у садашнѣмъ време изъявительнѣго начина, глаголъ пакъ у причастіе прошлогъ времена, а спомогателный *haben* у садашнѣмъ време неопредѣленогъ начина положи; као: *ich werde gelobt haben*, я будемъ хвалю.

9. Тако се производе и времена сослагательнѣго начина съ тымъ примѣчаніемъ, да се треће лице садашнѣгъ времена никадъ неокончава на *t* или *et*, него свагда на *e*, кое се овдѣ послѣ коренногъ слога неизбацуе; н. п. *daß du lobest*, а не *lobst*; *daß wir lobeten*, а не *lobten*; *daß sie lobeten*, а не *lobten*. У прочемъ, при образованію сослагательныхъ времена мораю се узимати спомогателни глаголи изъ времена сослагательнѣго начина.

10. У повелительномъ начину друго лице производи се изъ неопредѣленогъ начина, кадъ се коренное слогу *e* придода; тако кодъ *loben*, *reden* каже се: *lobe*, *rede*, хвали, говори.

Б) страдателны:

Времена кодъ страдателны глагола производе се одъ дѣйствительныхъ глагола, кадъ се одъ овы прошло време причастія, послѣ спомогателногъ глагола *werden* положи, и по горнѣмъ начину §. 70. спреже.

Примѣръ

слабогъ спрезаня

б) страдателногъ глагола: **gelernt werden** учить се.

Изъявит. начинъ. — Садашнѣ време. — Сослагат. начинъ.

Ед. <i>ich werde</i>	gelernt	я се учимъ	<i>daß ich werde</i>	gelernt	да се я учимъ
<i>du wirst</i>		ты се учишь	<i>„ du werdest</i>		„ „ ты учишь
<i>er wird</i>		онъ се учи	<i>„ er werde</i>		„ „ онъ учи
Мн. <i>wir werden</i>		мы се учимо	<i>„ wir werden</i>		„ „ мы учимо
<i>ihr werdet</i>		вы се учите	<i>„ ihr werdet</i>		„ „ вы учите
<i>sie werden</i>		они се уче	<i>„ sie werden</i>		„ „ они уче

Изъявит. начинъ. — Преходеће време. — Сослагат. начинъ.

Ед. ich wurde	geleget net	я се учи	daß ich würde	geleget net	да се я учи
du wurdest		ты се учи	„ du würdest		„ „ ты учи
er wurde		онъ се учи	„ er würde		„ „ онъ учи
Мн. wir wurden		мы се учисмо	„ wir würden		„ „ мы учисмо
ihr wurdet		вы се учисте	„ ihr würdet		„ „ вы учисте
sie wurden		они се учише	„ sie würden		„ „ они учише

Прошло.

Ед. ich bin	geleget worden	я самъ се	daß ich sei	geleget worden	да бы самъ се я
du bist		ты си се	„ du seist		„ „ си се ты
er ist		онъ се	„ er sei		„ „ се онъ
Мн. wir sind	учили	мы смо се	„ wir seien	учили	„ „ смо се мы
ihr seid		вы сте се	„ ihr seiet		„ „ сте се вы
sie sind		они су се	„ sie seien		„ „ су се они

Давно прошло.

Ед. ich war	geleget worden	я самъ се	daß ich wäre	geleget worden	да бы самъ се я
du warst		ты си се	„ du wärest		„ „ си се ты
er war		онъ се	„ er wäre		„ „ се онъ
Мн. wir waren	были	мы смо се	„ wir wären	были	„ „ смо се мы
ihr wäret		вы сте се	„ ihr wäret		„ „ сте се вы
sie waren		они су се	„ sie wären		„ „ су се они

Будуће.

Ед. ich werde	geleget werden	я љу се	daß ich werde	geleget werden	да љу се я
du wirst		ты љешъ се	„ du werdest		„ „ љешъ се ты
er wird		онъ ље се	„ er werde		„ „ ље се онъ
Мн. wir werden	учити	мы љемо се	„ wir werden	учити	„ „ ље мо се мы
ihr werdet		вы ље те се	„ ihr werdet		„ „ ље те се вы
sie werden		они ље се	„ sie werden		„ „ ље се они

Будуће прошло.

Ед. ich werde	geleget worden sein	я се будемъ	daß ich werde	geleget worden sein	да се я будемъ
du wirst		ты се будешъ	„ du werdest		„ „ ты будешъ
er wird		онъ се буде	„ er werde		„ „ онъ буде
Мн. wir werden	учили	мы се будемо	„ wir werden	учили	„ „ мы будемо
ihr werdet		вы се будете	„ ihr werdet		„ „ вы будете
sie werden		они се буду	„ sie werden		„ „ они буду

Повелит. нема, него се полаже: — Неопрѣдѣленный начинъ.

Ед. du sollst	werden gelernt	учи се ты	садаш. gelernt werden	учити се
er soll		нека се учи онъ	прошл. gelernt worden sein	
Мн. ihr solltet		учи те се вы		учити се быти
sie sollen		некъ се уче они	будуш. werden gelernt werden	учити се бывати

Причастіе.

прошл. gelernt

ученый
кои се учю

II. О якомъ спрезаніи.

(Von der starken Abwandlung.)

§. 72. Неправилни глаголи при спрезаніи мѣняю свой коренный слогъ

а) у другомъ и треѣмъ лицу изъявительно = садашнѣгъ времена, и у другомъ лицу повелительнѣгъ начина; тако, ich gebe мѣня се du gibst, er gibt; gib du, ты даешь, онъ дае; дай ты; зато погрѣшно онай говори, кои у првомъ лицу изъявительно = садашнѣгъ времена слогъ мѣня; тако зло се каже: ich nimt, я узимамъ; ich iß, я едемъ; ich stirb, я умираю, и т. д. него треба казати: ich nehme, du nimmst; ich gebe, du gibst; ich sterbe, du stirbst; ich esse, du isst;

б) у изъявительно = преходеѣмъ времену премѣнюю слогъ коренный на а, о, и, і, или іе: и постаю понайвише односложни; као кодъ lesen каже се: ich laß, я чита; кодъ sehen, ich sah, я види; riechen ich roch, я мириса;

в) у сослагателно = преходеѣмъ пакъ времену мѣняю а на ѡ, о на ѳ, и на ѱ, и при краю добываю е; но і, и іе, немѣняю; као кодъ ich laß каже се: daß ich läße; кодъ roch, daß ich röche; кодъ mußte, daß ich müßte; кодъ ließ, daß ich ließe; sieh, siehe, и т. д.

§. 73. Яко спрезаніе неправилны глагола у сматраніи премѣне гласа, дѣли се на три реда;

у I-омъ реду неправилни глаголи имаю у неопредѣлено = садашнѣмъ, у изъявительно = преходеѣмъ, и у прошломъ времену причастія сасвимъ различаю премѣну угласа; као кодъ глагола пѣвати singen, каже се: ich sang, gesungen; кодъ sprechen, sprach, gesprochen;

у II-омъ е реду премѣна гласа маня, т. е. у изъявительно = преходеѣмъ и причастія = прошломъ времену е премѣна одногласна, неопредѣлено = садашнѣмъ времену неравна; као: preißen цѣнити; priß, gerissen; fechten борити се, focht, gefochten, и т. д.

у III-емъ реду неправилни глаголи мѣняю гласъ у преходеѣмъ

времену, а у причастію прошлогъ времена задржаваю првобытнѣйшій гласъ садашнѣмъ времена неопредѣленогъ начина; н. п. кодъ *fallen* пасти, *fiel*, *gefallen*; кодъ *geben* дати, *gab*, *gegeben*.

§. 74. Неправилни глаголи са своима премѣнама гласа спрежу се онако, као што е о правилныма слабима у §. 70. и 71. наведено; кои се пакъ глаголи, по единомъ или другомъ реду одъ три горе именовата спрежати имаю, извѣстна правила немамо, него се то изъ упражненія найбільѣ постигнути може.

Да бы се ова, другчіе найтежа струка Нѣмачке Грамматике читателю одлакшати могла, сви су яки неправилни глаголи, предидућегъ §-а, на три класе азбучно раздѣлени, и послѣднѣ е самогласно писмо одъ нѣиногъ неопредѣлено = садашнѣмъ, изјавително = преходећегъ, и причастія прошлогъ врем на изставлѣно. Ко ова три времена научи, онай ће сваки неправилнѣй глаголъ по образцу у §. 70. а) и 71. б) наведеномъ, лако спрежати моћи.

Назначеніе неправилны глагола.

(Verzeichniß der unregelmäßigen Zeitwörter. **)

I.	II.	III.	IV.	V.
Нач. неопредѣлит.	Н. изјавит.	Н. Изјав. и Сосл.	Н. повел.	Причастіе
вр. садаш.	вр. садаш.	вр. преход.		прош.

I-вѣй р е д ъ.

на е, а, о.

befehlen заповѣда- ти	befiehlst, iehlt	befahl, ähle	befiehl	befohlen
beginnen започети	— —	begann, ännē	beginne	begonnen
bergen крыти	birgst, gt	barg, ärge	birg	geborgen
bersten разцѣпити	— —	barst, ärste	birst	geborsten
се *				
brechen разбити	brichst, icht	brach, äche	brich	gebrochen

**) а) Прво лице единственно у садашнѣмъ времену начина изјавителногъ правилно се спреже, ако премѣна нѣ изставлѣна.

б) Чертица — означава, да се и друго и треће лице правилно спреже.

в) Глаголи са * назначени могу се и правилно (слабо) спрежати.

I.	II.	III.	IV.	V.
empfehlen препору- ЧИТИ	empfiehlst, iehlt	empfahl, ähle	empfiehl	empfohlen
erschrecken попла- ШИТИ	erschrickst, ickt	erschrack, äcke	erschrick	erschrocken
gebären родити	gebierst, biert	gebar, äre	gebier	geboren
gelten важити	gilst, ilt	galt, älte (ö)	gilt	gegolten
helfen помоћи	hilfst, ilft	half, älfe (ü)	hilf	geholfen
nehmen узети	nimmst, immt	nahm, ähme	nimm	genommen
schelten псовати	schilst, ilt	schalt, älte (ö)	schilt	gescholten
sprechen говорити	sprichst, icht	sprach, äche	sprich	gesprochen
stechen бости	stichst, icht	stach, äche	stich	gestochen
stehlen красти	stiehlst, iehlt	stahl, ähle	stiehl	gestohlen
sterben умрети	stirbst, irbt	starb, ärbe (ü)	stirb	gestorben
treffen згодити	triffst, isft	traf, äfe	triff	getroffen
verderben поквари- ТИ *	verdirbst, bt	verdarb, ärbe	verdirb	verdorben
werben ватати	wirbst, irbt	warb, ärbe	wirb	geworben
werden бывати	wirfst, ird	wurde, ürde (a)	werde	geworden
werfen бацати	wirfst, ft	warf, ärfe (ü)	wirf	geworfen

на e, i, a.

gehen ићи	—	ging, inge	gehe (eh)	gegangen
bitten молити	—	bat, äte	bitte	gebetten
liegen лежати	—	lag, äge	liege	gelegen
sitzen сѣдити	—	saß, äße	siße	gesehen

на i, a, o.

besinnen опомену- ТИ се	—	besann, ännē	besinne	besonnen
gewinnen добити	—	gewann, ännē (ö)	gewinne	gewonnen
schwimmen плива- ТИ	—	schwamm, ämme	schwimme	geschwommen
sinnen размышля- вати	—	sann, ännē (ö)	sinne	gesonnen
spinnen прести	—	spann, ännē	spinne	gesponnen

на i, a, u.

binden везувати	—	band, ände	binde	gebunden
dringen натерыва- ТИ	—	drang, änge	bringe	gedrungen

I.	II.	III.	IV.	V.
empfinden осећати	—	empfsand, ände	empfinde	empfsunden
finden наћи	—	sand, ände	finde	gefunden
gelingen успѣвати	—	gelang, änge	gelinge	gelungen
flingen звечати	—	flang, änge	flinge	geflungen
ringen рвати се	—	rang, änge	ringe	gerungen
schlingen гутати	—	schlang, änge	schlinge	geschlungen
schwinden губити	—	schwand, ände	schwinde	geschwunden
се				
schwingen махати	—	schwäng, änge	schwinge	geschwungen
singen пѣвати	—	sang, änge	singe	gesungen
sinken тонути	—	sank, änke	sinke	gesunken
springen скакати	—	sprang, änge	springe	gesprungen
stinken смрдити	—	stank, änke	stinke	gestunken
trinken пити	—	trank, änke	trinke	getrunken
winden мотати	—	wand, ände	winde	gewunden
zwingen натерыва-	—	zwang, änge	zwinge	gezwungen
ти				

II-гій редъ.

на а (ä), о, о.

erschallen разлега-	—	erscholl, ölle	erschalle	erschollen
ти се *				
erwägen разсуди-	—	ermog, öge	erwäge	ermogen
ти *				
gähren врѣти *	—	gor, öre	gähre	gegoren
räcken одмастити	—	—	—	gerochen
се *				
saufen локати	säufft äuft	soff, öffe	sauf, fe	gesoffen
saugen сисати *	—	sog, öge	saug, ge	gesogen
schrauben наврну-	—	schrieb, öbe	schraube	geschroben
ти *				
wägen мѣрити *	—	wog, öge	wäge	gewogen

на е, а, а.

brennen горети	—	brannte, ännte	brenne	gebrannt
denken мыслити	—	dachte, ächte	denke	gedacht
kennen познавати	—	kante, ennete	kenne	gekant
nennen именувати	—	nannte, ennete	nenne	genannt
rennen трчати	—	rannte, ännte	renne	gerannt

I.	II.	III.	IV.	V.
ſenden полати *	—	ſandte, endete	ſende	geſandt
ſtehen ſтаяти	—	ſtand, ände	ſtehe (ſteh)	geſtanden
wenden ſich обра- тити се	—	wand, ände	wende	gewandt

на е, (ä, ö), о, о.

bewegen возбуди- ти ¹⁾	—	—	bewog, öge	bewege	bewogen
dreſchen вршити *	drifeſt, ſcht		droſch, (a) öſche	drifch	gedroſchen
erlöſchen угасити *	²⁾ erliſcheſt, ſcht		erloſch, öſche	erliſch	erloſchen
fechten борити се *	ſichſt, icht		focht, öchte	ficht	gefochten
flechten плести *	flichſt, icht		flocht, öchte	flicht	geflochten
heben дигнути	—	—	hob, öbe (übe)	hebe	gehoben
können моћи	kann, anſt, ann		konnte, önnte	könne	gekonnt
melken музти *	—	—	molſ, ölſe	melſe	gemolken
mögen хтети	mag, gſt, gt		mochte, öchte	möge	gemocht
pſlegen обичество- вати * ³⁾	—	—	pſlog, öge	pſlege	gepſlogen
quellen извирати	quiſſt, illt		quoll, ölle	quill	gequollen
ſcheeren стрићи	—	—	ſchor, öre	ſcheere	geſchoren
ſchmelzen разтопи- ти	⁴⁾ ſchmilzeſt, lzt		ſchmolz, ölze	ſchmilz	geſchmolzen
ſchwellen отећи	⁵⁾ ſchwiſſt, illt		ſchwoll, ölle	ſchwill	geſchwollen
ſchwören заклиня- ти се	—	—	ſchwor, (u) öre	ſchwöre	geſchworen
wägen мѣрити	—	—	wog, öge	wäge	gewogen
weben ткати *	—	—	wob, öbe	webe	gewoben

на е, і, і.

beſleißen ſich тру- дити се	—	—	beſleiß, iſſe	beſleiße	beſließen
beißen гризти	—	—	biß, iſſe	beiße	gebiffen
bleiben остати	—	—	blieb, iebe	bleibe	geblieben
erbleichen побледи- ти	—	—	erblich, iche	erbleiche	erblichen
gedeihen успѣти *	—	—	gedieh, iebe	gedeihe	gediehen
gleichen наличити	—	—	glich, iche	gleiche	geglichen
gleiten поклизнути	—	—	glitt, itte	gleite	geglitten
greifen хватати	—	—	griff, iſſe	greiße	gegriſſen
leißen мрмляти *	—	—	liſſ, iſſe	leiſſe	geſiſſen

I.	II.	III.	IV.	V.
kneifen штипати	—	kniff, iffe	kneife	gekniffen
leiden трпѣти ⁶⁾	—	litt, itte	leide	gelitten
leihen позаймити	—	lieh, iehe	leihe	geliehen
meiden избѣгавати	—	mied, iede,	meide	gemieden
pfeifen свирати	—	pfiff, iffe	pfefe	gepfiffen
preifen цѣнити	—	pries, iefe	preife	gepriesen
reiben трѣти	—	rieb, iebe	reibe	gerieben
reißen трзати	—	riß, iffe	reiße	gerissen
reiten яшити	—	ritt, itte	reite	geritten
scheiden растати се	—	schied, iede	scheide	geschieden
scheinen чинити се	—	schien, iene	scheine	geschienen
schleichen пузити	—	schlich, iche	schleiche	geschlichen
schleifen тоцыля- ти ⁷⁾	—	schliff, iffe	schleife	geschliffen
schleifen чешляти	—	schließ, iffe	schleiße	geschliffen
schmeißen бацати	—	schmiß, iffe	schmeiße	geschmissen
schneiden сећи	—	schnitt, itte	schneide	geschnitten
speien плювати	—	spie, ie	speie, (ei)	gespien
schreien вѣкати	—	schrie, rie	schrei, (eie)	geschrien
schreiben писати	—	schrieb, iebe	schreib, (be)	geschrieben
schreiten корачати	—	schrift, itte	schreite	geschritten
streichen гладити	—	strich, iche	streich(e)	gestrichen
streiten свађати се	—	stritt, itte	streite	gestritten
schweigen ћутати	—	schwieg, iege	schweige	geschwiegen
steigen пеняти се	—	stieg, iege	steige	gestiegen
treiben терати	—	trieb, iebe	treibe	getrieben
verbleichen бледи- ти ⁸⁾	—	verblüch, iche	verbleiche	verblüchen
weichen уступити	—	wich, iche	weiche	gewichen
weisen упути	—	wies, iefe	weise	gewiesen
ziehen опростити	—	zieh, iehe	zeihe	geziehen

на i, a, a.

bringen донети	—	brachte, ächte	bringe	gebracht
----------------	---	----------------	--------	----------

на i (ü), o, o.

betrügen преварити	—	betrog, öge	betriege	betrogen
biegen савіяти	—	bog, öge	biege	gebogen
bieten дати	—	bot, öte	biere	geboden

I.	II.	III.	IV.	V.
entsprießen произи- ти	—	entsproß, öße	entsprieß	entsprossen
erfüren избрати	—	erfor, öre	erfüre	erforen
fliegen летити	—	flog, öge	fliege	geflogen
fliehen бежати	—	floh, öhe	fliehe	geflohen
fließen тећи	—	floß, öße	fließe	geflossen
frieren зебсти	—	fror, öre	friere	gefroren
gebieten заповѣдати	—	gebot, öte	gebiete	gebotten
genießen уживати	—	genoß, öße	genieße	genossen
gießen ливати	—	goß, öße	gieße	gegossen
glimmen тиняти *	—	glomm, ömme	glimme	geglommen
flimmen пеняти се *	—	flomm, ömme	flimme	geflommen
friechen пузити	—	fröch, öche	frieche	gefrochen
füren избрати	—	for, öre	füre	geforen
lügen лагати	—	log, öge	lüge	gelogen
riechen мирисати	—	roch, öche	rieche	gerochen
rinnen тећи	—	ronn, önne	rinne	geronnen
schieben турати	—	schob, öbe	schiebe	geschoben
schießen пуцати	—	schoß, öße	schieße	geschossen
schließen заключи- ти	—	schloß, öße	schließe	geschlossen
schnieben шмркати	—	schnob, öbe	schniebe	geschnoben
sieden врити	—	sod, öde	siede	gesotten
sprießen прорасти- ти	—	sproß, öße	sprieße	gesprossen
triefen згодити *	—	troff, öffe	triefe	getroffen
trügen варати	—	trog, öge	trüge	getrogen
verdrießen едити се	—	verdroß, öße	verdrieß	verdrossen
verlieren изгубити	—	verlor, öre	verliere	verloren
wiegen люляти	—	wog, öge	wiege	gewogen
ziehen вући	—	zog, öge	ziehe	gezogen

на і, (ü) u, u.

dingen наинити *	—	dung, ünge	dinge	gedungen
schinden гулити *	—	schund, ünde	schinde	geschunden
wissen знати	—	wufte, üfte	wisse	gewuft

на u, a, a.

thun чинити	[thue uft ut	[that, äte	[thu, e	[gethan
-------------	--------------	------------	---------	---------

III-ый рядъ.

на а, і, а.

I.	II.	III.	IV.	V.
blasen дувати	bläsest, et, (äst)	blies, iese	blase	geblasen
braten пеѣи ⁹⁾	brätst, ät	briet, iete	brate	gebraten
empfangen приими- ти	empfangst, ängt	empfung, inge	empfang	empfangen
fallen пасти	fällst, ält	fiel, iele	falle	gefallen
fangen хватити	fängst, ängt	fang, inge	fange	gefangen
halten држати	hältst, ält	hielt, ielte	halt, te	gehalten
han=hängen высити	— —	hing, inge	hange	gehangen
hauen туѣи *	— —	hieb, iebe	haue	gehauen
heissen звати	— —	hieß, iesse	heiße	geheissen
lassen оставити ¹⁰⁾	lässest, äst	ließ, iesse	laß	gelassen
laufen трчати	läufest, äuft	lief, liefe	lauf, fe	gelaufen
rathen совѣтовати	räthst, äth	rieth, iethe	rathe	gerathen
schlafen спавати	schlaffst, äft	schliefe, iefe	schlaf, fe	geschlafen

на а, и, а.

backen пеѣи	bäckst, ächt	buck, ücke	backe	gebacken
fahren возити се ¹¹⁾	fährst, ährt	fuhr, ühre	fahre	gefahren
graben копати	gräbst, äbt	grub, übe	grabe	gegraben
laden товарити	— —	lud, üde	lade	geladen
schaffen заповѣда- ти ¹²⁾	— —	schuf, üfe	schaffe	geschaffen
schlagen туѣи ¹³⁾	schlägst, ägt	schlug, üge	schlage	geschlagen
tragen носити	trägst, ägt	trug, üge	trage	getragen
wachsen растити	wächsest, ächst	wuchs, üchse	wachse	gewachsen
waschen прати	wäschest, äscht	wusch, üsche	wasche	gewaschen

на е, а, е.

essen ести	issest, iet (ist)	aß, äße	iß	gegessen
fressen ждѣрати	frissest, ist	fraß, äße	friß	gefressen
geben дати	gibst, ibt	gab, äbe	gib	gegeben
genesen оздравити *	— —	genas, äse	genes	genesen
geschehen догодити	geschiehst, ieh	geschah, ähe	geschieh	geschehen
lesen читати	liesest, set, (lies't)	laß, äse	lies	gelesen
messen мѣрити	messest, mis't	maß, äße	miß	gemessen

I.	II.	III.	IV.	V.
sehen видѣти	siehst, iecht	sah, ähe	sieh, he,	gesehen
stecken метнути *	stichst, icht	stach, äcke	stich	gesteckt
tretten ступати	trittst, itt	trat, äte	tritt	getretten
vergessen заборави- ти	vergissest, ist	vergaß, ässe	vergiß	vergessen

	на о, а, о.	
kommen доћи	— —	kam, äme komm gekommen

	на о, і, о.	
stossen тући	stößest, öst	stieß, ieße stoß, offe gestossen

	на и, і, и.	
rufen звати	— —	rief, iefe rufe gerufen

- 1) Bewegen кадъ значи што съ мѣста помаћи;
- 2) Auslöschен угасити, и Verlöschен избрисати;
- 3) Pflegen einen Umgang, или eine Freundschaft, дружество, прія-
тельство имати;
- 4) Schmelzen што топити, као дѣйств. глаголъ;
- 5) Schwellen, кадъ чинимо да што нарасти, као дѣйств. глаголъ;
- 6) Verleiden омразити;
- 7) Schleifen, кадъ значи што по земљи вући, рушити, кварити;
- 8) Bleichen избѣлити, бѣлити, као дѣйств. глаголъ;
- 9) Braten као дѣйств. глаголъ, осимъ причастія прошлогъ;
- 10) Veranlassen повода дати;
- 11) Fahren, willfahren кадъ значи, кому волю испунити;
- 12) Anschaffen набавити, Verschaffen прибавити;
- 13) Rathschlagen, berathschlagen совѣтовати се: — спрежу се
правилно слабо.

Примѣчаніе. Слѣдуюћи глаголи немаю
у якомъ спрежаню преходеће време, а у слабомъ, причастіе:

malen *)	—	gemalen	heben дигнути,
малати	malte	gemalt	hob или hebte, gehoben
falten	—	gefallen	rufen звати,
набырати	faltete	gefaltet	rief или rufte, gerufen
salzen	—	gesalzen	hauen тући,
солити	salzte	gesalzt	hieb или haute, gehauen
schmalzen	—	geschmalzen	schinden гулити
мастити	schmalzte	geschmalzt	schund, или schindete, geschunden.

*) Mahlen значи млети, и има gemahlen.

немаю у якомъ спрежаню вр. преходеће :

schroten	—	geschroten
крупити	schrotete	geschrotet
spalten	—	gespalten
разцѣпити	spaltete	gespaltet
verhehlen	—	vorhohlen
утаяти	verhehlte	verhehlt
verwirren	—	verworren
смутити	verwirrte	verworrt

§. 75. Кодъ Нѣмаца налази се и таковы глагола, кои се обычно неправилно и зло изговараю, премда бы се они правилно по примѣру §. 70. а) и §. 71. б) спрежати и изговарати морали; тако

зло се изговараю:	=	треба да се изговараю:
Fragen питати, du fragst, er fragt, ich frug	=	du fragst, fragt, ich fragte
Fürchten бояти се, ich forcht, furcht, habe geforchten	=	fürchtete, habe gefürchtet
Gönnen доброжелити, ich gönnte, habe gegönnt, vergunnt	=	gönnte, habe gegönnt
Läuten звонити, ich litt, habe gelitten	=	ich läutete, habe geläutet
Schneien снѣгъ падати, es schneie, es hat geschneien	=	es schneiet, hat geschneiet
Speisen обѣдовати, ich spieß, habe gespiesen	=	speisete, habe gespeiset
Umringen обколити, ich umrang, habe umrungen	=	umringte, habe umringt
Winken махати, ich wunf, habe gewunken	=	winkte, habe gewinkt
Wünschen желити, ich wunsch, habe gewünschen	=	wünschte, habe gewünscht
Zünden подпалити, habe gezunden	=	hat gezündet.

§. 76. Кодъ Нѣмаца има глагола, кои се еднако изговараю, но два означеня имаю, и тако се у одномъ правилно слабо, а у другомъ неправилно яко спрежу; као:

Правилно слабо,	Неправилно, яко се спрежу:
Bereiten, er bereitete das Essen	Bereiten, er beritt das Pferd
предуготовити, онъ предуготови ручакъ	осѣдлати, онъ осѣдла коня

Правильно слабо,
 Beten, er betete andächtig
 молити се, онъ се моли Богу благоговѣнно
 Bewegen, er bewegte den Tisch
 помаћи, онъ помаче трапезу
 Drängen, die Leute drangten uns
 притѣснити, люди насъ притѣснуше
 Ertränken, er hat ihn ertränkt
 удавити, онъ га е удавио
 Ersäufen, er ersäuft den Hund
 давити, онъ дави псето (у води)
 Fällен, er fällte den Baum
 сѣћи, онъ одсѣче дрво
 Flößen, er flößte das Holz
 плавити, онъ пусти (водомъ) дрво
 Hängen, man hat den Dieb gehängt
 обѣснити, градѣльница су обѣсили
 Legen, ich habe mich gelegt
 метнути, я самъ се метуо
 Säugen, die Mutter säugte das Kind
 доити, мати дои дѣте
 Schaffen, er schaffte mir das Geld
 створити, онъ ми набави новаца
 Schwemmen, er hat das Pferd geschwemmt
 купати, онъ е коня купао
 Senken, er senkte das Haupt
 спустити, онъ главу спусти
 Setzen, er setzte sich auf das Pferd
 усѣсти, онъ усѣде коня
 Sprengen, er sprengte in den Hof
 затрчати, онъ затрча у авлию
 Tränken, er tränkte ihn mit Wein
 поити, онъ га съ виномъ пои

Неправильно, яко се спрежу:
 Bitten, er bat um Brot
 просити, онъ проси лѣба
 Bewegen, er bewog mich durch Gründe
 побудити, онъ ме са узроцыма побуди
 Dringen, die Leute drangen auf uns ein
 нагнути, люди на насъ нагнуше
 Ertrinken, er ist ertrunken
 утопити се, онъ се утопио
 Ersäufen, der Hund ersoff
 удавити, псето се удави
 Fällен, der Baum fiel
 пасти, паде дрво
 Fließen, das Wasser floß schnell
 тећи, вода брзо тече
 Hängen, der Dieb hat am Galgen gehangen
 висити, крадѣльвацъ е висіо на вешали
 Liegen, ich lag
 лежати, я лежа
 Säugen, das Kind sog
 сисати, дѣте сиса
 Schaffen, Gott schuf die Welt
 создати, Богъ сазда свѣтъ
 Schwimmen, ich bin über Wasser geschwommen
 плавати, я самъ воду препливао
 Sinken, der Hut sank ihm
 спасти, шеширъ му спаде
 Setzen, er saß auf der Bank
 сѣдѣти, онъ сѣди на клупи
 Sprengen, er sprang in die Grube
 скочити, онъ скочи у яму
 Trinken, er trank Wein
 пити, онъ пи вино

Правильно слабо,
Weichen, er hat ihn erweicht

умекшати, онъ га е умекшао

Wiegen, er wiegte das Kind
люляти, онъ дѣте люля

Неправильно, яко се спрежу:
Weichen, er ist ihm aus dem Wege ge-
wiechen

уклонити, онъ му се съ пута у-
клоніо

Wiegen, das Fleisch wog 6 Pfund
мѣрити, мѣсо 6 фунти има.

С. О спрезанію возвратны глагола.

(Von der Abwandlung der zurückkehrenden Zeitwörter.)

§. 77. Возвратни глаголи спрежу се свагда са спомогател-
нымъ глаголомъ haben, и личнымъ мѣстоименіемъ дателногъ или вини-
телногъ падежа **mir, mich, dir, dich, sich, uns, euch, sie**, на онай
истый начинъ, као дѣйствителный глаголъ у §. 70. а) — и по овдѣ из-
ложенъ образцу.

Примѣръ.

Спрезанія возвратногъ глагола.

Изъявит. начинъ. — Садашнѣ време. — Сослаг. начинъ.

Ед. ich tröste mich	я се тѣшимъ	daß ich mich tröste	да се я тѣшимъ
du tröstest dich	ты се тѣшишь	„ du dich tröstest	„ „ ты тѣшишь
er tröstet sich	онъ се тѣши	„ er sich tröstet	„ „ онъ тѣши
Мн. wir trösten uns	мы се тѣшимо	„ wir uns trösten	„ „ мы тѣшимо
ihr tröstet euch	вы се тѣшите	„ ihr euch tröstet	„ „ вы тѣшите
sie trösten sich	они се тѣше	„ sie sich trösten	„ „ они тѣше

Преходеће.

Ед. ich tröstete mich я се тѣши — daß ich mich tröstete да се я тѣши

Прошло.

Ед. ich habe mich я самъ се тѣшио — daß ich mich getrö- да самъ се я тѣшио
getröstet stet habe

Давно прошло.

Ед. ich hatte mich я самъ се тѣшио — daß ich mich getrö- да самъ се я тѣ-
getröstet было stet hätte шіо было

Будуће.

Ед. ich werde mich я ћу се тѣшити — daß ich mich trösten да ћу се я тѣ-
trösten werde шити

Изъявит. начинъ — време Будуще прошло. — **Сослаг. начинъ.**
 Ед. *ich werde mich* я се будемъ тѣ- — *daß ich mich werde* да се я будемъ
getröstet haben шіо *getröstet haben* тѣшіо

Повелительный начинъ.

Ед. *tröste (dich)* тѣши се

Неопредѣленный начинъ.

Сад. *sich trösten* тѣшити се
 Прощ. *sich getröstet haben* тѣшіо се быо

Причастіе.

Сад. *sich tröstend* тѣшећи се

Примѣчаніе.

На овай истый начинъ спрежу се глаголи возвратни и са дателнымъ падежомъ личногъ мѣстоименія *mir*, као: *ich bilde mir ein*, я представлямъ себи, *du bildest dir ein*, ты представляшь себи, *er bildet sich ein*, онъ представля себи и т. д.

D. О спрежанію безличны глагола.

(Von der Abwandlung der unpersönlichen Zeitwörter.)

§. 78. Безлични глаголи, кои страдателногъ вида немаю, спрежу се правилно као дѣйствителни глаголи у трећемъ лику са спомогателнымъ *haben* по овдѣ наведеномъ образцу:

Изъявит. начинъ		Сослагат. начинъ.	
Вр. садаш.	<i>Es regnet</i> пада киша	<i>daß es regne</i>	да пада киша
Преход.	<i>Es regnete</i> падала киша	<i>„ es regnete</i>	да падала киша
Прощ.	<i>Es hat geregnet</i> падала е киша	<i>„ es geregnet habe</i>	да е падала киша
Давно прош.	<i>Es hatte geregnet</i> киша е падала была	<i>„ es geregnet hätte</i>	да е киша падала была
Будуће.	<i>Es wird regnen</i> падаће киша	<i>„ es regnen werde</i>	да ће киша падати
Буд. прош.	<i>Es wird geregnet haben</i> буде киша падала	<i>„ es werde geregnet haben</i>	да буде киша падала

И з я в и т. начинъ.	С о с л а г а т. начинъ.
П о в е л. <i>Es regne</i>	Н е о п р. н а с т. <i>regnen</i>
нека пада киша	киша падати
П р и ч. с а д а ш. <i>regnend</i>	„ п р о ш. <i>geregnet haben</i>
киша падаюћа	киша падала была
„ п р о ш. <i>geregnet</i>	„ б у д у. <i>regnen werden</i>
киша падала	да ће падати киша.

V. О Причастіама.

(Von den Mittelwörtern.)

§. 79. Причастіе е такова часть слова одъ глагола произведена, коя не само качество, него заедно и време изяснява, и са присаюженнымъ писменомъ *e* у прилагателно име се притвара; н. п. изъ причастія *prüfend* испытуюћъ, быће прилагателно име: *der prüfende Lehrer*, испытующій Учитель; *der geprüfte Schüler*, испытанъ ученикъ.

§. 80. Причастіе садашнѣгъ времена свагда има дѣйствительный, а прошлогъ времена, страдателный смысao. Прво се може са дѣйствительногъ вида садашнимъ временемъ, а друго са прошлымъ страдателнога вида изразити; као: *ein denkender Mensch*, мыслѣій чoвекъ значи, *ein Mensch, welcher denkt*, чoвекъ, кои мысли; *ein gestohlener Hut*, украћенъ шeширь, значи: *ein Hut, welcher gestohlen ist*, шeширь, кои е украћенъ.

§. 81. Причастіе може се, ако само нѣгово означенѣ допушћа, и сравнивати; као: *die reizende, reizendere, reizendste Aussicht*, красный, красній, найкрасній изгледъ; *der geplagte, geplagtere, geplagteste Mann*, мученый, вѣhma мученый, найвѣhma мученый мужъ; — премда сравнителный степенъ благогласія ради лѣпше се изговара, кадъ се положителноме предпостави частица *mehr* више, као: *der mehr geplagte Mensch*.

П р и м ѣ ч а н і е.

Свойства слабогъ спрезаня састое се у слѣдующима:

1. у преходећемъ *ete*, прво *e* — а у причастію *et*, само *e* може се изоставити, ако небы *d* или *t* предходило; као: *sag-te* казао; *setzte* сѣbo, ставля се: *gesag-t, geseht*; — напротивъ задржава се *e*, *meld-ete* яvio, *wart-ete* чекао, *gemeld-et, gewart-et*;

2. у преходећемъ сослагателногъ начина непремѣнное се гласъ, ако се нѣе у садашнѣмъ времену премѣнѣно; као: *daß ich sagte*, да бы казао; ербо садашнѣ има: *daß ich sage*;

3. у садашнѣмъ изявительногъ начина друго и треће лице онда само гласъ премѣнное, ако се премѣна у првомъ лицу налази; као: *ich frage, fragst, fragt*, а не *frägst, frägt*; кодъ *ich hänge* каже се: *hängst, hängt*.

Свойства пакъ якогъ спрезаня есу:

1. у преходеhemъ изъяснителногъ начина самогласно писмо одъ корена мѣня се, као: кодъ *ich sehe* я видимъ, коренъ *se h* мѣня се на *ich sah*, *er sah* я види, онъ види;

2. преходеhe сослагателногъ начина прійма самогласно преходеhemъ изъяснителногъ са премѣномъ, уколико се оно мѣняти дае; као одъ *sprach*, *roch*, постане: *daß ich spräche*, *daß ich röche*, да я говори, мириса, и т. д;

3. у садашнѣмъ времену изъяснителногъ начина друго и треће лице единственно мѣня самогласно, у колико се оно премѣнити дае; као: *ich fahre*, я се возимъ, *du fährst*, *er fährt*, *ich spreche* говоримъ, *du sprichst*, *er spricht*.

ГЛАВА VIII.

О нарѣчіяма.

(Von den Nebenwörtern.)

§. 82. Нарѣчія су нескланяеме части слова, кое яснѣе показую, како стваръ дѣйствуе или страда, а кадкадъ и значенѣ прилагателногъ имена и самогъ нарѣчія подробнѣе опредѣляваю на питањѣ: *wie*, *wan*, *wo*, како, кадъ, гдѣ и куда? По томе се она понайвише прилажу глаголомъ, или другой части слова, но никадъ сушествоителнымъ именима; н. п. *der Vogel ist geflogen hoch und sehr schnell*, птица е летила високо, и врло брзо; *dies ist ein ganz großes Haus*, то е врло великій домъ.

§. 83. Нарѣчія се дѣле на нарѣчія свойственна (*Beschaffenheitwörter*), коя изясняваю оно, што се о станю или дѣйству, глаголомъ изражава; као: *Peter ist gesund, schön, und reich*, Петаръ е здравъ, лѣпъ и богатъ; — и на околностна (*Umstandswörter*), коя само споляшня случайна обстоятелства означаваю; као: *Peter wird heute oder morgen herkommen*; Петаръ ће данасъ или сутра овамо доћи.

§. 84. Изъ свойственны нарѣчія могу се прилагателна имена произвести онда, кадъ имъ се при концу е дода; као изъ нарѣчія *gesund* здраво, *schön* лѣпо, *reich* богато, поста ће прилагателно: *der gesunde*, *der schöne*, *der reiche Peter*, здравый, лѣпый, богатый Петаръ; — изъ околностны нарѣчія пакъ онда, кадъ имъ се при краю дода *ige*; као изъ *bald* скоро, *dort* тамо, *heute* данасъ поста ће: *der baldige*, *der dortige*, *der heutige Regen*, скорашня, ондѣшня, данашня киша.

§. 85. Свойственна нарѣчія могу се сравњивати, и онда у другомъ степену добываю *r* или *er*, а у трећемъ *en* и *re* же *st*; или

имъ се предпостави слогъ: *zum, am, auf, recht, sehr*; као: *schön, schöner, schönste, лѣпъ, лѣпшій, найлѣпшій*; или *auf das schönste, sehr schön*, и т. д.

§. 86. Околноста нарѣчія по свомъ означеню дѣле се:

1. на нарѣчія времена, коя време изясняваю на пытанъ: *wann* каде, *wie lange* докле? као: *heute* данасъ, *gestern* ючеръ, *jetzt* садъ, *vorher* пређе, *spät* доцканъ, и т. д;

2. на нарѣчія мѣста, коя мѣсто означаваю на пытанъ: *wo* гдѣ, *wohin* куда, *woher* одъ куда? као: *hier* овдѣ, *dort* ондѣ, *drinnen* унутри, и т. д;

3. на потврђуюћа, или одрицаюћа, као: *ja* есть, *freilich* такое, *gewiß* извѣстно, *nie* никадъ, *nein* нѣ, и т. д;

4. на число или редъ означаваюћа; као: *oft* често, *zweimal* двапутъ, *allein* само, и т. д;

5. на нарѣчія степень и снагу изясняваюћа; као: *sehr*, весма; *gar*, преко; *fast*, *kaum*, готово, едва; *nur*, само; *viel*, много; *noch*, юште, и т. д; съ овима се и степени сравняваня могу изражавати;

6. на уподобленъ опредѣляваюћа; као: *eben so*, тако; *gleichsam*, единако; *wie*, као, и т. д;

7. на сумню и пытанъ означаваюћа; као: *vielleicht*, можно; *etwa*, заръ; *wie*, како; *wo*, гдѣ, и т. д.

§. 87. Нѣка нарѣчія обстоятельство показуюћа могу се такође сравнявати тако исто, као и нарѣчія качество или свойство изясняваюћа, н. п. *nahe*, *näher*, *am nächsten*, близо, ближе, найближе.

ГЛАВА IX.

О предлозыхъ.

(Von den *Vormörtern*.)

§. 88. Предлози су такове нескланяеме части слова, кое взаимна отношеня лица и ствари изясняваю; и кое се предъ или послѣ существителногъ и прилагателногъ имена поставляю, кодъ существителны имена извѣстне падеже изискую, и за основъ, понятіе простора (*woher* одкудъ, *wohin* куда, *wo* гдѣ?) у себи садржаваю; прве частице зову се предлози (*Vormörter*), а послѣднѣ положы (*Nachwörter*). *)

*) Предлогъ и пологъ (*Vorwort* и *Nachwort*) треба разликовати одъ предлога и послуга (*Vor* и *Nachsilbe*); онай се само кодъ кажирода и существителны и прилагателны имена употреблюе, и извѣстне падеже изискуе; овай се пакъ кодъ ставляня глагола и други рѣчій узима, и падежа неизискуе.

§. 89. Родителный падежъ изискую слѣдующи предлози и положы: *gewöhnlich*, обычно; *halb*, *halben*, *halber*, збогъ, ради; *inmitten*, межу; *frast*, силомъ; *laut*, по гласу; *mittelft*, средствомъ, чрезъ, по; *statt*, *anstatt*, мѣсто; *um*, за; *ungeachtet*, премда, несматраючи; *um willen*, за волю; *unweit*, недалеко; *vermöge*, по, силомъ; *vermittelft*, чрезъ, по, средствомъ; *wegen*, збогъ; *zeit*, за време; *während*, подъ, за.

Halb, *halben*, *halber* поставля се послѣ имена существительного; као: *des Ruhmes halber*, славе ради; *meinethalben*, мене ради; *deinethalben*, тебе ради; *seinet*, *ihrer*, *unserthalben*, нѣга, нѣ, насъ ради; и т. д.

Wegen, *gewöhnlich*, *ungeachtet*, стое и пре и послѣ имена существительного; н. п. *wegen seiner Schwäche*, или *seiner Schwäche wegen*, збогъ свое слабости; *meinet*, *deinet*, *seinetwegen*, збогъ мене, тебе, нѣга, и т. д.

Um willen свагда, а *anstatt* често се одъ самого себе тако раставля, да существительно име межу *um* и *willen*, или межу *an* и *statt* поставити се мора; тако: *um Gottes willen*, за име Божіе; *an Meiner statt*, на мѣсто мене.

Halber полаже се послѣ родителного падежа, ако оваѣ предъ собомъ никакогого кажирода нема; као: *Beispiel halber*, примѣра ради; *Wunder halber*, чуда ради; и т. д.

Дателный падежъ изискую: *auß*, *изъ*; *außer*, *изванъ*; *bei*, *кодъ*; *innen*, *за*; *entgegen*, *на сусреть*; *gegenüber*, *спрама*; *gemäß*, *по*; *mit*, *са*; *nach*, *по*; *nächst*, *близко*; *nebst*, *поредъ*; *samt*, *са*; *seit*, *von*, *одъ*; *zu*, *ко*; *zuwider*, *противъ*; и сви се ови полажу предъ, а *zuwider* послѣ дателного падежа; као: *auß dem Hause laufen*, трчати изъ дома; *außer der Stadt wohnen*, изванъ града живѣти; *bei einem Herrn wohnen*, кодъ господина обывати; — *entgegen* полаже се свагда за существительнымъ именемъ, као: *seinem Freunde entgegen gehen*, свое приятелю ии на сусреть; тако и *gegenüber*: *er wohnt der Kirche gegenüber*, онъ живи спрама цркве; *mit dem Messer schneiden*, съ ножемъ сѣти; *nach der Regel leben*, по правилу живѣти; *nach*, *кададъ* се полаже и за существительнымъ именемъ, као: *meiner Meinung nach*, по моме мнѣнію; *seit dem Absterben meiner Mutter*, одъ (времена) како ми е мати умрла; *zuwider* ставля се послѣ; као: *dem zuwider*, *напротивъ* тому и т. д.

Вниительный изискую: *durch*, *крозь*; *für*, *за*; *gegen*, *противъ*; *ohne*, *безъ*, *осимъ*; *um*, *за*; *wider*, *) *противъ*.

*) *Wider* значи *противъ*; а *wieder*, *иошть* едипутъ повторити.

На мѣсто *gegen* и *ohne* положе се *gen*, и *sonder*, безъ кажирода.

Durch може се пре, и послѣ винителногъ поставити; као: *durch die ganze Nacht*, или *die ganze Nacht durch*, преко цѣле ноћи.

Винителный и родительный падежъ изискую: *außerhalb*, споля; *diesseits*, съ ове стране; *innerhalb* унутра; *jenseits* съ оне стране; *längs*, найдуже; *oberhalb*, одозго; *ob*, збогъ; *seitwärts*, са стране; *südwärts*, къ югу; *troß*, упркосъ; *unfern*, *unweit*, недалеко; *unterhalb*, одоздо; *vormwärts*, напредъ; *während*, подъ, за; *zufolge*, у слѣдству; *zunächst*, близу.

Zufolge изискуе родительный падежъ, кадъ е предъ сушестви-
тельнымъ именомъ; а дательный, кадъ е послѣ нѣга; као: *dem zufolge*, или *zufolge dessen*, у слѣдъ тога.

Trotz захтева свагда дательный, кадъ сравниванъ означава.

Винителный и дательный падежъ изискую; *an*, *auf*, на; *außer*, ванъ; *hinter*, за; *in*, у; *neben*, поредъ; *über*, преко; *unter*, подъ; *vor*, предъ; *zwischen*, измежу; — нарочито пакъ дательный онда, кадъ означаваю мѣсто или време дѣйства на пытанъ: *wo*, гдѣ; и *wann*, кадъ? н. п. *wo ist er gewesen?* *in der Kirche*, гдѣ е онъ быо? у цркви; *wann ist Er in der Kirche gewesen?* *in dieser Woche*, *vor drei Tagen*, кадъ е быо у цркви? ове недѣле, пре три дана; — а на пытанъ *wohin* куда? поставля се винителный; н. п. *wo geht Er hin?* куда иде онъ? *in die* (а не, *in der*) *Kirche*, у цркву.

§. 50. Горе ставлѣни едносложни предлози, кои се на просто само-
гласно окончаваю, радо се сливаю у одну рѣчь са мушкимъ кажиродомъ *dem*; као: *ich gehe zu dem Vater*, каже се и *zum Vater*, я идемъ къ отцу; *bei dem*, *zu dem Wolf* изговара се и *beim*, *zum Wolf*, къ кураку.

Зи се радо са женскимъ кажиродомъ *der* у одну рѣчь слива, и буде *zur*; тако: *zu der Zeit* у то време, *zu der Nacht* ноћомъ, каже се и *zur Zeit*, *zur Nacht*, и т. д.

Предлози, кои се на согласно писмо окончаваю, могу се са сред-
нимъ кажиродомъ *daß* у одну рѣчь слити; н. п. *durch das Haus*, крозъ домъ каже се: *durchs Haus*; *vor das Gericht*, предъ судъ изговара се и *vorß Gericht*.

Примѣчаніе.

Одъ онаковы скопчаваня треба се чувати, коя се тешко изгова-
раю, или коя злогласіе проузрокую; као: *auf den Dieb lauern*, крадльив-
ца вребати, нѣ добро казано, него треба рећи: *auf den Dieb lauern*; та-
ко и *vorn Feinde stehen*, предъ непріятелѣмъ стаяти; *durch den Wald gehen*,
крозъ шуму ићи, нѣ добро; него мора се казати: *vor dem Feinde stehen*;
durch den Wald gehen.

ГЛАВА X.

О саюзыма.

(Von den Bindewörtern.)

§. 91. Саюзи су такође нескланяеме частице слова, кое многе рѣчи, а и цѣле смысле скопчаваю. Таковы мало има, и есу: und, и; oder, или; aber, али; sondern, него; auch, и; weder, нити; entweder, или; премда се и многе друге частице, предслози и мѣстоименія збогъ скопчаваня смысла, као саюзи употребити могу.

§. 92. Саюзи су по свомъ знаменованю различни;

1. свезуюћи (Verbindend): und — auch, и — и; so wohl — als auch, како — тако; nicht nur, nicht allein — sondern auch, не само — него и; nicht weniger — als auch, не мањ — као; theils — theils, кое — кое; н. п. so wohl der Vater, als die Mutter sind ausgegangen, и отацъ и мати изишли су; theils sein Fleiß, theils seine Geschicklichkeit gewannen ihm Achtung, кое своимъ трудомъ, кое својомъ вештиномъ стекао себи почитаніе, и т. д;

2. разставляюћи и искључуюћи (trennend и ausschließend): entweder — oder, или — либо; weder — noch, ни то — ни оно; außer — daß, осимъ — да; као: entweder dieses oder jenes Gut wirst du von deinem Vater bekommen, или ово или оно добро ћешъ одъ твога отца добити, и т. д;

3. условни (bedingend): wenn, ако; falls у случаю; wofern у колико; womit, ако не; sonst, иначе; wenn anders, ако иначе; wo nicht, ако не; ausgenommen, изузимајући; тако: wenn alle Früchte gedeihen, so werden sie wohlfeil, ако сви плодови успѣваю, бытъ ће ефтини; ich will dir geben, wofern du mir's versprichst, я ћу ти дати, ако ми обѣћашъ, и т. д;

4. време и трајанъ опредѣљаваюћи (Zeit und Dauer bestimmend): indem, будући; indessen, међутимъ; als, кадъ; nachdem, кадъ, будући: eher, bevor, пре; während, за, у време; kaum, едва; sobald als, одма како; seit, одъ; као: da ich krank bin, будући да самъ боленъ; während meiner Krankheit habe nichts lesen können, за време мое болести нисамъ ништа мого читати;

5. узрокъ изясняваюћи (Ursache angehend): weil, ербо; da, indem, будући; denn, ербо; daß, да; darum, зато; daher, тога ради; mithin, сатимъ; deshalb, зато; dennoch, опетъ зато; damit, да; deswegen, зато; um, за; nichts desto weniger, ништа мањ; као: da ich viel zu thun habe, deswegen kann ich nicht ausgehen, будући да я много посла имамъ, зато немогу изићи, и т. д;

6. дозволяваюћи што (zugehend und einräumend): wenn gleich, obgleich, и акое; ob schon, obwohl, wiewohl, премда, и ако, ако и; ungeachtet, несматрајући; jedoch, при свемъ томъ, опетъ; zwar истина; aber, али; као: obwohl er mich beleidigt hat, ungeachtet dessen werd' ich ihm es thun, премда е онъ мене увредіо, ништа манѣ я ѣу му то учинити, и т. д;

7. намѣренѣ и слѣдство означаваюћи (Absicht und Folge andeutend): damit, да; auf das, на то; deswegen тога ради; darum, зато; folglich, дакле, слѣдователно; da, будући; so, као; mithin, съ тымъ; као: Peter war fleißig, darum hab' ich ihn belohnt, Петаръ е было прилѣжанъ, зато самъ га наградіо, и т. д;

8. сравниваюћи (Vergleichend): wie, као; so — wie, као — што; als wenn, als da, као да; eben so, тако исто; gleich — als, као — да; nicht nur — sondern, не само — него; н. п. wie ich dir es befohlen habe, so wirst es thun, као што самъ ти заповѣдіо, тако ѣнешъ чинити, и т. д;

9. противостоѣћи (entgegensetzend): sondern, него; aber, али; allein, но, али; doch, но; jedoch, али, ничимъ манѣ; dennoch, дакле; hingegen, наппротивъ; vielmehr, што више; као: früher war ich sein Gegner, jetzt hingegen acht' ich ihn, пре самъ му было противникъ, садъ га наппротивъ чествуемъ, и т. д;

10. изясняваюћи (erläuternd): nemlich, даъ іст, то естъ; als, wie, као; zumal, нарочно; da, ево; so тако; oder, или; као: fünf Gulden in Silber, das ist in Zwanzigern, петъ форінти у сребру, то естъ у цванцігерима, и т. д;

11. продужуюћи и уређуюћи (fortsetzend und ordnend): erstlich, erstens, найпре, прво; weiter, ferner, далѣ; in gleichen, исто тако; dann, послѣ; übrigen, у прочемъ; endlich, наипослѣ; zuletzt, напослѣдакъ; je — desto, колико — толико; као; erstens ist er redlich, dann fleißig und vermögend, прво онъ е честанъ, послѣ прилѣжанъ, и могућанъ, и т. д.

ГЛАВА XI.

О междуметіама.

(Von den Empfindungswörtern.)

§. 93. Междуметія су гласъ или рѣчи нескланяеме, съ коима се различита осећаня изясняваю, као:

1. радость: Heisa, Suchheisa! ha! хей, хой; Lustig, вессело! Wohl, благо!

2. боль: O weh, леле мени! Ach, ахъ! Ach Gott, о Боже!

3. стра: *Hi, hi! ху, ху!*
 4. чудо: *Ах, ho! о, гле; Wie so! како то!*
 5. мрзость: *Hum! Psui! Si!*
 6. сажаленѣ: *Ах! Leider! бѣда!*
 7. подвикиванѣ или позывѣ: *He, He! о, хей!*
 8. претню: *Wart! Wart nur! чекай, чекай само!*
- Schon gut, добро! Laß nur, остави, нека!*

Понѣкадѣ употребляю се и саме правилне рѣчи мѣсто между-метія; као: *Wohl uns, благо нама! Gott Lob, хвала Богу; Ах leider, о жалости; Weg damit, далѣ съ тымъ; и т. д.*

СВЧЕНІЕ III.

ГЛАВА I.

О произвоженію и сставляню рѣчій.

(*Von der Etymologie, Ableitung und Zusammensetzung der Wörter.*)

§. 94. Одъ одногъ слога или рѣчи произвести се могу многе друге рѣчи. Рѣчь, одъ кое се друге производе, есть односложна, и зове се коренна, а друге производне. Коренне рѣчи су понайвише имена существительна, нарѣчія, или глаголи.

§. 95. Произвоженіе рѣчи быва, кадъ се:

а) два или више существительна и прилагателна имена, или нарѣчія у едно скопчаю онако, као што стое; прва е рѣчь нарицательна, а друга коренна; као *Hand-werk, рукодѣліе; Hand-tuch, утирачъ; и*ли, кадъ се међу њи болѣгъ изговора, или благогласія ради уметно *ß, e, en*; као: *Hilfsheer, спомагателна войска; Schweinebraten, свиньска печеница; Tannenbaum, елово дрво; прва се сставляня зову чиста, а послѣдня не чиста; кодъ овы се полаже нарицательно име у родителный падежъ, сирѣчь кодъ слабы са *e, en*, а кодъ яки и нарицательны имена женскогъ рода са *ß*; као: *Frauenkleid, женско одѣло; Schuldigungseid, заклетва вѣрности подданичке; Heirathsgut, миразъ, и т. д;**

б) кадъ се коренной рѣчи присаюзи предлогъ или послогъ, или кадъ іой се гласъ премѣни; тако изъ коренне рѣчи *Wiss* зна, производи се: *Wissen, знаніе; Wissenschaft, наука; Gewissen, савѣсть; Gewissenhaftigkeit, савѣстность; и т. д; и*

в) кадъ се существительне, прилагателне и друге рѣчи у одну слию; као: *Schiffahrtsgesellschaft, лађарско садружество, и т. д.*

§. 96. У сставляню рѣчій предслози и послози имаю свое собственне означае, као:

при саставляню нарѣчія и прилагателны имена: *lich*, *en*, *enig*, *ist* означаваю станѣ; тако одъ *Ende* край, быва: *endlich*, на конацъ; одъ *Mitte* среда: *mitten* у средъ; и т. д.

bar, способность; као: *ehrbar*, честный; *strafbar*, казни достоянъ; *n*, *en*, *ern* качество; као: *seiden*, свилень; *golden*, златанъ; *steinern*, камениъ;

haft, *ig*, *isch*, нмуѣность; као: *gewissenhaft*, савѣстанъ; *durstig*, жеданъ; *neidisch*, завидливъ;

lich, *icht*, наличность; *lieblich*, умилять; *holzicht*, дрвенясть;

sam, готовность; *arbeitsam*, радень;

selig, изобилность; *glückselig*, благополучный, и т. д.

§. 97. При саставляню существителны имена: *chen* и *lein*, значи умяляванъ; као: *Mütterchen*, мамица; *Körbchen*, котаричица: (ова су имена свагда среднѣгъ рода);

ig, зло и гдно; као *Unmenschen*, нечовекъ; *Unehre*, нечесть;

er, мушка лица, зверове и орудія; као: *Tauber*, голубъ; *Jäger*, ловацъ; *Tiger*, тигаръ;

inn, женско име изъ мушкогъ произведено; као: изъ *Fürst* князь, *Fürstin* княгиня; изъ *Herr* господаръ, *Herrin* госпоя;

изъ *heit*, *keit*, *schaft*, *ung*, производи се существително; као: изъ *klug* мудро быва: *Klugheit*, мудрость; изъ *freundlich* пріятельски быва: *Freundlichkeit*, пріятельство; изъ *warnen* опоменути: *Warnung* опомена;

thum, изясное окружіе, станѣ, или достоинство; као: *Kaiserthum*, царство; *Wachsthum*, растенъ; *Heiligthum*, светиня.

§. 98. При саставляню глагола:

а) Предлогъ *be* означава распространяванъ дѣйства; као: *bedecken* (цѣлу стварь) покрыти; *beleuchten* (све) освѣтити; *belohnen* наградити;

ent лишаванъ, као: *entwaffnen*, обезоружити; и почетакъ дѣйства какового; као: *entbrennen*, почети горети;

er, приймаѣ; као: *erhalten*, придобити; *erwärmen*, отоплѣти се;

ge, веѣу живость или снагу; као: *Geduld*, триѣливость; одъ *dulden*;

ver губитакъ, потрошакъ или удаленъ; као: *verjagen*, растерати; *verspielen*, изиграти; *versüßren*, одъ праве стазе одвратити;

zer, разрушенъ частій; као: *zerbrechen*, разбити; *zerstören*, разорити.

б) Послози:

igen, *sen*, *seln*, *zen*, *zeln* означаваю повтораваѣ дѣйства, и

особитый трудъ; као: *befichtigen*, често и прилѣжно надгледати; *seufzen*, уздисати;

ein, умаляванѣ; као: *spötteln*, малу шалу проводити; *frösteln*, малу зиму осѣхати;

ern, изяснюе желю; као: *schläfern*, желю имати къ спаваню.

Глаголъ се често производи изъ премѣне *e* на *i*, *a* на *ä*, *o* на *ö*, и на *ü*, као: одъ *Trank* пиће постане: *tränken*, поити; одъ *Trost* утѣха: *Trösten*, тѣшити; одъ *Geschichte* догађай: *geschehen*.

§. 99. Нарѣчіе са глаголомъ слива се у одну рѣчь раставно (*trennbar*), или нераставно (*untrennbar*); нераставно бива: кадъ се нарѣчіе као предлогъ, а глаголъ као главна рѣчь узима; н. п. *vollenden*, довршити; — раставно пакъ сливанѣ зове се, кадъ се глаголъ као предлогъ, а нарѣчіе као главна частица рѣчи сматра; као: *loßlaufen*, искупити.

Частице нераставне есу у §. 54. изложене.

Примѣчаніе.

а) Кодъ нераставногъ саставляня причастіе избацуе слогъ *ge*; као кодъ *überlegen* разсудити, неможе се казати: *übergelegt*, него *überlegt*, — а кодъ раставногъ задржава; тако кодъ *aufmachen* отворити, каже се *aufgemacht*, а не: *aufmacht*;

б) кодъ нераставногъ саставляня неопредѣленный начинъ задржава предъ собою *zu*; као: *der Peter hat genug Zeit gehabt den Vorschlag zu überlegen*; Петаръ е доста времена имо то представленѣ разсудити; а кодъ раставногъ слогъ *zu* стои између нарѣчія и глагола, и слива се у одну рѣчь; н. п. *der Peter hat befohlen den Vorschlag aufzunehmen*, Петаръ е заповѣдио, да се представленѣ предузме.

СВѢДѢНІЕ IV.

О словосачиненю.

(von der Wortfügung, — Syntax.)

§. 100. Ако желимо мысли наше добро, и разумително изрѣчи, онда намъ нѣ доста рѣчи само избрати и мѣняти, него морамо знати нѣи редовно, по свойству Нѣмачкогъ езыка међу собою свезати, да се одъ тудъ у бесѣди разумителный смысao произведе; ербо у Нѣмачкой бесѣди неставляю се свагда рѣчи по ономъ реду, по комъ се кодъ Србаля узимаю; као: *dieses Kind führt sich sehr gut auf*, ово се дѣте весма добро влада; *die Nachtigal singt am Baume*, славуи на дрвету пѣва. — Наука, коя насъ о правилномъ свезываню рѣчій учи, зове се словосачиненѣ.

§. 101. Свакій смысao у бесѣди састои се изъ две части, сирѣчь изъ подлога (Subject) и сказуемого (Praedicat). Подлогъ есть личность или сварь, о коіой се говори на пытанѣ: wer, ко? — сказуемо е пакъ рѣчь, коя то лице или стварь изяснява на пытанѣ: wasшта (дѣйствуе или страда)? — Ове две части бесѣде скопчаваю се межу собоу са саюзомъ (copula), т. е. са рѣчицомъ есть, коя се у сказуемомъ глаголу свагда явно или тайно налази, или се подразумѣва; н. п. der Knabe schreibt, дѣте пише; овдѣ е подлогъ der Knabe, на пытанѣ: ко пише? — а schreibt сказуемо, на пытанѣ шта (дѣте ради)? пише; и разумѣва се, као да бы казали: дѣте пишуће.

§. 102. Оба ова иначе главна изреченя или су проста (einfacher oder nackter Satz), изображена (ausgebildeter), или распространѣна (zusammengesetzter). У простоме нити подлогъ, нити сказуемо има поредъ себе прилагателногъ имена; као: der Vater liebt mich, отаць ме милуе. У изображеномъ се подлогъ, сказуемо, или оба са прилагателнымъ именемъ яснѣе изражаваю; као: mein guter, alter Vater liebt mich, мой добаръ, старъ отаць любви ме. И еданъ и другій смысao одъ овы може се јоште яснѣе изразити, ако се межу нѣи другій смысao уметне, и ондасе зове сложенный или распространѣный смысao; као: mein guter Vater, den ich immer geehrt, und allen andern Menschen vorgezogen habe, ist gestorben, мой отаць, кога самъ я свагда чествовао, и свѣма другима людма предпоставляю, умро е.

§. 103. Кадъ се више главны изреченя у едно скопчаю, онда она сачиняваю цѣлу бесѣду, т. е. цѣло періодъ. Періодъ се на две части дѣли, сирѣчь на предидућій смысao (antecedens, Wordersatz), кои у себи ове саюзне рѣчице садржава: da, indem, будучи; weil, denn ербо; ob schon, премда; wenn, ако; nachdem, als, кадъ; damit, дабы; — и на послѣдуюћій (consequens, Nachsatz), кои се послѣ изреченогъ првогъ смысла са рѣчицомъ: so, тако; also, дакле; daher, зато; ferner, далѣ; jedoch, али починѣ; премда се и свака ова часть понаособъ, као главно изреченѣ, друге у споредне или междуметаете смысли у себи садржавати може; н. п. Weil die Gesundheit das schätzbarste Gut des Menschen ist, (ово е предидућій); so soll man dieselbe mit der größten Sorgfalt bewahren (а ово послѣдуюћій смысao); будучи да е здравлѣ неоцѣнимо благо човека; зато се оно исто съ найвећомъ брижливосћу хранити има. — У предидућой части овогъ періода може се уметнути и междуметаетый смысao, као: weil die Gesundheit, die zur Verlängerung des Lebens unumgänglich nothwendig ist, das schätzbarste Gut, и т. д., будучи да е здравлѣ, кое е за пролуженѣ живота необходимо нужно, нецѣнимо, и т. д.

ГЛАВА I.

О правилама словосачињеня.

(Von den Regeln der Wortfügung.)

§. 104. Правила словосачињеня есу:

1. Кодъ главногъ предидућегъ смысла поставля се найпре подлогъ, послѣ тога свеза, падежи по реду, а при краю сказуемо и предъ нѣмъ опредѣленъ тога; као: *der General N. hat sich im Kriege beispielvoll ausgezeichnet*, Генераль N. у рату примѣрно се отликово.

2. Кодъ послѣдуюћегъ пакъ смысла или заключеня полаже се: свеза, подлогъ, падежи по реду (т. е. найпре родит, пакъ послѣ дат, винительный) на краю сказуемо (глаголь), а предъ тѣмъ опредѣленъ тога; н. п. *darum ist Er (General) von seinem Monarchen mit vielen Wohlthaten belohnt worden*, зато е онъ (Генераль) одъ свога Монарха съ многима благодѣянїяма награђенъ быо.

ГЛАВА II.

А. О употребленю кажирода. *)

(Von dem Gebrauche des Geschlechtswortes.)

§. 105. Опредѣленный кажиродъ *der, die, das*, свагда се поставля предъ собствена имена рѣка и брегова; као: *die Donau* Дунавъ; *die Tatra Tatra*; а ондѣ се само еданпутъ предъ прво сушествително име полаже, гдѣ многа сушествителна у едномъ числу, падежу и одъ едногъ рода едно за другимъ слѣдую; н. п. *die Folgsamkeit, Artigkeit, und Dienstfertigkeit sind schöne Eigenschaften*; послушность, учтивость, и услужность есу лѣпа свойства. — Гдѣ су пакъ сушествителна имена у роду или числу неравна, ондѣ се свакоме свой кажиродъ предпоставити мора; као: *der Gehorsam, die Artigkeit und das schöne Benehmen sind vortreffliche Eigenschaften*; гдѣ су два сушествителна имена са частицомъ *und* саюжена, ондѣ свако мора предъ собомъ имати свой опредѣленный родочленъ; н. п. *der Vater und der Sohn sind gestern abgereist*, отаць и сынъ су ючеръ одпутовали; иначе бы се: *der Vater und Sohn* за едно лице држало.

Неопредѣленный кажиродъ *ein, eine, ein* мора се безъ изятїя поредъ свакогъ сушествителногъ имена поставити; као: *ich habe einen Stod, einen Hut, und einen Ring gekauft*, я самъ еданъ штапъ, шеширъ и прстенъ купїо; а не: *einen Stod, Hut, und Ring gekauft*.

*) Могло бы се и: родочленъ, или родоказъ именовати?

Б. О изоставляю кажиро да.

(Von der Auslassung des Geschlechtswortes.)

§. 106. Кажиродъ се изоставля:

1. кодъ собствены имена людий, мѣста, земаля и градова, — но не кодъ рѣка и брегова; као: Peter ist durch Ungarn, Oesterreich, Pest und Wien gereist, Петаръ е по Унгарији, Аустрији, Пешти и Бечу путова: изузима се:

а) ако собствена имена поредъ себе имаю прилагателно име; као: der weise Salamon, мудрый Саламонъ; das reiche Ungarn, das schöne Pest, богата Унгарија, лѣпа Пешта;

б) кадъ се собствена имена са кажиродомъ скланяю; као: ich habe den Sokrates gelesen, я самъ Сократа чито; den Alexander gesehen, Александра видю;

в) кадъ се собственно име, као нарицателно употреблява; н. п. der Alexander unserer Zeit ist gestorben, нашего вѣка Александеръ умро е;

2. кодъ рѣчи: Gott, Богъ; н. п. Gott sprach, рече Богъ; ванъ, ако се прилагателно име поредъ нѣ налази; као: der allmächtige Gott, свемогућий Богъ; и кадъ се о измышлѣнымъ Боговымъ говори; н. п. der Gott Jupiter, Богъ Юпитеръ, die Göttin Juno, Богиня Юно;

3. кодъ имена частій свѣта; као: gegen Norden, gegen Süden, къ сѣверу, къ югу;

4. кадъ кога опоминѣмо; као: Freund verlasse mich nicht, брате немой ме оставити; — кодъ надписа књига, и титула общте познаты лица; као: deutsche Sprachlehre, Нѣмачка Грамматика; erstes Kapitel, прва глава; Kaiser Franz Joseph, Царъ Францъ Јосифъ, — и кадъ предъ суштествителнымъ именомъ мѣстоименіе, числително, или друга какова часть слова у родителномъ падежу стои; као: ich habe drei Kapitel aus diesem Buche gelesen, я самъ изъ ове књиге три главе прочито; Vaters Segen hat ihn erreicht, очевъ благословъ постиго га е; и

5. кадъ се титула и нарицателно име са собственнымъ саюжава; као: Kaiser Franz hat viele Jahre regiert, Царъ Францъ е много лѣта владо; Meister Johann ist sehr geschickt, майсторъ Јованъ е врло искусанъ.

ГЛАВА III.

О свезываню суштествителны са суштествителныма.

(Von der Verbindung der Hauptwörter mit andern Hauptwörtern.)

§. 107. У кой се падежъ мора ставити суштествително име, о-предѣлюе се:

а) питанѣмъ: *wer, wessen, wem, wen, was*; ко, когъ, коме, кога?

б) предидуѣмъ предлогомъ, прилагателнымъ именемъ, нарѣчѣмъ и глаголомъ, кои извѣстне падеже изискую.

§. 108. У бесѣди могу се више имена суштествителны у еданъ падежъ поставити:

1. онда, кадъ она къ едномъ лицу или ствари принадлеже; као: *dein Bruder, der Professor und mein Freund hat uns besucht*, твой братъ, учитель и мой пріятель насъ е посѣтио;

2. кадъ су она свезана, или раставлѣна са слѣдуюѣима рѣчицама: *und, и; oder, или; sowohl — als, као — што; entweder — oder или — или; weder — noch, нити — ни; nichtnur — sondern, несамо — него*;

3. кадъ бы више суштествителны имена у родителномъ падежу стаяти морало, онда се може едно одъ нѣи благогласія ради са слѣдуюѣимъ предлогомъ узети; *von, одъ; unten, подъ; aus, изъ; zu, ко; an, на; in, у; gegen, спрама*; — или се могу два суштествителна имена у едно слити; н. п. *der Ruhm von der Schönheit der Kunstwerke dieses Mannes ist allgemein*; слава лѣпоте художественны дѣла овога мужа обшта е; на мѣсто: *der Ruhm der Schönheit, der Kunst, der Werke dieses Mannes ist allgemein*.

ГЛАВА IV.

О свезываню суштествителны са прилагателныма.

(Von der Verbindung der Hauptwörter mit den Beiwörtern.)

§. 109. Име прилагателно мора свагда предъ суштествителнымъ стаяти у едномъ роду, числу и падежу; само кодъ веће господа полаже се послѣ нѣга; као: *Karl der Große, великій Карлъ*.

§. 110. Съ еднымъ прилагателнымъ именемъ могу се качества више суштествителны имена изяснити, ако се ова у едномъ числу и роду налазе; као: *ich habe bei Ihnen schöne Bücher, Bilder und Kleider gesehen*; я самъ кодъ васъ лѣпы кнѣига, образа и одѣла видіо; иначе се мора прилагателно име предъ свако суштествително, повторително положити; као: *ich habe bei Ihnen schönen Ring, schöne Blume, und schönes Buch gesehen*, я самъ кодъ васъ лѣпъ прстенъ, лѣпъ цвѣтъ, и лѣпу кнѣигу видіо.

§. 111. Прилагателна имена изискую падеже оны нарѣчія, одъ кои су нѣста произведена; као: *ein des Diebstahls verdächtigter Mensch*,

збогъ крађе подозрителанъ човекъ; нарѣчје: *verdächtig* захтева родительный падежъ *des Diebstahls*.

§. 112. Прилагателно име дае се кодъ Нѣмаца и као суштествително употребити понайвише у среднѣмъ роду; тако: *das Schöne*, *das Angenehme von diesem Menschen*, лѣпота, пріятность овогъ човека; премда се и у мушкомъ и женскомъ роду узети може, кадъ се оно на мѣсто мушкогъ или женскогъ лица узима; као; *der Weise*, или *die Weise wählt immer die besten Mittel*, мударъ (човекъ) или мудра (жена) свагда избира найболя средства.

ГЛАВА V.

О свезываню суштествителны са числителныма.

(Von der Verbindung der Hauptwörter mit den Zahlwörtern.)

§. 113. Име числително са суштествителнымъ скопчано мора се съ нѣмъ слагати у роду, числу и падежу; као: *Er hat beide Hände* (а не: *Hand*) *verloren*; изгубио е обадве руке; *Er hat ihn mit beiden Händen gefaßt*, уватио га съ обадвема рукама.

§. 114. Послѣ основателногъ и неопредѣленогъ числителногъ слѣдуюће суштествително име полаже се у множественно число; као: *vier Soldaten*, четири вояка; *viele Menschen*, много людѣй, а не: *vier Soldat*, *viele Mensch*; — у единствено пакъ онда, кадъ суштествително име мѣру, тежину или количество изяснява; *Er hat gekauft Sechs Pfund* (а не: *Pfünde*) *Salz*, онъ е купио 6 фунти соли; *drei Buch* (а не: *Bücher*) *Papier*, три кнѣиге папіра.

Изузимаю се: *die Elle* рифъ, *die Meile* миля, *die Minute* минутъ, *die Sekunde* секундъ, *die Stunde* часъ, *der Wahn* предразсудакъ, *der Tag* данъ, *das Jahr* година, *die Sonne* буре; коя се у множественно число поставляю; као: *es sind Zwei Stunden*, *zwei Tage*, *drei Jahre* *vorüber*, протекла су 2 часа, два дана, три године; *ich habe gezahlt zwölf Pfennige*, (а не: *Pfennig*.) я самъ 12 новчиѣа платио.

§. 115. Послѣ основателногъ, редовногъ и неопредѣленогъ числителногъ полаже се суштествително име у онай истый падежъ, кои глаголъ иште; или се поставля у родительный падежъ множественнога числа; или се узима са предлогомъ: *von*, одъ; *aus*, изъ; *unter* између; као: *er ist der erste Schüler*, онъ е првыи ученикъ; или *der erste der Schüler*, или *der erste von*, *aus*, *unter den Schülern*, првыи одъ, изъ, између ученика.

ГЛАВА VI.

О свезываню суштествителны са мѣстоименіама.
(Von der Verbindung der Hauptwörter mit den Fürwörtern.)

§. 116. Мѣстоименія мораю се у роду и числу съ онымъ суштествителнымъ именима слагати, мѣсто кой се уымаю; као: der Knabe, dessen (а не: deren) Vater noch lebt, дѣте, кога отаць іоште живи.

§. 117. Кадъ се sein, ihr, sein на суштествително име у имени-
тельномъ падежу односи, онда се полаже: sein, ihr sein; односили се
пакъ на суштествително родителногъ, дателногъ или винителногъ па-
дежа, онда се поставля: dessen, deren, dessen, чин, чия, чие; Peter mel-
det seinem Freunde, er habe seinen Garten verkauft, Петаръ явля своме При-
ятелю, да е свою (т. е. Петрову) башчу продао, овдѣ се sein односи
на Peter; ако бы се пакъ sein односило на seinem Freunde, онда бы се
морало положити: er habe dessen Garten verkauft.

§. 118. Кадъ се односително мѣстоименіе welcher, welche, welches,
der, die, daß, wer, was, односи на више суштествителны имена, онда
се оно полаже у множественно число; као: dein Haus, deine Wiese, und
dein Garten, welche (а не: welchen) du verkauft hast, твой домъ, твоя ли-
вада и башча, што си ты продол.

§. 119. Кадъ су суштествителна имена мушкогъ и среднѣгъ ро-
да у едномъ истомъ числу и падежу са сязомъ und скопчана, онда се
притяжательно мѣстоименіе неповторава, него се само еданпутъ полаже;
као: mein Lehrer und Freund (а не: und mein Freund) ist bei mir gewesen,
учитель и пріятель мой были су кодъ мене.

ГЛАВА VII.

О свезываню суштествителногъ имени са глаголомъ.
(Von der Verbindung der Hauptwörter mit den Zeitwörtern.)

§. 120. Глаголь се мора са своимъ подлогомъ, у лицу и числу
слагати; као: ich schreibe einen Brief, я пишемъ писмо; — само изъ учти-
вости спрама другогъ већегъ лица полаже се глаголь у множествен-
но число; као: mein Herr, verzeihen Sie (а не: verzeihst du) mir; госпо-
дине, опростите ми.

§. 121. Глаголь се и онда у множественно число полаже, кадъ
се на два или више подлога односи; као: der Vater, die Mutter und der
Sohn sind (а не: ist) ausgegangen; отаць, мати, и сынъ изишли су. У
овомъ случаю, ако су подлози различногъ рода или лица, онда се гла-

голь полаже у найотмѣни родъ, т. е. найпре мушкій, пакъ послѣ женскій, и т. д; н. п. *ich und deine Schwester wissen* (а не: *wisset*) еѣ, я и твоя сестра то знамо.

§. 122. Глаголь се I-во у изъяснительный начинъ поставля, кадъ се дѣйство, страданѣ или станѣ као истинито изяснява; као: *ich esse*, я едемъ; *wir gehen*, мы идемо; *ich schlafe*, я спавамъ;

II-го у сослагательный поставля се

а) онда, кадъ е дѣйство, страданѣ или станѣ неясно, неизвѣстно или условно; као: *man sagt mir, er sei* (а не: *ist*) *in die Kirche gegangen*, кажу ми, да е у цркву отишао; *wenn ich ihn sehen könnte* (а не: *könnte*), кадъ бы га видити могао;

б) кадъ предходи слѣдуюћий глаголь: *bitten*, молити; *befehlen*, заповѣдати; *rathen*, савѣтовати; *ermahnen* опоменути; *wollen*, хтети; *wünschen*, желити; *scheinen*, чинити се; *bedingen*, уговорити; ерѣ е слѣдство одъ овы глагола неизвѣстно; као: *ich habe deinen Vater gebethen*, даѣ er dir ein neues Kleid schenke (а не: *schenkt*), молио самъ твога отца, да бы онъ теби ново одѣло поклоніо.

§. 123. При изговараню ту҃егъ намѣреня главный глаголь полаже се у садашнѣ време неопредѣленогъ начина, и поредъ нѣга у сослагательный начинъ еданъ одъ слѣдуюћи глагола: *sollen*, *können*, *dürfen*, *mögen*, *müssen*, *wollen*; као: *ich werde deinen Vater bitten*, даѣ er dir ein neues Kleid schenken solle, wolle, möge (а не: *soil*, *will*, *mögt*), я љу твога отца молити, да бы онъ теби ново одѣло поклонити хтео.

§. 124. Кадъ више глагола одъ едногъ лица, времена и числа поредъ себѣ само еданъ спомагательный глаголь имаю, онда се овај не-повторава, него се само еданпутъ поредъ првогъ или послѣднѣгъ глагола полаже; као: *er erzählte mir solche Geschichte, welche ich öfters gehört, gesehen, und gelesen habe*; онъ ми приповѣда таково догаѣе, кое самъ я често слушао, видіо и читао.

§. 125. Кадъ се два глагола у каквој бесѣды заедно стеку, онда се еданъ спреже, а другій се поставля у неопредѣленный начинъ, и то са предлогомъ *zu* или безъ нѣга;

I. са предлогомъ *zu* полаже се

а) послѣ слѣдуюћи глагола: *anfangen*, почети; *aufhören*, престати; *bitten*, молити; *befehlen*, заповѣдати; *drohen*, претити; *ermahnen*, опоменути; *rathen*, савѣтовати; *denken*, мыслити; *hoffen*, надати се; *sich bemühen*, потрудити се; *wünschen*, желити; н. п. *ich werde anfangen zu lesen*, *zu denken*, *zu hoffen*, я љу почети читати, мыслити, надати се;

б) кадъ се са глаголомъ одговара на пытанѣ: *was*, *was für ein*, *wozu*? шта, какавъ, нашто? као: *die Kunst zu schreiben*, вѣстина пи-

саня; es ist schwer zu lesen, тешко е читати; — кадъ пакъ што силнѣе изразити желимо, онда се мѣсто *zu* поставля и *in* *zu*; као: der Mensch ist in zu leben, човекъ е зато, да живи;

II. безъ предлога пакъ *zu*

узима се неопредѣленный начинъ послѣ слѣдующи глагола: dürfen, смѣти; können, моги; lassen, дозволити; mögen, хтети; müssen, морати; sollen, требати; wollen, волети; heißen, одредити, звати; helfen, помоги; lehren, поучавати; hören, слушати; sehen, видити; fühlen, осѣхати; као: ich kann lesen, (а не: zu lesen), я знамъ читати; ich will essen, (а не: zu essen), хоѹ да едемъ.

§. 126. Онай глаголь, кои послѣ глагола kommen дои, начинъ хода означава, полаже се у причастіе прошлогъ времена; као: er kommt geritten, gefahren, gesprungen, долази яшеи, возеи се, скачуи.

§. 127. Глаголи нѣки захтеваю извѣстие падеже, и сирѣчь а) именительный:

Свакій глаголь захтева подлогъ у именительномъ падежу на пытанъ: wer, was, ко, шта? као: der Vater arbeitet, отаць ради.

Глаголи пакъ heißen, звати се; nennen, именовати; schelten, псовати; schimpfen, ружити; taufen, крстити; sein, быти; werden, бывати; bleiben, остати, захтеваю не само подлогъ, него и сказуемо у именительномъ падежу, т. е. два именительна падежа; као: er ist ein Betrüger genannt, gescholten, und geschimpft worden, онъ е као варалица названъ, псованъ и руженъ быо:

б) родительный захтеваю слѣдующи глаголи на пытанъ: wessen, чий, чія, чіе, и чега? achten, почитовати; bedürfen, brauchen, потребовати; denken, gedenken, мыслити, памтити; ermangeln, пропусти-ти, оскудѣвати; erwähnen, споменути; genießen, уживати; geschweigen, ѹтати; harren, чекати; lachen, смеятисе; pflegen, неговати; schonen, штедити; spotten, изсмѣявати; vergessen, заборавити; warten, чекати; leben, живѣти; sterben, умрети; entbehren, быти безъ чега; sein, быти; као: ich bedarf, ich schonen des Geldes, я потребуемъ, я штедимъ новаць;

родительный ствари, а винительный лица захтеваю слѣдующи глаголи: anklagen, обтужити; belehren, поучити; bereiten, готовить; berauben, поробити; beschuldigen, окривити; entblößen, лишити; entladen, стоварити; entlassen, одпустити; entsetzen, збацати; entledigen, одбавити; entwöhnen, одучити; überführen, превести; überzeugen, увѣр-ити; überheben, измѣнути; и т. д; н. п. die Frau hat ihre Köchin des Dienstes entlassen, Госпожа е свою куварицу изъ службе одпустила;

родительный падежъ захтеваю глаголи поредъ слѣдующи нарѣчія: außerhalb, изванъ; diesseits, съ ове стране; halben, у полакъ;

innerhalb, изнутри; jenseits, съ оне стране; kraft, силомъ; laut, по гла-
су; mittelst, средствомъ; oberhalb, одозго; unweit, недалеко; ungeach-
tet, несматраючи; unterhalb, одоздо; vermöge, силомъ; während, за
време; wegen, збогъ; statt, на мѣсто; längs, найдуже; zufolge, у слѣд-
ству; trotz, упркосъ; ове послѣднѣ три рѣчи приймаю и дательный па-
дежъ;

в) дательный падежъ захтеваю безличны глаголи, гдѣ се
пыта: *wer* и *was*? коме и чему, као: *es ahndet*, предчувствуетъ се; *es beliebt*,
допада се; *es scheint*, чини се; *es grauet*, ужасава се; *es schwindelt*, вр-
ти се у глави; *es träumet*, саня се; *es deucht*, види се; *es gebricht*, не-
достае се; *es gedeihet*, успѣва се; *es erschelt*, гади се; *es genügt*, доволь-
но е.

Тако исто дательный падежъ изискую возвратни глаголи; *sich schmei-
cheln*, себи ласкати; *sich einbilden*, себи воображавати; и т. д; и пред-
лози: *mit*, са; *nach*, за; *nächst*, *nebst*, поредъ; *samt*, са; *bei*, кодъ; *seit*,
одъ; *von*, одъ; *zu*, ко; *zuwider*, противъ; *entgegen*, на сусретъ; *aufser*,
осимъ; *aus*, изъ; и т. д;

г) винительный падежъ изискую сви они глаголи, съ кои-
ма се одговара на питањъ: *wen*, кога; *was*, шта? као: *ich suche mei-
nen Hut*, тражимъ мой шепиръ; шта тражимъ? мой шепиръ. Тако
исто и они глаголи, кои родительный ствари, и поредъ тога и винительный
лица имаю; као: *seines Fleißes darf sich ein jeder rühmen*, свакий се може
са своимъ трудомъ дичити.

О преобразованю дѣйствителне бесѣде у страда-
телну.

(Von der Übertragung der Sätze aus der thätigen Form in die leidende.)

§. 126. Дѣйствителна бесѣда преображава се у страдателну,
кадъ се винительный падежъ у именительный — именительный у дательный
са предлогомъ *von* (одъ), или у винительный са *durch* чрезъ — гла-
голь пакъ дѣйствителный у страдателный видъ, у оно исто число и лице,
у комъ се као дѣйствителанъ находю, постави, друге пакъ рѣчи не-
вредиме остану; н. п. *der Kaufmann schenkte gestern dem Sohne meines
Nachbars diesen großen Zucker Hut*, трговаць ючеръ покони сыну мо-
га комшию ову велику главу шефера; ово е дѣйствително изреченъ, кое
се у страдателно претвара овако: *dieser grosse Zucker Hut wurde gestern
dem Sohne meines Nachbars von dem Kaufmanne geschenkt*, ова велика
глава шефера ючеръ е сыну мога комшию одъ трговца поклонѣна.

Нѣмцы дѣйствително изреченъ у страдателно преносе и онда,
кадъ оно збогъ двоумія яснѣе изрећи желе; као: *unsere Truppen haben
die Feinde zerstreut*; овдѣ се незна, ели наша войска неприятеля, или о-

вай ону растерао? зато, да се яснѣ разумѣти може, мора се ово дѣйствително изреченѣ у страдателномъ виду исказати овако: *die Feinde sind von unsern Truppen zerstreut worden*, неприятель е одъ наше войске разтеранъ быо.

Примѣчаніе.

Гдѣ се у дѣйствителномъ смыслу т а п налази, ондѣ се тап у страдателномъ изоставя, или се на мѣсто тога еѣ полаже; као: *Man lobte den Peter*, Петра хвалише; одъ овога бива страдателный: *der Peter wurde gelobt*. *Man schont des guten Peter*, свакии штеди доброга Петра; одъ овога бива страдателный: *es wird des guten Peter geschont*.

ГЛАВА VIII.

О свезыванію существителны са нарѣчіяма.

(Von der Verbindung der Hauptwörter mit den Nebenwörtern.)

§. 129. Нарѣчіе поставя се обично а) предъ ону часть слова, коя се нѣме изяснява; н. п. нѣ добро: *Peter ist gar*, или *sehr* ein guter Mensch, него се мора казати: *Peter ist ein sehr*, или *gar* guter Mensch, Петаръ е врло, особито добаръ човекъ;

б) два нарѣчія истогъ знаменованя не треба едно поредъ другогъ поставити; зато нѣ добро: *daß weiß ich nur allein*, него: *daß weiß ich allein*, то я самъ знамъ;

в) нарѣчія свойственна изискую свое извѣстие падеже са предлогомъ, или безъ предлога;

аа) безъ предлога слажу се нарѣчія са родительнымъ на пытанѣ *wer*, чіе, чега? такова су: *benöthiget*, потребанъ е; *weiß*, свѣдомъ; *fähig*, способанъ; *mächtig*, силанъ; *satt*, ситъ; *schuldig*, дужанъ, и т. д;

са дательнымъ на пытанѣ *wem* коме? као што су: *befannt*, познанъ; *gefährlich*, опасанъ; *treu*, вѣранъ; *geneigt*, gewogen, наклонѣнъ; и т. д, н. п. *Er ist seinem Herrn treu*, онъ е своме господару вѣранъ;

са винительнымъ, кадъ се за мѣру, тежину, величину, цѣну и старость пыта; *wie viel* колико? *wie schwer*, колико тешко? *wie alt*, колико старъ? *wie groß*, кокико великій? *wie lang*, за колико? као: *Er ist acht Pfund schwer*, онъ е 8 фунтій тежакъ; *Er ist 50 Jahr alt*, онъ е 50 година старъ, и т. д;

бб) са предлогомъ се употребляваю, као: *Peter ist schwach am Geiste*, Петаръ е слабогъ духа; *Er ist schön vom Gesichte*, онъ е лѣпогъ лица.

ГЛАВА IX.

О свезываню суштествителны са предлозѣма.

(Von der Verbindung der Hauptwörter mit den Vornörtern.)

§. 130. Кадъ се предлогъ на више, межу собомъ са частицомъ или свезомъ *und* или *oder* скопчаны суштествителны имена односи, онда се таковый или предъ свако суштествително, или предъ прво само еданпутъ поставля; као: *durch List, durch Betrug und durch Gewalt ist Er reich geworden*, онъ е лукавствомъ, преваромъ и на силу богатъ постао.

§. 131. Како годъ два нарѣчія, тако исто и два предлога еданъ поредъ другогъ обстати немогу; тако нѣ добро: *durch mit List erkaufte Zeugen*; него: *durch die mit List erkaufte Zeugen*, чрезъ сведоке лукавствомъ куплене.

§. 132. Предлогъ безъ суштествителногъ имена сматра се као нарѣчје, и онда неизскуе никаквогъ надежа; као: *Er ist abgereist, o h n e mir etwas gesagt zu haben*, онъ е одпутовао, безъ да ми е што казао быо.

ГЛАВА X.

О свезываню суштествителны имена са саюзомъ.

(Von der Verbindung der Hauptwörter mit den Bindewörtern.)

§. 133. Саюзъ полаже се у почетку смысла, кадъ узрокъ означава, или едно изреченъ са другимъ скопчава: као што су: *daß*, *da*; *damit*, дабы; *denn*, ербо; *und*, *wie*, *auch*, *oder*, и, као, и, или; *weil*, ербо; *wenn*, ако; *allein*, али; *als*, као; *da*, будући; *auffer*, изванъ; други се пакъ могу и у почетку смысла и послѣ нѣколико рѣчій поставити; такови су: *aber*, али; *doch*, ничимъ манъ; *also*, дакле; *daher*, тога ради; *darum*, зато; *dennoch*, присвемъ томъ; *entweder*, или; *zwar*, до душе, истина.

§. 134. Многи се саюзи односе еданъ на другій; ако се починѣ предидућий смысao са *da*, *weil*, будући; *wenn*, ако; *wie*, *gleichwie*, као, онда се послѣдуюће изреченъ починѣ са: *so*, тако, дакле. На *entweder* слѣдуе *oder*, или — или; на *weder* — *noch*, или — или; на *je* — *je*, *desto*, што — то; на *zwar* — *aber*, до душе — али; *allein* — *doch*, *jedoch* али; *gleichwohl*, — *hingegen*, и пакъ — *напротивъ*; *nichts desto weniger*, ништа манъ; на *sowohl* — *als*, какогодъ — тако; *als* — *auch*, тако — исто; *nicht nur*, *nicht allein* — *sondern auch*, не само — него, и т. д.

§. 135. Саюзъ *daß* изоставля се кодъ оны глагола, кои значе осѣнати, мыслити, вѣровати, знати, разсудити, надати се, казати, извѣстити, доказывати, и т. д.; као: *Man sagt, es habe geregnet*; а не: *daß es geregnet habe*, кажу, да е киша падала; *ich hoffe, er werde kommen*, а не: *daß er kommen werde*, надамъ се, даће доћи.

ГЛАВА XI.

О свезываню суштествителны са междуметіама.

(Von der Verbindung der Hauptwörter mit den Empfindungswörtern.)

§. 136. Междуметіа се понайвише полагаю у почетку бесѣде, премда се кадкадъ и у среди налазе, и сачиняваю се са свима падежима; као: Ach ich Unglücklicher! ахъ, я несрећанъ! Psui deß, dem, den garstigen Menschen! Фуй! да гнусногъ човека! Es ist leider geschehen! Несрећомъ догодило се.

СВЧЕНІЕ V.

ГЛАВА I.

О поредку рѣчій.

(Von der Wortfolge.)

§. 137. По обштемъ правилу рѣчи се мораю у изреченю по ономъ реду поставляти, у комъ се оно мысли, што се съ рѣчма изговара; зато имена прилагателна треба поредъ оны рѣчи положити, кое она точніе изясняваю; као: die für das Wohl ihrer Kinder besorgte Mutter bewachet dieselben Tag und Nacht vor jeder Gefahr; за благомъ свое дѣце стараю-ћа се мати чува іѣ дань и ноћъ одъ сваке опасности.

А. О простомъ изреченю.

(Von einfachen Sätze).

§. 138. У простомъ изреченю мораю се мысли са свимъ просто и наравно изрећи; т. е. найпре се полаже подлогъ, а послѣ слѣдуе сказуемо; као: ich liebe meinen Lehrer, я любимъ мога учителя.

§. 139. Ако се глаголъ у сложеномъ времену узима, или ако е са раставнымъ саюзомъ скопчанъ, онда се одма послѣ подлога спомагательный глаголъ — а причастіе, или глаголъ у неопредѣленомъ начину (са саюзномъ частицомъ) при концу бесѣде полаже; н. п. unser Lehrer hat die Sprachlehre vorgetragen, нашъ учитель предавао е Грамматіку.

Б. О сложеномъ изреченю.

(Von zusammengesetzten Sätze.)

§. 140. Кадъ се више просты смысла у еданъ правилно скопчаю, онда, премда се смысао кодъ просты бесѣда не мѣня, ништа манѣ нѣки саюзи промѣну изискую, а нарочито

а) овдѣ назначени саюзи захтеваю, да се подлогъ на прво, а опредѣлительный глаголъ на послѣднѣ мѣсто постави; као: *Peter hat geschlafen, als wir ihn besucht haben*, Петаръ е спавао, кадъ смо га мы посѣтили; тѣи саюзи су слѣдуюћи: *als*, кадъ; *auf*, на; *daß*, да; *bevor*, пре него; *bis*, докъ; *da*, будући; *dafern*, у колико; *damit*, да бы: *ehe*, пре; *in Falle daß*, у случаю ако; *gleich wie*, као, но; *ob schon*, и ако, премда; *obwohl*, макаръ; *seit*, одъ; *sobald*, како; *ungeachtet*, несматрајући; *wenn*, ако; *weil*, ербо; *wie wohl*, као, како; и т. д;

б) ако се два глагола у едномъ смыслу налазе, онда се изъявительный начинъ предпоставля неопредѣленоме; као: *Er that alles in der Hoffnung, daß Er dafür würde belohnt werden*; онъ све чини у надежды, да ће зато награђенъ быти, а не: *daß Er dafür belohnt werden würde*.

§. 141. Глаголъ се поставля предъ подлогъ

а) у оныма смыслима, гдѣ се саюзъ *wenn* пребути; као: *Willst du reisen, so entschieße dich bald*, ако ћешъ да путуешъ, а ты се рѣши брзо; на мѣсто: *wenn du reisen willst*, и т. д;

б) кадъ се послѣдуюћий смысао са: *so*, то, тако; или *da*, будући, починѣ; као: *wenn du willst, so werde ich zu dir kommen*, ако хоћешъ, я ћу къ теби доћи;

в) кадъ се смысао предидућий починѣ са: *erstens*, *zweitens* и т. д. или са: *auch*, и; *oder*, или; *nur*, само; *kaum*, едва; као: *Erstens ist der Mensch arm*, прво човекъ е сироме; *zweitens hat er schlechte Erziehung*, друго невоспитанъ е;

г) кадъ се пыта, моли, заповѣда, изтражуе, жели и подвыкуе; као: *Lebt dein Vater*, живи твой отацъ? *Erlauben Sie mir*, дозволите ми;

д) ако се предидућий смысао починѣ са: *kaum*, едва, текъ; *sonst*, иначе; а послѣдуюћий са: *auch*, и; *theils*, одъ части; *entweder*, или; *nur*, само; *oder*, или; *daher*, nichts; зато, ништа; *desto weniger*, у толико манѣ; н. п. *kaum brach der Tag an*, *so waren wir schon auf den Beinen*, текъ што свану, мы всѣ бысмо на ногама.

Примѣчаніе.

1. Гди глаголъ два падежа изискуе, ондѣ се личногъ имена падежъ вѣщественомѣ предпоставля; као: *die Ältern erweisen den Kindern sehr viele Wohlthaten*, родители указую дѣци многа благодарѣнія;

2. означенѣ времена полаже се предъ означенѣмъ мѣста; као: *der Wind hat gestern abends hier überall heftig geweht*, ючеръ е вѣтаръ овдѣ свуда яко дувао.

ЧАСТЬ II.

О Правописаню.

(Von der Rechtschreibung — Orthographie.)

ГЛАВА I.

О обштимъ правилама правописаня.

(Von den allgemeinen Regeln der Rechtschreibung.)

§. 142. Кодъ Нѣмаца се многе рѣчи другоячѣ пишу, него што се изговараю; као: Фрайндъ пріятель пише се: Freund; трай вѣранъ пише се: treu; зато

у сматраню писаня Нѣмачкогъ имамо три правила наблюдавати;

1. рѣчи се мораю тако писати, као што се оне правилно изговараю;

2. што се у писаню изъ правилногъ изговарања кодъ произведени рѣчій неможе опредѣлити, то се изъ њиногъ корена сазнати може; као: Кѡрфе главе произлазе одъ Kopf; Städte градови, одъ Stadt; и зато се са ђ,  пишу;

3. а кадъ се то нити изъ изговарања, нити изъ коренногъ слога или рѣчи опредѣлити неможе, онда се морамо по обштемъ начину писаня владати.

Примѣчаніе.

У овой части неће се све маленкости, кое су иначе и Србскомъ езыку свойственне и познате, навести, него ће се само она обична правила правописаня предложити, која су Србима мањ позната, а поредъ тога врло нужна.

ГЛАВА II.

О употребљаваню велики почетны писмена.

(Vom Gebrauche der großen Anfangsbuchstaben.)

§. 143. Велика почетна писмена пишу се:

1. у почетку сваке бесѣде, и свакогъ стиха;

2. послѣ сваке точки, вопросительна? и удивительна! кадъ се съ нѣма бесѣда окончава;

3. послѣ дветочке: кадъ се свое, или туђе рѣчи наводе;

4. свако сушествително име пише се съ великимъ писменомъ;

5. прилагателна имена, коя су одъ презимена произведена, и коя се као сушествителна имена, и кодъ титула, употребляваю, и на *isch* окончаваю; као: *der Esterhásische Pallast*; Естерхазина палата; *der Vornehme*, отмѣнный; *Wohlgeborener*, *Grádiger Herr*, Благородный, милостивый Господинъ;

6. прилагателна имена, съ коима се учтивость, и одаванѣ чести изражава; као: *Kaiserlich*, царскій; *Fürstlich*, княжескій; *Euer Kaiserliche Majestät*, Ваше Царско Величество;

7. мѣстоименія *Du*, *Er*, *Sie*, *Dieselbe*, *Ihnen*, *Euer*, *Ihr*, ты, онъ, вы, вами, ваше, ваша; а напротивъ *sich* и *selbst* съ малымъ;

8. име числительно *Ein* пише се съ великимъ; а напротивъ тога кажиродъ *ein*, *eine*, *ein*, съ малымъ писменомъ.

ГЛАВА III.

О употребляваню поединны писмена.

(*Vom Gebrauche der einzelnen Buchstaben.*)

I. О самогласныма и двогласныма писменыма.

(*Von den Selbstlauten und Doppellauten.*)

§. 144. Послѣ продуженогъ самогласногъ писмена пише се просто писмо согласно; као: *Hase*, зѣць; *Schaf*, овца; — а предъ писменомъ *l*, *m*, *n*, *r*, *) поставля се у продуженю гласа писмо *h*, или послѣ *i*, нѣмо писмо *e*, а не *h*, као: *Rahm*, скорупъ; *Ehre*, честь; *Mehl*, брашно; *Liebe*, любовь, а не: *Lihbe*.

§. 145. Глаголи на *i* *ge* *n* излазећи правилно се пишу са: *igen*, а не као досадъ, са *ieren*; зато нѣ добро: *verlieren*, *schmieren*, него *verliren*, *schmiren*, изгубити, мазати.

§. 146. Послѣ оштрогъ, краткогъ самогласногъ писмена пише се усугублѣнно согласно; као: *Hammer*, чекинь; *fallen*, пасти; *lassen*, оставити.

§. 147. Писмена *ä*, *ö*, *ü* непишу се усугублѣнна;

ä просто пише се у рѣчма одъ *a* произведенныма; као: одъ *alt*

*) Послѣ продуженогъ самогласногъ *o*, *ö*, *u*, *ü*, непише се *h*, ако *r* слѣдуе; као: *geboren*, *verloren*, *gären*, *daß ich verlöre*, а не: *gebohren*, *verlohren*, *gähren*.

старо пише се: *älter*, старин; одъ *Arm* рука: *Ärmel*, рукавъ; премда се многе рѣчи на мѣсто *ä* са *e* пишу; као, одъ *Adel*; *Edel*, благородство; одъ *Maß*, *maßen*, мѣра, мѣрити;

ö и *ü* пише се у оныма рѣчма, кое су одъ *o* и *u* произведене; као одъ *Holz*, дрво: *hölzeru*, дрвенъ; одъ *Fuß*, нога; *Füße*, ноге;

eu досадъ се писало, али садъ по новиима правописательма у Нѣмачкима рѣчма нигдѣ се непише, него само у Грчкима; у Нѣмачкима пакъ на мѣсто *eu* пише се: *ei*; као: *frei sein*, слободанъ бити;

eu пише се кодъ оны рѣчій, кое у своме корену *ie* имаю; као: *beugen*, одъ *biegen*; *beut*, одъ *bieten*;

ai употребљава се само кодъ *Mai*, май; *Kaiser*, Царъ; *Waise*, сироче; *Saite*, жица; *Saib* (*Brot*) сомунъ лѣба; и кодъ оны рѣчій, кое су изъ *ag* произведене; као: *Rain*, одъ *Ragen*, граница; *Hain*, одъ *Hagen*, шумица; *Maid*, одъ *Magd*, служавка;

äu пише се кодъ рѣчій одъ *au* произведени; као: *räuchern*, димити, кадити, одъ *Rauch*; *säugen* доити, одъ *Saug*; *träumen* саняти, одъ *Traum*; гдѣ се дакле *ai*, *äu*, *eu*, *eu*, непише, ондѣ се ставља *ei*; као: *reiten*, яшити; *weinen*, плакати;

ui нигдѣ се непише;

u пише се само у оныма рѣчма странныма, кое се јоште нису повѣмчале; као: *Physik*, Физика; *Lyra*, Лира; кодъ други рѣчій се пакъ на мѣсто *u* узима *i* или *ei*; као: *Silbe*, слогъ; *Papier*, папиръ, *Feier*, лира; а не: *Sylbe*, *Papier*, *Feier*.

II. О согласныма писменыма.

(Von den Mittlauten.)

§. 149. За согласна писмена общте в правило: да се коренно согласна писмо ни у едномъ падежу не мѣня, него свагда невређимо остае; као: *Kalb*, *Kalbeß*, *Kälber*, теле; *Brot*, *Brotesß*, лѣбъ; *Neid*, *Neidesß*, зависть;

b, *d*, *g* усугубљаваю се само у среди; као: *Ebbe*, одливъ морскій; *Widder* ованъ; *Roggen*, ражъ;

C, *Ch* у Нѣмачкимъ рѣчма непише се у почетку, него само у странныма, и одъ странны, произведеныма; као: *Classe*, класса; *Conjugation*, спрезанъ; *Christ*, Христіанинъ.

Мало *c*, (*ц*), кодъ Нѣмаца нигдѣ се само по себи непише, него се полаже предъ *h* или *f* у среди, или при краю рѣчи; као: *lachen*, смеяти се; *zucker*, шећеръ; а у странныма рѣчма задржава се *c*; као: *Accord*, аккордъ; *Secretär*, Секретаръ; *Cicero*, Цицеронъ; премда се садъ и у многима странныма рѣчма на мѣсто *c* узима *f*; као: *Secretär*, Секре-

таръ; *Spektakel*, позоріе; *Artifel*, членъ; — **ѡ** усублѣнно нигдѣ се не-
употреблява.

На мѣсто французскогъ *ç* кодъ Нѣмца се пише *z* или *ß*; као: *Besanzon*, *Raße*, *Capriß*;

ѡs пише се кодъ *Achse*, осовина; *Achsel*, раме; *Buchßbaum*,
шимширь; *Büchße*, пушка; и т. д.

fs или **ѡs** ставля се: *gachßen*, гакати; *gluchßen*, квоцати; *muchßen*,
писнути; *schluchßen*, штуцати; *strachß*, одма, управо;

x (**x**) пише се: *Art*, сѣкира; *Here*, вѣштица; *Kux*, часть май-
дана; *fix*, непокретный, и т. д;

kw ніе правильно, него мора бити **qu**; као: *Quittung*, призна-
ница; *Qual*, мука; *Quiril*, квірілъ; *Quartir*, обиталиште; а не: *Kwit-
tung*, *Kwal*, *Kwiril*, *Kwartir*;

dt пише се само у рѣчи *Stadt*, градъ; *Schmidt*, ковачъ; и у
оныма, гдѣ се кодъ *det* писмо **e** избацуе, и рѣчь скраћуе; као: *beredt*
наговоренъ, *gesandt* посланъ, *verwandt* сроденъ, на мѣсто: *beredet*,
gesandet, *verwandet*, и т. д; нѣки нови списатели непишу више: *Todt*,
смрть, него *Tod*, а прилагателно: *Toter*, *tote*, *toteß*, мртавъ, ва, во;

f, **ph**, и **v**, однако се изговара; — **f** се пише у *fest*, яко;
fertig, готовъ; *Festung*, тврдиня, и т. д;

ff пише се послѣ оштрогъ самогласногъ; као: *Hoffen*, надати
се; *schaffen*, створити, заповѣдати; *schlafen*, спавати, и т. д; слѣдуе
ли пакъ послѣ **f** писмо согласно, онда се само просто **f** пише; као: *Kraft*,
снага; *Saft*, сокъ; *Luft*, воздухъ, и т. д.

ph, **ph** пише се само у Грчкима рѣчма; као: *Philosoph*, Фи-
лософъ; *Paragraph*, параграфъ — у Нѣмачкима се на мѣсто **ph** лѣпше
f пише; као: *Rudolf*, *Adolf*, Рудолфъ, Адолфъ, и т. д.

v пише се 1) кодъ: *Vater*, отаць; *Vetter*, стрыць; *Vieh*,
стока; *Vogel*, птица; *Vogt*, надзиратель двора; *Frevel*, злочинство, и
кодъ други одъ овы произведены рѣчій; 2) кодъ оны рѣчій, кое су са
voll, **vor**, **viel**, **vier** сложене, и са предслогомъ **ver** произведене;
као: *vervollkommen*, усавршенствовати; *vervielfachen*, умножити; у
прочемъ добро треба назначити, да се **v** нигдѣ неможе предъ согласно,
нити предъ **u** или **ü** писати; осимъ: *Vulkan*, Вулканъ; и *Bließ*, руно;

ig, **ich** окончања, едно значе; гдѣ се пакъ ово, или оно писа-
ти мора, правила нема, него се обычай за праваць узима; кодъ прила-
гательны, кои на **i** излазе, при скопчаваню **ich** едно се писмо **i** избацуе,
а друго задржава; као: *tadelich*, а не *tadellich*, порочанъ;

ff, и **zz** никадъ се непише, него се полаже **ѡ**, или **ß**; као;

Саъ, слогъ; lesen, лизати; предъ њима пакъ мора свагда оштро са-
могласно стаяти;

ѣ, ѓ, ѣ, ѣ еднако се изговараю, али се мора у писаню едно
одъ другогъ разликовати; зато

ѣ пише се:

а) у почетку рѣчи; као: sagen, казати; sehen, видети;

б) у среди рѣчи између два самогласна; као: lesen, читати;

в) у почетку слога послѣ дугачкогъ согласногъ и двогла-
сногъ; као: reisen, путовати; sausen, шумтати;

г) при краю, гдѣ се послѣдуюће е избацуе; као: raſ't, мѣ-
сто raſet, лудуе, бѣси; saust, мѣсто sauset, шумти; и т. д;

ѓ пише се:

а) само при краю рѣчи, или слога; као: Haus, домъ; was,
шта; das, то;

б) при краю оне рѣчи, која при продуженю у среди меко ѣ
добыва; као: Maus, Mause, мишь; Glas, Glaser, стакло; Ros, Rose,
кощка;

в) у среди рѣчи предъ согласнымъ; као: Gläschen, чашица;
Gräslein, травица; dasselbe, тоисто;

г) кадъ се у произведеню, или саставляню рѣчи е мора из-
оставити; као кодъ böswillig, одъ böse, злобанъ; Röschen, одъ Rose,
ружца.

ѣ никадъ се неусугублява, него се пише просто:

а) при краю рѣчи, кадъ се послѣ дугачкогъ самогласногъ
ѣ оштро изговара; као: groß, великій; Kuß, полюбацъ; Prozeß, пар-
ница; Fluß, рѣка; и т. д; ово ѣ, у множ. числу се на ѣ непремѣное,
него се пише: die Flüße, Куће, die Großen, и т. д;

б) у среди рѣчи, кадъ послѣ ѣ согласно писмо слѣдуе; као:
muße, зна; mußte, мора; heßlich, ружанъ; raßt, приличи; и т. д; но-
ви пакъ списатели пишу: muß, mußte, gemußt; weißt, mußte, gemußt;

в) послѣ двогласногъ (сливеногъ) пише се ѣ или ѣ; а ни-
кадъ ѣ; као, reisen, путовати; reisen, чупати; weisen, бѣлити; weisen,
показати; и т. д;

г) послѣ согласногъ никадъ се ѣ непише; као: Consens, а
не: Conßens;

ѣ пише се у среды рѣчи између два самогласна, послѣ оштрогъ
самогласногъ; као: Gasse, улица; Prinzessin, Принцеса; Professor, учи-
тель; unterdessen, међутимъ; кадъ се пакъ два ѣ у различитымъ сло-
выма састану, онда се овако пише: aussagen, исказати, а не: außagen;
dasselbe, а не: dasselbe, тоисто; и т. д;

st пише се ондѣ, гдѣ се послѣ **f** не избацыло е; као: Geist, духъ; Gast, тереть;

sch пише се у почетку, среды, и на краю рѣчи, гдѣ се ш изговара; као: Schande, срамота; waschen, прати; Busch, снопъ;

z се у кореннымъ Нѣмачкима, **th** у страннымъ рѣчма пише; зато нѣки новіи списатели непишу: Thor, thür, врата; Noth, нужда; roth, црвено; das Thun, дѣланѣ, него: Tor, Tür, Not, rot, Tun, и т. д.; — странне се пакъ пишу: Them, Theater, Thron, и т. д.;

z непише се у Латинскимъ рѣчма, него **t**; као: Nation, а не: Na-
zion, народъ; Portion, а не: Porzion, данакъ, часть; а у Нѣмачкима се
свагда **z** полаже; као: Kreuz, крестъ; Zweck, намѣра; Zwirn, конацъ;

bar и **mal** пише се безъ **h**; као: furchtbar, страшанъ; einmal, еданпутъ, а не: furchtbahr, einmah!

Странне рѣчи и презимена пишу се у Нѣмачкомъ езѣку тако, као у странномъ; н. п. Philosophie, Declination, а не: Filosofie, Declination, филозофія, склаланѣ.

ГЛАВА IV.

О раздѣленіи слога.
(Von der Abtheilung der Silben.)

§. 149. По общему правилу мора се рѣчь изъ едне врсте или реда у другій тако раздѣлити, као што се изговара, или као што е састављена.

Писмена: **ch, gr, pf, ph, sch, sp, st, th** никадъ се нераздѣлюю; као: spre-chen, be-gra-ben, sto-pfen, говорити, закопати, пунити.

Производне рѣчи тако се раздѣлюю, као што су сложене; н. п. Hand-tuch, утирачъ; Haus-knecht, домашній слуга; и т. д.

ГЛАВА V.

О правописаніи сложенныхъ рѣчій.
(Von der Rechtschreibung zusammengesetzter Wörter.)

§. 150. Свака рѣчь, коя е изъ две Нѣмачке рѣчи сложена, пише се, као да бы една была; н. п. Postmeister, постмайсторъ; Rechnungsführer, рачуноводитель.

§. 151. Сложене рѣчи дѣле се знакомъ $\equiv$ единителне у слѣдующимъ случаяма:

а) гдѣ е рѣчь изъ више други рѣчій састављена, ондѣ се две послѣдніе одъ предидущи рѣчій са знакомъ единителне $\equiv$ оддѣлюю; као:

Reichs-Postmeister, държавный поштомейстеръ; Regierung's-Buchhalterei, държавно рачуноводство;

б) гдѣ е една рѣчь Нѣмачка са другомъ странномъ, или гдѣ су две странне рѣчи скопчане; као: Tausch-Kontrakt, уговоръ промѣне; Justiz-Collegium, судейскій коллегіумъ;

в) гдѣ е име прилагателно са собственнымъ саюжено; као: Ober-Italien, горня Италия; Wiener-Neustadt, Бечкій Найштатъ;

г) кадъ се више достоинства едногъ лица, или више земаля едногъ господара изяснюю; као: Fürst-Primas, Князь Примасъ; Ungarisch-Siebenbürgische-Hofkanzlei, Унгарско-Ерделска дворска канцеларія;

д) кадъ желимо сумню избѣћи одъ многи саставлѣны рѣчий Нѣмачки; као: Erb-Easser, завѣштателеъ, а не: Erblasser, премину-тель; Erd-Rücken, лежа одъ землѣ, а не: erdrücken, згнѣтити;

е) кадъ се у саставу рѣчий три еднака согласна писмена скупе; као: Stamm-Mutter, прабаба; Schiff-Fahrt, бродаренъ, Schwimm-Meister, Майсторъ пливаня;

ж) кадъ се многе скопчане рѣчи на одну коренну рѣчь односе; као: Hals- Kopf- und Zahn-Schmerzen, врато- главо- и зубоболя; Ein-zwei- drei- und viermal, еданъ, два, три и четири пута.

ГЛАВА VI.

О знацыма у писаню.

(Von den Schrift-Zeichen.)

§. 152. Знацы су мале чертице, коима се рѣчи, смыслови, періоди, и цѣли разговори еданъ одъ другогъ раздѣлюю. Нѣмцы у писаню имаю те исте знаке, кое и Срби, као:

а) запята (,), која се послѣ рѣчи, и послѣ маньи изреченя поставля; као: Hier, Bruder, hast du meine Hand, daß ich komme; ево ти брате рука, да љу ти доѣи. Ако се пакъ частица бесѣде са саюзомъ и п ђ скопчава, онда запята може и изостати; као: Alexander und Napoleon sind nicht mehr, Александра и Наполеона нема више;

б) точка са запятомъ (;) онда се пише, кадъ желимо предидућий смысао одъ послѣдуюћегъ са рѣчицомъ: aber, allein, dennoch, daher, doch, и т. д. разликовати; н. п. Er ist zu Hause; jedoch nicht gesund; онъ е кодъ куће; али не здравъ;

в) точка (.) се пакъ на краю и заключеню едногъ изреченя, періода, или цѣле бесѣде полаже; као: der Arme hat wenig, der Geizige aber nichts. Сирома има мало, тврдица пакъ нимало;

г) двоеточке (:) се употребљаваю ондѣ, гдѣ предидућий

смысао желимо одъ послѣдуюћегъ (кои се са : {о почиѣ) разликовати, или гдѣ знамените свое или туђе рѣчи навести намѣравамо, и гдѣ се, *als, zwar, namentlich*, и т. д. наводи;

д) почивателна (—), кадъ изреченѣ или еданъ смысао умѣстити, или новъ періодъ започети намѣравамо;

е) вопросителна (?) полаже се ондѣ, гдѣ се шта пыта и одговоръ очекуе; као : *was verlangst*, шта иштешъ?

ж) звателна или удивителна (!) поставля се послѣ междуметія, позываня, и оны изреченя, коя се са особитымъ вниманѣмъ читати или изговарати мораю;

з) умѣстительна (), у кою се рѣчи и слогови већегъ изяснѣня ради поставляю;

и) относительна („ “), кадъ свое или туђе знамените рѣчи наводимо;

і) примѣтителна (* †), кадъ на кою рѣчь, смысао, или цѣло періодъ што примѣчавамо;

к) скратительна (апострофъ) (') пише се, гдѣ се рѣчь скраћуе; као : н. п. на примѣръ; и т. д. и тако далѣ; т. е. то есть.

Штампарске погрѣшке.

Стр.	врста	погрѣшка	поправи:
5.	38.	савршенѣ	савршеніе
12.	2.	присоюзе	присаюзе
„	24.	промѣнѣвати	премѣнѣвати
14.	7.	сугласно	согласно
„	8.	князь	Князь
24.	18.	добаръ и лѣпо	добаръ, лѣпо
„	22.	тры	три
26.	31. 32.	я самъ дао	я дава
„	35.	быле су	быше
„	36.	ніе быо	не бы
30.	33.	m ine	meine
52.	3.	gelernt	gelernet
„	33.	премѣн угласа	премѣну гласа
63.	8.	C. O спрезаню	III. O спрезаню
64.	16.	D. O спрезаню	IV. O спрезаню
68.	20.	Beischpiel	Beispiel
74.	8.	Trösten	trösten
79.	21.	Sechs	sechs
„	27.	Zwei	zwei
80.	8.	irr sein;	ihr, sein;

Г. Г. Предчислѣнцы.

А д а. Чест. Г. Г. Стеф. Гайчиновичъ, Пар. — Пав. Павловичъ, Адм. — Благ. Г. Светозаръ Вуичъ, Адвокатъ. Георг. Дудварски Бележникъ. — Высокуч. Стефанъ Ледници, Юратъ. Лазаръ Кривокућа дѣтонаст. Милошъ Бешлинь спом. и совокупитель. — Арк. Протиъ, Кассиръ. Сам. Манойловичъ, представникъ Обшт. — Поштенор. Г. Г. торговцы: Алекс. Манойловичъ. Данилъ Клеменсъ. Антон. Глиха. Марко Вуичъ. Теод. Зозукъ. Радивой Ковачевъ. Вас. Поповичъ. Лецейд. Іоанъ Гозичъ. Алекс. Неранчиъ. Іаковъ Пециъ. Міх. Радуйклевъ. Милошъ Манойловичъ. Лаз. Манойловичъ. Богд. Лепоевъ. Новакъ Вуичъ. Радивъ. Бешличъ. Софр. Драгинъ. Милошъ Акшамовичъ. Веса Ћуцинъ. Нікола Дудварски.

Б а я. Пречест. Г. Аркадіа Ніколичъ, Пар. и Сосѣд. Бачкогъ Консісторіума. Благ. Г. Г: Димит. Севичъ Бургермайсторъ. Іоаннъ Ђурковичъ вар. Капетанъ. Феодоръ Шишиъ школ. Управит. Павелъ Шимиъ Порезникъ. Сіма Остоиъ, Писаръ. Спирідонъ Анастасіевичъ, Адвокатъ. Іоаннъ Капетановичъ, Лайтнантъ. Антоній Костиъ, сирот. Отаць и Адвокатъ. Георгій Хажинъ вел. Бележникъ. Конст. Ковачиъ, вар. Екзакторъ. Георгій Крстаниъ, Писаръ вар. Ёфта Вукадиновичъ, фізіке слишат. Сімонъ Ковачиъ, Писаръ и Совокупитель. Станъ Ђурковичъ, Почт. Трговцы. Г. Ёфта Ђорђевиъ. Гавра Теодоръ. Ёфта Радуловичъ, Епітропъ. Антон. Ранисавлѣвичъ. Петар Чейтей. Стефанъ Савичъ. Ученицы: Евгений, Георгій, Лаура, и Мілка Ђурковичъ.

Б а ш а х і д ъ. Чест. Г. Іоаннъ Фелбабовъ, Пар. Адмін. — Г. Г: Стефанъ Станковичъ, Трг. и школе Надзыратель. Георгій Станковичъ. Димитрій Іанковичъ, Бировъ. Димитрій Биримаць Белѣжникъ. Іоаннъ Поповичъ, Учитель.

Б е л а Ц р к в а. Одъ Пречестн. Г. Софроніа Івачковича, Протопресвітера. 30.

Б е о д р а. Чест. Г. Васілій Ковачевиъ, Парохъ. Лазаръ Тріфуновичъ, Ђаконъ Чуружскій. Димитрій Ковачевиъ, Ђаконъ Беодранскій. Благ. Г. Васілій Белиъ, Белѣжникъ.

Бешеново. Чест. Г. Г. Станиславъ Обрадовичъ, Пар. и совокуп. Теодоръ Петковичъ, Адм. Пар. Стеановачке. Димитрій Теофановичъ, Ђаконъ и Учитель. Г. Г. Гавріилъ Неделковичъ, Белѣжникъ. Димитрій Ніколичъ. Ігнатій Іанковичъ. Давидъ Костичъ. Георгій Іанковичъ. Павелъ Чортановачки, златаръ. Сава Арсеніевичъ. Лазаръ Гавриловичъ, златаръ. високуч. Г. Любимиръ Обрадовичъ, совршенъ Богословъ.

В. Кікінда. Пречестн. Гд. Павелъ Влаховичъ, Протопресвітеръ вел. Кікіндскій; — Чест. Г. Г. Пароси Іоаниъ Влаховичъ. Іоаниъ Галетичъ. Петаръ Сімиѣ. Софроній Іанковичъ. Константиъ Райковичъ, Ђаконъ.

Вршацъ. Одъ Пречестн. Г. Протопресвітера Філіппа Трандафіровича. 20.

Деска. Обштество за школску дѣцу. 8. Чест. Г. Светозаръ Стакиѣ, Пар. Адмін. Г. Іоаниъ Стеиѣ Белѣжникъ. Тома Туцаковиѣ, Учитель.

Жабаль. Пречест. Гд. Максимъ Папиѣ, Протопресвітеръ Жабальскій 15. — Честн. Гд. Теодоръ Георгіевичъ, Адмін. Пар. Гардиновачке. 25.

Іосіфово. Чест. Г. Савва Павловичъ, Пар. Адмін. Г. Г. Теофанъ Марковичъ, Учитель. Миланъ Нинчиѣ Белѣжникъ. Благ. Г. Георгій Магарашевичъ, Адвокатъ.

Карловцы. Пречестн. Г. Павелъ Ніколичъ Протопресвітеръ Карловачкій златне Медайле притяжатель 40.

Карлово. Чест. Г. Г. Парох. Петаръ Іанковичъ, и Димитрій Цудиѣ. Высокуч. Г. Міхailъ Станисавлѣвичъ Белѣжникъ. Василій Філіповичъ, Учит. II. классе. Петаръ Ковачевиѣ Учит.

Керестуръ. Срб. — Обштество за школску юность 12. — Чест. Г. Георгій Обрадовичъ, Парохъ. Г. Г. Василій Айвазъ Белѣжникъ. Гавріилъ Єгдиѣ, Учитель.

Ковеждинъ. Пречестн. Г. Архіандритъ Нікодемъ Груичъ. 10.

Куманъ. Чест. Гд. Евтімій Секулиѣ, Парохъ. Георгій Ранисавлѣвичъ Трговацъ.

Меленцы. Чест. Г. Г. Марко Іоаншовичъ, Парохъ. Петаръ Граничъ, Ђаконъ. Высокуч. Г. Г. Учителѣи Нікола Моміровичъ; Миланъ Теодоровичъ; Ученицы: Павелъ Бабиѣ, Іоаниъ Радако.

Мокринъ. Чест. Г. Г. Пароси Лазаръ Поповичъ Намѣстникъ. Гавріилъ Поповичъ. Димитрій Арновлѣвичъ. Викентій Галешевъ Капеланъ. Благор. Г. Сімеонъ Риѣичкій, Адвокатъ. Ефтимій Велешъ Белѣжникъ. Лука Давідовичъ, Учитель. Обштинска школа.

Мохачъ. Чест. Г. Добранъ Міхailовичъ Парохъ. Г. Г. Лазаръ Телла-

ровичъ, Учитель. Іоаннъ Крагуевичъ, Учитель Батосечкій. Мірко Стояковичъ. Петаръ Аѣимовичъ. Павелъ Стаевичъ, вар. Камарашъ. Н. Бечей Чест. Г. Діонисій Павловичъ, Парохъ. Лазаръ Азуцкій Ђаконъ. Благ. Г. Даніилъ Деметровичъ, Адвокатъ. Таца Ђурчиъ, Белѣжникъ. Г. Г. Драгутинъ Петровичъ, Юратъ. Андрей Івачковичъ, окруж. Суда Писаръ. Г. Г. Трговцы: Коста Докторовичъ. Нікола Саввичъ. Лазаръ Поповичъ. Іоаннъ Раевичъ. Александеръ Алксіевичъ. Недельковичъ, філозофіе Слишатель.

Н. Садъ. и Окольность. Гд. Коста Стефановичъ, Учитель. 150.

Осѣкъ. Чест. Г. Г. Александеръ Дѣкичъ, Парохъ Тепьскій. Ефтімій Ванацъ Пар. Чепинскій. Благ. Г. Г. Божо Савиъ ц. к. Плацъ-Обер-лайтенавтъ. Іоаннъ Нешковичъ ц. к. Порезникъ. Моісей Нешиъ Пристав. Кот. Суда. Мойсей Поповичъ Чиновникъ вар. Василій Аргировичъ, Секретаръ В. Жупана. Іоаннъ Живановичъ Кот. Суда Писаръ. Георгій Іанковиъ, то исто. Іоаннъ Іоанповичъ м. шк. Надзыратель. Іоаннъ Іанковичъ, старіи Учитель. — Г. Г. Трговцы: Петаръ Гвоздановичъ. Павелъ Радановичъ. Атанасій Еремичъ. Григорій Аргировичъ. Софроній Познановичъ. Димитрій Цветковичъ. Марко Аксентіевичъ. Петаръ Весиъ. Іоаннъ Аргировичъ. Димитрій Цветковичъ. Стефанъ Костиъ. Гавріилъ Марішковичъ. Владимиръ Бошнякъ. Іоаннъ Іанковичъ, трг. Калѣа. Георгій Поповичъ, Абаджіа. Теодоръ Бошнякъ, Кроячъ. — III. классе Ученицы: Еміліанъ Бркиъ. Павелъ Молчевиъ. Теодоръ Косиъ. II. классе: Стефанъ Райковичъ. Димитрій Бранковичъ.

Панчево. Чест. Г. Живковиъ Пар. и Членъ Консіст. 20.

Пешта. Благ. Г. Лазаръ Лазиъ Фішкалъ, за себе, школску дѣцу, и Г. Г. Предчислѣнике у окольности. 40.

Сегединъ. Обштество за школску дѣцу 12. Чест. Г. Алекса Вуковичъ, Пар. Адм. — Г. Иліа Поповиъ, Учитель.

С. Андриа. За школску дѣцу и окольность, преко Г. Іоанна Вуиъ, Учителя. 50.

Сиригъ. Обштество за школску младежъ 8. Чест. Г. Алекса Поповичъ, Парохъ. Г. Сімонъ Вулѣвичъ, Учитель.

Сомборъ. Чест. Г. Василій Ковачиъ, Ђаконъ. Благ. Г. Петаръ Арадскій, Землем. вар. Димитрій Мороквашиъ, Сирот. Отацъ. вар. Нікола Стоячковиъ, зем. Суда Писаръ. Міхайлъ Іанковичъ, Учитель. Василій Бикарь, Економъ.

Ср. Сентіванъ. Обштество за школску дѣцу 4. Г. Г. Владимиръ Стойковичъ Белѣжникъ. Иліа Аксентиъ, Учитель.

Суботица (М. Терезіополь). Честнъ. Г. Г. Іоаннъ Вуиъ, Пар. и

Протопресвітеръ Сегединскій. Васілій Ракичъ, Пар. Петровосел-
скій. Георгій Груичъ, Пар. Мохолскій. Урошъ Нивиъ Бакопъ.
Благ. Г. Г. Іоаниъ Мануйловичъ, Началникъ. Евтімій Арадскій,
Сирот. Попечитель. Димитрій Луданчъ, Адвокатъ. Госножа Терезіа
Деметріевичъ, рожд. Коларичъ. Г. Г. Тімотей Радичъ. Манупль
Новаковичъ. Іоаниъ Ђурђевиць. Іоаниъ Вуичъ. Димитрій Момиро-
вичъ. Милошъ Стойковичъ. Іоаниъ Поповичъ. Георгій Петровичъ,
філоз. Слишатель. Тімотіа Арадскій, то исто — Теодоръ Вуичъ.

Благ. Г. Теодоръ Прокопчанъ ц. к. Окр. Судаць за себо,
и за околна мѣста 50.

Тарашъ. Чостн. Г. Іоаниъ Чокрлянъ, Парохъ. Сімонъ Нликовичъ, У-
читель. Максимъ Толмачевъ Белѣжничъ.

Темишваръ. Благ. Гд. Петаръ Іоанновиъ, школске комиссіе Присѣ-
датель, и Србски школа окружний Надзыратель. 5.

Франѣво. Чест. Г. Іоаниъ Гавріловичъ, Парохъ. Стефанъ Марковичъ,
Парохъ. Благ. Г. Міхайлъ Влашкаличъ, Адвокатъ. Нікола Пайдакъ,
Сенаторъ.

Хидьошъ. Чест. Г. Сімонъ Петровичъ, Парохъ. Выкок. Г. Г. Васілій
Адамовичъ, Белѣжничъ. Аркадій Татаровичъ, Учитвль. Ефтімій
Глигорилъ, школ. Надзыратель. — Г. Г. Орестій Недичъ. Ефтімій
Паниъ. Гедеонъ Замуровичъ. Теодосій Замуровичъ. Ісаакъ Георгі-
евичъ. Даніилъ Іовановъ. Орестій Георгіевичъ. Манупль Іоанно-
вичъ. Іоаниъ Марковичъ. Еца Поповъ. Теофанъ Комановъ. Петаръ
Миросавлѣвичъ. Васілій Мірконѣвъ.

Ђала. Обштество за школуску младежъ. 10. Чест. Г. Г. Іоаниъ Весс-
линовичъ, Пар. Адм. Младенъ Баиъ, Капеланъ. Г. Г. Георгій
Петровичъ, Учитель. Петаръ Маріновиъ, слиш. філозофіс.

Содержаніе.

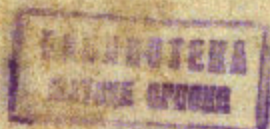
	§.	Листъ.
Уводъ у Нѣмачку Грамматіку	—	1
ЧАСТЬ I.		
О правильномъ говору Нѣмачкогъ языка	—	2
Сѣченіе II. О познаваніи Нѣмачки писмена	1	—
III. О рѣчма и о скланяніи рѣцій	—	—
Глава прва. О рѣчма вообщте	5	4
„ друга. О кажироду	8	6
„ треѣа. О существительнымъ именима	11	7
I. О родовима существительны имена	13	8
II. О числу существительны имена	15	10
III. О падежима существительны имена	18	12
IV. О скланяніи	—	—
„ А. существительны имена	19	—
„ Б. собственны имена	25	17
„ В. странны имена	28	19
„ Четврта. О прилагательнымъ именима	29	20
I. О скланяніи прилагательны имена	32	21
II. О сравниваніи прилагательны имена	36	24
„ О числительнымъ именима	42	26
I. О опредѣленнымъ числительнымъ	43	—
II. О неопредѣленнымъ числительнымъ	44	28
„ О мѣстоименіама вообщте	45	—
„ О мѣстоименіама воособъ	—	—
I. личнымъ	46	—
„ II. притяжательнымъ	47	30
„ III. указательнымъ	50	31
„ IV. относительнымъ	51	52
„ V. вопросительнымъ	52	34

		§.	Листь.
Глава седма.	О глаголима	53	—
I.	О образованю глагола	54	—
II.	О раздѣленю глагола	55	36
	A. О виду глагола	56	—
	B. О начину глагола	57	37
	B. О времену глагола	58	—
	Г. О числу глагола	59	38
	Д. О лицу глагола	60	—
	Е. О спрезаню глагола бообште	62	39
	„ I. „ спомагателны	64	—
	„ II. „ главны	67	46
	„ III. „ возвратны	77	63
	„ IV. „ безличны	78	64
	V. О причастіама	79	65
„ осма.	О нарѣчіама	82	66
„ девста.	О предлозума	88	67
„ десета.	О саюзыма	91	70
„ еданайста	О междуметіама	93	71
Сѣченіе IIII.			
Глава прва.	О произвоженю и саставляню рѣчій	94	72
Сѣченіе V.	О словосачиненю	100	74
Глава прва.	О правилама словосачиненя	104	76
„ друга. A.	О употребленю кажирода	105	—
„ „ B.	О изоставляню кажирода	106	77
„ треѣа.	О свезываню существителны са су- ществителныма	107	—
„ четврта.	О „ са прилагателныма	109	78
„ пета.	О „ са числителныма	113	79
„ шеста.	О „ са мѣстоименіама	116	80
„ седма.	О „ са глаголомъ	120	—
„ осма.	О „ са нарѣчіама	129	84
„ девета.	О „ са предлозума	130	85
„ десета.	О „ са саюзомъ	133	—
„ еданайста.	О „ са междуметіама	136	86
Сѣченіе V.			
Глава прва.	О порядку рѣчій	137	—
„ A.	О простомъ изреченю	138	—
„ B.	О сложеномъ изреченю	140	—

ЧАСТЬ II.

О правописаню.

		§.	Листь.
Глава прва.	О обштимъ правилама правописаня	142	88
„ друга.	О употребленю велики почетны писмена	143	—
„ треѣа.	О употребленю поедины писмена	—	—
	I. О самогласныма и двогласныма пи- сменыма	144	89
	II. О согласныма писменыма	148	90
„ четврта.	О разлѣленю слогова	149	93
„ пета.	О правописаню сложены рѣчій . . .	150	—
„ шеста.	О знацыма у писаню	152	94

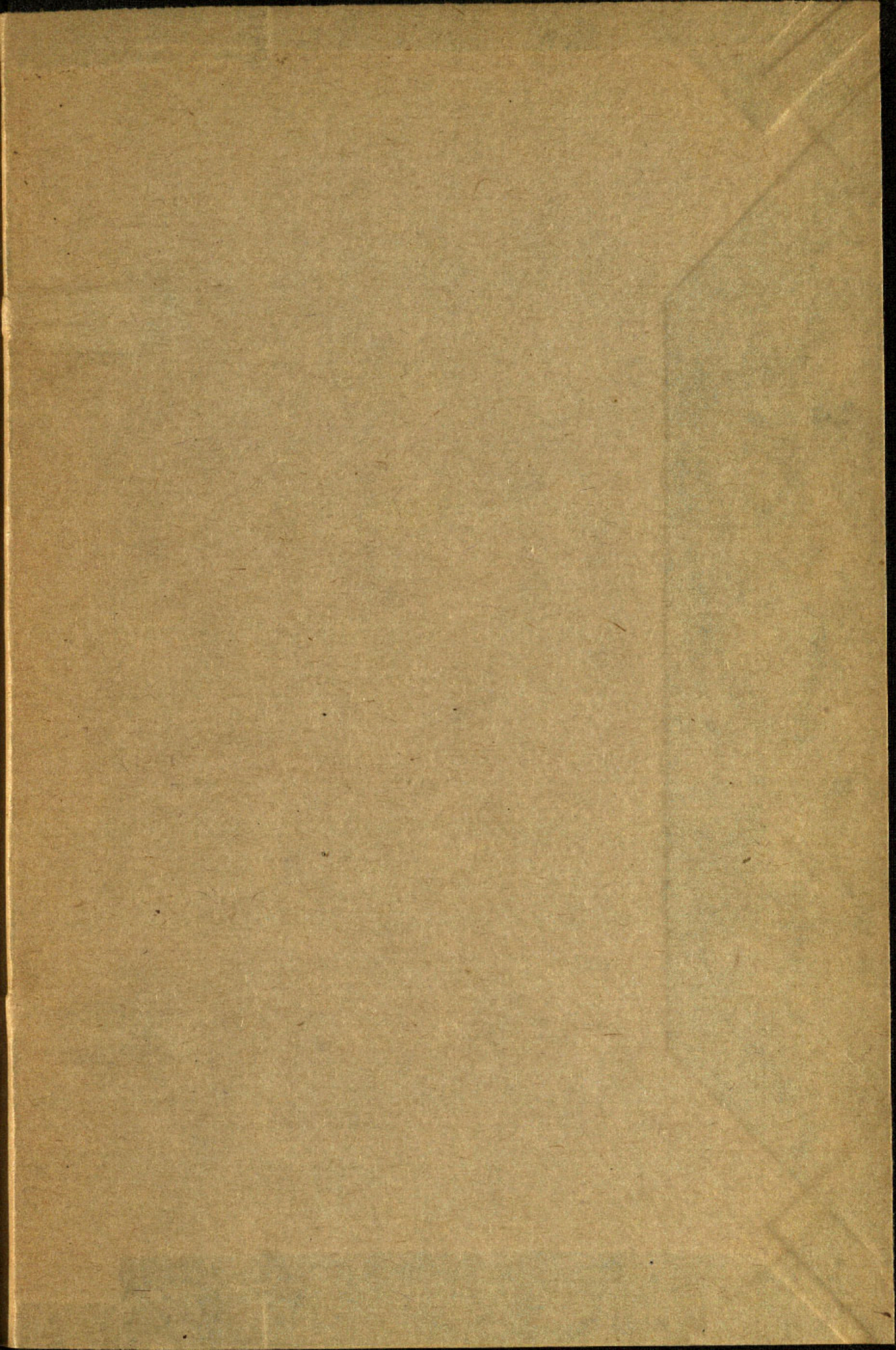

ЧАСТЬ II

О правопонимании

Листы.	2	О общности правопонимания	88
—	142	О различии понятий и понятий	142
—	—	О различии понятий и понятий	—
—	—	О различии понятий и понятий	—
88	144	О различии понятий и понятий	88
90	148	О различии понятий и понятий	90
93	149	О различии понятий и понятий	93
—	150	О различии понятий и понятий	—
94	152	О различии понятий и понятий	94

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Рлз Ср III 81.1